

commonere potuerit, ut accuratius scriberent. Idem A hic Fulcherius, qui in obsidione Antiochena A. 1098 caute ac fortiter rem gessit, de quo Gilo Parisiensis libro VII, apud Edmundum Martene t. III *Anecdotorum*, p. 241.

..... *Fulcherius imminet ante
Per tenebras legit ille vias gressu titubante,
Illis temporibus radios ducente cometa
Præmonstrabatur regni mutatio læta, etc.*

(1) Ita legendum puto, non *ecce*, ut habet Martenii editio, nam apud Chesneum vox tota desideratur.

Et page 241 :

..... *Fulcherius ille
Natus Carnoti, proceres præcedere mille,
Non timet invictæ properans ad mænia villæ.
Non hunc tardat onus clypei, sed ad ardua pro-
nus
Evolat arma gerens scalæque viriliter hærens,
Illum Veneticus sequitur : stupet hostis iniquus.
Ut stetit in muris Fulcherius, ense (1) necantur
Fulmineo vigiles, et ad infima præcipitantur.
Exultat victor, etc.*

FULCHERII CARNOTENSIS

PRÆFATIO

IN HISTORIAM HIEROSOLYMITANAM.

(Edidit D. MARTENE, *Thes. Anecdot.* I, 364.)

Incipit Prologus in Gestis Francorum Jerusalem peregrinantium.

Placet quidem vivis, prodest etiam mortuis, cum gesta virorum fortium, præsertim Deo militantium, vel scripta leguntur, vel in mentis armariolo memoriter retenta, inter fideles sobrie recitantur; nam qui vivunt in mundo, audita intentione pia prædecessorum fidelium, quomodo, mundi flore spreto, Deo adhaeserunt, et parentes, uxoresque suas, possessiones quoque quantaslibet relinquentes, juxta præceptum evangelicum, Deum secuti sunt, ad diligendum Deum ardentius compuncti, ipso inspirante, animantur. Mortuis siquidem in Domino valde prodest, cum auditis operibus eorum bonis et devotis, fideles animam eorum proinde benedicunt, et eleemosynas cum orationibus, tam cogniti quam ignoti, pro eis charitative impendunt. Unde comparium meorum quorundam pulsantibus, aliquoties motus, Francorum gesta in domino clarissima, qui Dei ordinatione cum armis Jerusalem peregrinati sunt, stylo rusticano, tamen veraci, dignum ducens memoriæ commendandum, prout valui, et oculis meis in ipso itinere perspexi, diligenter digessi. Licet autem, nec Israeliticæ plebis, nec Machabæorum, aut aliorum plurium prærogativæ, quos Deus tam crebris et magnificis miraculis illustravit, hoc opus prælibatum æquiparare non audeam, tamen haud longe ab illis gestis inferius æstimatum, quia Dei miracula in eo noscuntur multipliciter perpetrata, scriptis commendare cu-

ravi. Quin imo, in quo disparantur hi postremi ab illis primis, vel Israeliticis, vel Machabæis, quos quidem vidimus in regionibus eorum sæpe apud nos, aut audivimus, longe a nobis positos pro amore Christi emembrari, crucifigi, excoriari, sagittari, secari, et diverso martyrii genere consummari, nec minis, nec blanditiis aliquibus posse superari; quin potius si non deesset percussoris gladius, multi nostrum pro Christi amore perimi non recusassent. O quot millia martyrum in hac expeditione beata morte finierunt! Sed quis tam saxei est cordis, qui hæc Dei facta audiat, et pietatis suspiriis commotus, in laudes Dei non erumpat? Quis potest non mirari quomodo nos exiguus populus inter tot hostium nostrorum regna non resistere, sed etiam vivere poteramus? Quis audivit unquam talia? Hinc Ægyptus et Æthiopia; hinc Arabia et Chaldæa, atque Syria; hinc Assyria et Media; hinc Parthia et Mesopotamia; hinc Persidia et Scythia, mare etiam magnum à Christianismo nos excludebat, et inter manus nos laniantum, si permitteret Deus, concludebat. Ipse autem in brachio forti nos pie protegebat. Beata enim gens, cujus est Dominus Deus ejus (*Psal.* xxii, 12). Modum autem hujus operis et inceptum, et quomodo ad tantum iter agendum omnis populus occidentalis concussus, et mentes et manus in id extenderit voluntarius, verba historica, quæ sequuntur declarabunt.

FULCHERII CARNOTENSIS

HISTORIA IHEROSOLYMITANA.

INCIPIIT LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo quinto, regnante in Alemannia Hainrico imperatore dicto, in Francia rege Philippo cum in universis Europæ partibus mala multimoda, vacillante fide, inolescerent, præerat urbi Romæ papa secundus Urbanus, vir egregius vita et moribus, qui semper Ecclesiæ sanctæ statum sublimius provehendum super omnia consulte ac strenue moderari satagit. Videns autem Christianitatis fidem enormiter ab omnibus, tam clero quam populo, pessumdari, et terrarum principibus incessanter certamine bellico, nunc istis nunc illis inter se dissidentibus, pacem omnino postponi; bona terræ alternatim diripi, multos injuriose vinctos captivari, et in carceres teterrimos truculentissime subruï, supramodum redimi, vel intus trifariam angariatos, scilicet inedia, siti, algore, obitu clandestino exstingui, loca sanctæ violari, monasteria villasque igni cremari, nulli mortalium parci, divina et humana ludibriis haberi; audiens etiam interiores Romanicæ provincias, a Turcis super Christianos occupatas, impetu feroci perniciose subdi: pietate compatiens, dilectionisque Dei nutu permotus, Alpes transmeando in Gallias descendit, atque in Arvernia concilium legationibus competenter undique præmonitum, apud Claromontem, quæ sic vocatur civitas, fecit coadunari, trecentis decem tam episcoporum quam abbatum assistentium baculis deputatis. His itaque die ad hæc prænotato ad se convocatis, allocutione dulcissima diligenter conventus causam innotuit. Nam sub Ecclesiæ lugentis voce querula planctum non minimum expressit, et de mundi fluctuantis tempestatibus tantimodis, ut superius præfatum est, fide subruta, sermonem prolixum cum eis tenuit. Deinceps, rogatu supplicis cunctos exhortatus est, ut, resumptis fidei viribus, cum ingenti sollicitatione ad expugnandas diaboli machinationes viriliter se animarent; et Ecclesiæ sanctæ statum crudelissime a nefandis debilitatum in honorem pristinum competenter erigere conarentur. « Dilectissimi fratres, inquit, apostolatus apice Dei permissu, orbi terræ prælatus, occasione necessaria supereminente, tanquam missionis divinæ legatus, ad vos Dei servos has in partes condescendi Urbanus. Et quos dispensatores ministeriorum Dei æstimavi, tales et fideles, simulationis

A explosa cluvione, reperiri optavi. Quod si aliquid gibbosum vel tortuosum, modestia rationis justitiæ semota, contra legem Dei obsistat, præsentem subfragamine divino, diligenter expedire satagam. Dominus enim supra familiam suam, ut ei pro tempore pabula modesto sapore condita ministretis, vos dispensatores constituit. Beati autem eritis, si fideles tandem dispensationis exactor vos invenerit. Pastores etiam nuncupamini: videte autem ne mercenarii more fungamini. Veri ergo pastores, et baculos semper in manibus habentes, estote; nec dormitantes, gregem vobis commissum undique conservate. Nam si per incuriam vestram, aut negligentiam, ovem quamvis lupus abripuerit, mercedem nimirum vobis paratam apud Dominum nostrum amittetis: et delictorum flagris primitus asperrime cæsi, postmodum vero in custodiam funestæ conversationis truculenter subruemini. Vos vero, juxta sermonem evangelicum, *sal estis terræ* (Matth., v, 13); quæ si defeceritis, ambigitur quomodo salietur. O quanta salitio! vere necesse est vos plebem idiotam et mundi lasciviæ supra modum inhiantem, sapientiæ sale corrigendo salire, ne delictis putrefacta, dum eam alloqui quandoque voluerit, Domino insalsa puteat. Nam si vermes, hoc est peccata, causa desidiæ procurationis vestræ, in ea repererit, illico vilipensam in præcipitium spurcitiarum eam subigi præcipiet. Et quia tantum perditum ei restaurare nequiveritis, vos judicio damnatos a familiaritate dilectionis suæ prorsus exterminabit. Sed hujusmodi salitorem oportet esse prudentem, provisorem, modestum, edoctum, pacificum, scrutatorem, pium, justum, æquum, mundum. Nam quomodo indoctus doctos, immodestus modestos, immundus mundos efficere valebit? Quod si pacem oderit, quomodo pacificabit? Aut si quis habuerit manus suas sordidas, quomodo sordes alterius coinquinationis tergere poterit? Lectum est etiam quod si cæcus cæcum duxerit, ambobus cavea patebit (Matth., xv, 14). Cæterum vos ipsos prius corrigite, ut irreprehensibiliter subditos queatis emendare. Siquidem amici Dei vultis esse, quæ sentitis ei placita libenter exercete. Res ecclesiasticas præcipue in suo jure constare facite, et ut Simoniacæ hæresis nullatenus apud vos radicet, cavete ne vendentes aut ementes pariter flagris flagellæ Dominicis, per angiportus ad exterminium confusio-

nis miserabiliter
nibus omnimodis
sustentate, dec
terræ cultibus
aut retineantur.
exlex habeatur
vel sanctimoni
exspoliaverit, v
ma sit. Raptoru
rum consentien
feriantur. Sum
mulctandus sit
damnatione per
enim diviti in
id circo punitus
rebus acceptis,
His vero, ut d
mandum vidis
aleo ut nullus
sicut nobis a r
cillitatem fors
viam gradi aud
nocte a latron
domo vel extr
sic vulgariter d
nostris determi
missime unusq
neri faciat, m
aviditate, sive
gerit, Dei au
sanctione ana
competenter c
rus quam pop
Urbani pontifi
fideli pollicita
maverunt. Se
superius mem
ex altero mu
jecit, inq
apud vos ter

propellantur. Ecclesiam suis ordi
eram ab omni sæculari potestate
que Deo proprias de omnibus
er dari facite; nec vendantur,
l qui episcopum ceperit, omnino
d qui monachos vel clericos,
et eorum famulos ceperit aut
egrinos vel mercatores, anathe
domorum combustores, et eo
b Ecclesia extorres, anathemate
e igitur considerandum est qua
ia qui aliena diripit, si inferni
ur qui propria non largitur. Sic
gelio memorato contigit, qui non
uod aliena abstulisset, sed quia,
sum male dereliquit (*Luc. xv.*)
est, iniquitatibus, charissimi,
avissime diu confusum fuisse,
quibus provinciarum vestrarum,
tibus patefactum est, per imbe
stificationis vestræ virtute per
quin vel die a prædonibus, vel
aut vi aut ingenio maligno, in
bripiatur. Quapropter Treviam,
i, jamdudum a sanctis Patribus
n, reformari oportet; quam fir
e vestrum in episcopatu suo te
lo flagito. Quod si aliquis sive
bia seductus, eam sponte infre
te et hujus concilii decretorum
izetur. His et aliis pluribus
is, cuncti assistentes, tam cle
eo gratias agendo, dictis domini
mi voluntarie aspiraverunt, et
e creta illa bene tenenda confir
illico, non minus tribulationis
sed et aut majus, aut pessimum,
mate, Christianitati obesse ad
uoniam, o filii Dei, si pacem
Ecclesiæ jura fideliter conser
vanda sustentare, virilius solito Deo polliciti estis,
exstat operæ pretium ut insuper ad quoddam aliud
negotium Dei et vestrum, emendatione Dominica
nuper vegetati, probitatis vestræ valetudinem verse
tis. Necesse enim est quatenus cum fratribus vestris,
in orientali parte habitantibus, auxilio vestro jam
sæpe proclamato indigis, accelerato itinere succur
ratis. Invaserunt enim eos, sicuti plerisque vestrum
jam dictum est, usque mare Mediterraneum, ad illud
scilicet quod Brachium Sancti Georgii vocant Turci
et Arabes, apud Romanicæ fines; et terras illorum
Christianorum magis magisque occupando, lite bel
lica jam vice septuplicata victos superaverunt, mul
tos occidendo vel captivando, ecclesiasque subver
tendo, regnum quoque vastando. Quos quidem si
sic aliquandiu quiete permiseritis, multos latius fi
deles Dei supergredientur. Qua de re supplici prece
hortor, non ego, sed Dominus, ut cunctis cujuslibet
ordinis tam peditibus quam equitibus, tam paupe-

A ri us quam divitibus, edicto frequenti, vos Christi
præcones, suadeatis, ut ad id genus nequam e regio
nibus nostratibus exterminandum tempestive Chri
sticulis opitulari satagant. Præsentibus dico, absen
tibus mando: Christus autem imperat. Cunctis autem
illuc euntibus, si aut gradiendo, aut transfretando,
sive contra paganos dimicando, vitam finierint, pec
caminum remissio præsens aderit: quod ituris an
nuo, dono tanto investitus a Deo. O quantum dede
cus, si gens tam spreta, degener et dæmonibus an
cilla gentem cunctipotentis Dei fide præditam et
Christi nomine splendidam sic superaverit! O quanta
improperia nobis ab ipso Domino imputabuntur, si
eos non juveritis qui professione Christiana censen
tur, sicut et nos! Procedant contra infideles ad pu
gnam jam incipi dignam, trophæo explendam, qui
abusive privatam certamen contra fideles consuesce
bant distendere quondam. Nunc fiant milites, qui
dudum exstiterunt raptores. Nunc rite contra bar
baros pugnent, qui olim contra fratres et consan
guineos dimicabant. Nunc æterna præmia nancis
cantur, qui dudum pro solidis paucis mercenarii
fuerunt. Pro honore duplici laborent, qui pro detri
mento corporis et animæ se fatigabant. Quinimo hic
tristes et pauperes, illic locupletes; hic inimici Do
mini, illic amici ejus erunt. Ituris autem mora non
differat iter, sed propriis locatis, sumptibusque col
lectis, cessante bruma, verno subsequente, Domino
prævio tramitem alacriter intrent. His dictis, et
audientibus gratanter ad hoc animatis, nihil actu
tali dignius æstimantes, statim plures astantium se
ituros, et cæteros absentes inde diligenter se evoca
tuos sponderunt. De quibus fuit unus episcopus
Podiensis, Ademarus nomine, qui postea vice fun
gens apostolica, cunctum Dei exercitum prudenter
et consulte rexit, et ad negotia peragenda vivaciter
animavit. Taliter in concilio quæ diximus statutis,
et ab omnibus bene confirmatis, absolutionis bene
dictione data, tunc discesserunt, et hoc nescienti
bus, postmodum ad mansiones suas regressi, prout
gestum fuerat dilucide divulgaverunt. Quod ut pas
sim per provincias edictum est, jurisjurandi firmi
tudine pacem, quam dicunt Treviam, invicem ten
endam constituerunt. Deinceps vero multi cujusli
bet artis fungentes officio, comparata remissione
peccatorum, se profecturos defæcatæ mentis inten
tione devoverunt quorsum ire jussum fuerat. O quam
dignum erat et amœnum, nobis omuibs cruces illas
cernentibus, vel sericas vel auro textas, aut quolibet
genere pallii decoras, quas in chlamidibus suis,
aut birris, sive tunicis, peregrini, jussu papæ præ
dicti, post votum eundi, super humeros suos con
suebant! Sane pugnatore Dei merito victoriæ signo
insigniri et muniri debebant, qui ob honoræ ejus
ad præliandum se præparabant. Et qui significans
sub agnitione fidei circa se sic pinxerunt, denique
dirivatum significatum verius adepti sunt. Speciem
insignierunt, ut rem speciei consequerentur. Patet
et quidem, quia meditatio bona bonum opus machi-

natur agendum; opus vero bonum salutem lucratur animæ. Quod si bonum est bene meditari, melius autem est, post cogitatum opus, justum patrari. Optimum est ergo compendium salutare, quod per dignam actionem animæ victui nactum est. Unusquisque igitur bonum cogitet, quod opere digno meliorando compleat, ut optimum, quod non deficiat in æternum, emeritus tandem miles percipiat. Taliter Urbanus, vir prudens et venerandus, est meditatus opus, quo postea floruit orbis. Nam pacem renovavit, Ecclesiæque jura modos in pristinos restituit. Sed et paganos de terris Christianorum instinctu vivaci effugari conatus est. Et quoniam cuncta quæ Dei sunt exaltare omnimode studebat, omnes fere paternitati suæ sub obedientia libenter se dediderunt. Sed diabolus, qui ad detrimentum semper insistere nititur, et veluti leo quærit circinando quem devoret (*I Petr. v, 8*), huic adversarium quemdam, nomine Guibertum, superbix stimulo irritatum, ad confusionem populi concitavit; qui dudum imperatoris Bajoariorum protervitate suffultus, dum prædecessor Gregorius, qui et Hildebrannus, in sede jure habebatur, apostolicatus officium usurpare cepit, ipso Gregorio a foribus basilicæ Sancti Petri excluso. Et quia perverse sic egit, populus eum melior cognoscere noluit. Urbano autem recte electo et ab episcopis cardinalibus consecrato, major et sanctior pars populi, post Hildebranni excessum, obediendo aspiravit. Guibertus autem sustentamine imperatoris prædicti, et plerorumque civium Romanorum irritamento animatus, Urbanum quandiu potuit a monasterio Sancti Petri alienum fecit. Sed dum ab Ecclesia illa sic eliminatus erat, per regiones incedens, populum in aliquantis devium Deo conciliabat. Guibertus vero ob Ecclesiæ principatum turgidus, papam proclivem oberrantibus se ostentabat, et apostolatus officium, licet injuste, inter consentientes exercebat, et Urbani facta tanquam irrita vilipendebat. Urbanus tamen eo anno, quo primitus Franci, Hierusalem ituri, per Romam transierunt, totam omnino potestatem apostolicam adeptus est, auxilio cujusdam nobilissimæ matronæ, Mathildis nomine, quæ in Romana patria tunc potestate multa vigeat. Guibertus vero tunc in Alemannia erat. Itaque duo papæ Romæ præerant, sed cui eorum obediretur, a quamplurimis ignorabatur, vel a quo consilium posceretur, vel quis ægrotis mederetur. Alii huic, alii alteri favebant. Prout aspectibus hominum patebat, Urbanus prosperior et justior erat; putandus est recte fortior, qui cupiditates, tanquam hostes subjicit. Ravennæ urbis Guibertus episcopus erat, honore et divitiis opulentus valde splendebat. Mirandum, quare sibi tam locupleti tantum non sufficiebat. Qui etiam ab omnibus exemplar justæ actionis et humilitatis considerari debebat, cur temere philopompus invadere præsumpserit regendum sceptrum imperii Dei? Sane non est vi rapiendum, verum cum ratione et devotione suscipiendum. Debet susceptor non pro honore timere, sed commis-

sum sibi fideliter procurare; et quæ dignitati honoris tanti pertinent, si dispersa fuerint, opportune regregare. Nec mirum si mundus tunc inquietaretur totus, et conturbaretur, quoniam si Romana Ecclesia, in qua principalitas correctionis universæ Christianitatis obtinetur, turbine quolibet confunditur, confestim accidit membra sibi subdita, a capitaneis fibris dolore dirivato, passibiliter compatiencia debilitari. Ea enimvero Ecclesia, mater scilicet nostra, lacte cujus educabamur, documento instrui valebamus, consilio muniebamur, ab illo superbo Guiberto vehementer percussa erat. Cumque caput sic tritum est, continuo membra læsa sunt. Si caput ægrotet, cætera membra dolent. Sed, quia capite sic læso, etiam membris marcescentibus dolore dirivato, quia in partibus omnibus Europæ, pax, bonitas, fides, in Ecclesiis et extra, tam a majoribus quam minoribus viriliter subigebantur, necesse erat ut malis tanti modis dimissis, monitione a papa Urbano sic exorsa, contra paganos saltem certamina inter se et contra se dudum consueta distenderent. Nunc igitur ad inceptum reverti congruum est. Nam de iter agentibus Hierosolymam, et quid euntibus accidit, et quantum res et labor ipse paulatim, juvante Deo, proficiendo claruit, decet amplius nescientibus enucleari. Quod ego ipse Fulcherius Carnotensis, cum cæteris peregrinis iens, postea, sicut oculis vidi, diligenter et sollicite in memoriam posteris collegi.

CAPUT II.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo sexto, mense Martio, post concilium, de quo dictum est, Arvernium, quod in mense Novembri dominus Urbanus tenuit, alii paratu perniciores aliis, iter sanctum carpere cœperunt; alii quidem mense Aprili, vel Maio, vel Junio, sive Julio, nec non Augusto seu Septembri atque Octobri, prout sumptuum opportunitas occurrit, subsecuti sunt. Quo anno pax et ingens abundantia frumenti et vini per cuncta terrarum climata exuberavit, disponente Deo, ne panis inopia in via deficerent, qui cum crucibus suis, juxta ejusdem præcepta, eum sequi elegerant. Et quia competens est principum sic peregrinantium nomina in memoria teneri, Hugonem Magnum, Philippi regis Francorum fratrem, nomino, qui primus heroum mare transiens, apud Duratam urbem in Bulgaria cum suis applicuit, sed imprudenter cum agmine raro vadens, ibi ab ipsis civibus captus est, et usque ad imperatorem Constantinopolitanum perductus, ubi per aliquantum temporis non omnino liber moratus est. Postque eum Bujamandus Apulus, Roberti Guischari filius, origine tamen Northmannus, per eundem tramitem cum exercitu suo meavit. Godefridus quippe dux regni Lothariensis per Hungarorum patriam ivit cum gente multa. Raymondus vero comes Provincialis, cum Gothis et Gasconibus, episcopus quoque Podiensis, per Sclavoniam transierunt. Petrus Eremita quidam, multis sibi adjectis peditibus, sed militibus paucis, primi

tus per Hungariam perrexit; ejus gentis, postea satrapa fuit quidam Galterius, Sine-pecunia dictus, miles quidem optimus, qui postea intra Nicomediam et Nicæam urbes, cum multis consociis suis a Turcis occisus fuit. Mense vero Septembri Robertus Northmanniæ comes, Guillelmi regis Anglorum filius, iter arripuit, collecto sibi exercitu magno de Northmannis, et Anglis, atque Britannis; cum quo ivit etiam Stephanus comes Blesensis, Theobaldi filius, et Robertus comes Flandriæ, adjectis his et multis aliis nobilibus. Itaque tanto collegio ab occidentalibus partibus procedente, paulatim per viam, diatim, de innumera gente concrevit exercitus exercituum undique convenientium, ut de linguis pluribus et regionibus multis videretis multitudinem infinitam. Non tamen omnes in unum exercitus congregati fuerunt, donec ad Nicæam urbem pervenimus. Quid ergo dicam? Insulæ marium, et omnium terrarum regna concussa a Deo sunt, ut sit credendum adimpleri Davidis prophetiam, qua in psalmo dixit: *Omnes gentes quascunque fecisti, venient, et adorabunt coram te, Domine (Psal. LXXXV, 9)*, et ut de jure tandem dicant illuc pervenientes: *Adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus (Psal. CXXXI, 7)*. De hoc itinere etiam plurima in prophetiis legimus. O quantus erat dolor! quanta suspiria! quot ploratus! quot lamenta inter amicos! cum maritus dereliqueret uxorem suam sibi tam dilectam, pueros quoque suos, possessiones quantaslibet, vel patrem, vel matrem, aut fratres, aut parentes. Et quamvis tot lacrymæ pro amicis ituris sic ante eosdem ab oculis remanentium funderentur, nequaquam proinde mulcebantur quin propter amorem Dei cuncta quæ possidebant relinquerent, indubitanter credentes centuplum illud percipere, quod Dominus promisit sequentibus se (*Matth. XIX, 29*). Tunc conjux conjugi ponebat terminum revertendi, quod, si vixerit, infra tres annos ad eam repatriabit. Commendabat sic eam Domino, osculum porrigens, et pollicens se rediturum. Illa autem timens non amplius videre eum, non valebat præ dolore se sustentare, quin ad terram rueret exanimis, lugens pro amico suo, quem perdidit vivum, quasi jam mortuum. Ille vero tanquam nil pietatis habens, et tamen habens, nec fletui uxoris suæ, neque filiorum, neque amicorum quorumcunque condolens, et tamen clam condolens, sed duro animo constans abibat. Tristitia remanentibus, gaudium autem euntibus erat. Quid dicere possimus inde? *A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris (Psal. CXVII, 23)*. Igitur nos Franci occidentales per Italiam excursa Gallia transeuntes, cum usque Lucam pervenissemus, invenimus prope urbem illam Urbanum apostolicum, cum quo locuti sunt comes Robertus Northmannus, et comes Stephanus, nos quoque cæteri qui voluimus. Et ab eo benedictione suscepta, gaudenter Romam ivimus. Et cum in basilica Sancti Petri introissemus, invenimus ante altare homines Guiberti papæ stolidi, qui oblationes altari super-

positas, gladios suos in manibus tenentes, inique arripiebant; alii vero super trabes ejusdem monasterii cursitabant, et inde deorsum ubi prostrati orabamus lapides jaciebant. Nam cum viderent aliquem Urbano fidelem, illico trucidare eum volebant. In arce autem una monasterii inerant homines Urbani, qui eam sollicite custodiebant in ipsius Urbani fidelitatem, et adversantibus sibi, prout poterant, obsistebant. Satis proinde doluimus, cum tantam nequitiam ibi fieri vidimus. Sed nil aliud facere potuimus, nisi quod a Domino vindictam inde fieri optavimus. Nec mora inde facta, multi, qui nobiscum illuc usque venerunt, ad domos suas ignavi redierunt. Nos autem per mediam Campaniam et Apuliam euntes, pervenimus Barrum, quæ civitas optima, in maris margine sita est; ibique in ecclesia Sancti Nicolai fuis ad Deum precibus nostris, portum tunc adeuntes, sine mora transfretare putavimus. Sed absentibus nautis et prævaricant fortuna, tempus etiam tunc erat hiemale, quod nobis nocivum objecerunt, oportuit Robertum Comitem Northmanniæ in Calabriam divertere, et toto brumali tempore illic hiemare. Tunc tamen comes Flandrensis Robertus cum cohorte sua transfretavit. Tunc plurimi de pauperibus vel ignavis inopiam futuram metuentes, arcibus suis vendiis, et baculis peregrinationis resumptis, ad mansiones suas regressi sunt. Qua de re viles tam Deo quam hominibus facti sunt, et versum est eis in opprobrium.

CAPUT III.

Anno igitur Domini millesimo nonagesimo septimo, reducete verno tempore mensem Martium, comes statim Northmannus, et comes Stephanus Blesensis, qui juxta cum similiter tempus expectaverat opportunum, mare repetierunt. Et classe parata, Nonas Aprilis, quod tunc die sancti Pascha evenit, apud portum Brundusianum rates cum suis conscenderunt. O quam incognita et investigabilia sunt judicia Dei! Vidimus enim navim unam inter cæteras, quæ non superveniente occasione aliqua, per medium subito eventu prope littus maris subcrepuit. Unde fere quadringenti utriusque sexus demersi perierunt, de quibus laus jucunda Deo statim sonuit. Nam cum corpora jam mortua qui circumstabant pro posse recollegissent, invenerunt in carnibus quorundam, scilicet super spatulas, crucis in modum notas insignitas. Nam quod in pannis suis vivi gestaverunt, competebat, Domino volente, in ipsis in servitio suo sic præoccupatis idem signum victoriosum sub fidei pignore permanere; etiam patefieri considerantibus tali miraculo merito dignum erat, eos defunctos sub misericordia Dei jam quietem vitæ perennis adeptos fuisse, ut verissimum pateret id compleri quod scriptum est: *Justus qua morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit (Sap. IV, 7)*. De reliquis autem jam cum morte luctantibus, viri pauci vitam retinuerunt; equi vero et muli sub undis extincti sunt; pecunia quoque multa perdita est. Quod infortunium cum videremus, pavore grandi confusi sumus, intantum

ut plerique corde debiles, nondum naves ingressi, ad domos suas reverterentur, peregrinatione dimissa, dicentes nunquam amplius in aliquam sic deceptionem se infingere. Nos autem in omnipotenti Deo spem nostram penitus ponentes, artemonibus sursum levatis, tuba sonante multa Deum proclamando, et gubernante ipso, in pelagus nos impigimus, vento aliquantulum flante. Cumque per tres dies vento deficiente in fluctibus altis detineremur, in quarto die juxta urbem Duratum, quasi decem milliariis interstantibus, portui sani applicuimus. Duo tamen portus classem nostram susceperunt. Tunc autem quidem iter siccum lætabundi resumpsimus, et ante urbem præfatam postea perreximus. Itaque Bulgarorum regiones per montium prærupta et loca satis deserta transivimus. Dæmonis ad flumen rapidum convenimus omnes, quod sic ab incolis terræ vocatur, et merito. Vidimus enim in illo flumine diabolico quamplures, dum vadare pedetentim sperabant, torrentis impetu diro, quod nullus cernentium juvare poterat, mersu repentino perire. Qua de re lacrymas multas ibi pietate dimisimus, et nisi equites cum equis dextrariis in vaso illo peditibus auxilium ferrent, multi modo simili vitam ibi perderent. Tunc juxta ripam castra nostra metati sumus, et ibi una nocte pausavimus. Montes vasti nobis undique præerant, in quibus nemo incola parebat. Mane quidem, aurora clarescente, classicis sonantibus, iter nostrum arripuimus conscendendo montem, quem Bagulatum nuncupant. Postea vero, montanis postpositis, tandem pervenimus ad flumen, quod vocatur Baldarius. Et quod antea nisi navigio transiri solitum erat, opitulante Deo, qui suis semper ubique præsens subvenit, lætanter vadando transmeavimus. Quo transito sequenti die ante urbem Thessalonicam, bonis omnibus abundantem, tentoria tendimus nostra.

CAPUT IV.

Mora autem per quatuor dies ibi facta, deinde Macedoniam transigentes per vallem Philippensium, postque Lucretiam, et Chrisopolim, atque Christopholim, cæteras quoque urbes quæ sunt in Græcia, Constantinopolim pervenimus. Ibi quidem ante urbem tentoriis nostris extensis, per quatuordecim dies lassitudinem nostram relevavimus. Et quia civitatem illam ingredi non quivimus, quoniam imperatori non placuit (timebat enim ne forte aliquod damnum ei machinaremur) stipendium quotidianum extramuros allatum nos emere oportuit, quod præcepto imperatoris nobis cives afferebant. Nec permittebat imperator introire in civitatem multos insimul, sed honoratim vel quinque vel sex de potentioribus, ad horam in ecclesiis ingredi sinebat. O quanta civitas nobilis et decora! quot monasteria, quotque palatia sunt in ea, opere miro fabrefacta! quot etiam in plateis vel in vicis opera, ad spectandum mirabilia! Tædium est quidem magnum recitare quanta sit ibi opulentia honorum omnium, auri et argenti, palliorum multiformium sanctarumque reliquiarum. Omni etiam tempore navigio frequenti cuncta hominum

necessaria illuc afferuntur. Ibi insuper, ut spero, fere viginti millia spadones assidua habitatione conversantur. Cum autem nos satis fatigatos requie recreassemus, tunc optimates nostri, accepto consilio, facti sunt homines imperatoris, et pepigerunt fœdus cum ipso, sicut jam ipse postulaverat ab eis. Quod similiter jam fecerant sub jurejurando, qui nos in itinere ipso antecesserant, Boamundus scilicet, et dux Godefridus. Comes autem Raymundus hoc facere tunc recusavit. Comes vero Flandriæ sic, sicut alii, jusjurandum fecit. Nam erat eis necesse ut taliter cum imperatore amicitiam solidarent, ut tutius quærerent, et acciperent ab eo consilium et auxilium, præsens et futurum, tam sibi quam omnibus qui nos secuturi erant, per eundem tramitem. Quibus idcirco ipse imperator præbuit de numismatibus suis quantum placuit, de equis, et de palliis, et de pecunia sua, qua nimis indigebant ad tantum iter explendum. Hoc expleto, mare, quod Brachium Sancti Georgii vocatur, transfretavimus. Tunc ad Nicæam urbem properavimus, quam obsidione Boamundus, et dux Godefridus, et comes Raymundus, et comes Flandriæ a medio Maii jam obsidebant. Quam urbem possidebant Turci orientales, pagani acres animis, et arcibus sagittarii. Ii quidem de Perside, jam a quinquaginta annis, Euphrate fluvio transito, terram Romanicæ totam usque Nicomediam urbem sibi subjugaverant. O quot capita cæsa, et ossa occisorum ultra Nicomediam in campis jacentium tunc invenimus! quos ipso anno, ignaros, et usui sagittario modernos Turci peremerant; unde moti pietate, satis lacrymas fudimus. Cumque audissent qui Nicæam urbem jam obsidebant, venire principes comites nostros, Rotbertum scilicet Northmannum et Stephanum Blesensem, gaudenter eis et nobis obviam venerunt, et usque ad locum ubi tabernacula nostra extendimus, ante urbem in partem australem deduxerunt. Jam semel Turci congregati se paraverant, volentes vel obsidionem ab urbe, si possent, excutere, vel de militibus suis urbem melius munire. Sed a nostris fortiter et ferociter repulsi, occisi sunt ex eis fere ducenti. Cum autem viderent Francos tam animosos, et probitate validissimos, secesserunt refugi in Romaniam interiorem, quoadusque tempus opportunius aggrediendi eos sentirent. Nos quippe in hebdomada Junii prima, postremi ad obsidionem venimus. Tunc de exercitibus plurimis unus illic exercitus effectus est, quorum centum millia loricis et galeis muniti erant; quem, qui de numero sapiebant, sexies centum millia ad bella valentium esse aestimabant, exceptis inermibus, videlicet clericis, monachis, mulieribus et parvulis. Quid igitur insuper? si omnes, qui de domibus suis egressi votum iter jam incœperant, simul illic adessent, procul dubio sexages centum millia bellatorum essent. Sed alii de Roma, alii de Apulia, alii vero de Hungaria, vel Slavonia, labore recusato, domos suas redierant, vel in locis multis, millibus multis occisis, et nobiscum multi eundo infirmati,

vitam finiebant defuncti. Multa cœmeteria videretis in callibus, et in campis, et in lucis, de peregrinis nostris sic sepultis. Sciendum quia quoad Nicæam urbem circumsedimus, navigio marino, consensu imperatoris, victus nobis ad emendum illuc est allatus. Tunc heroes nostri fecerunt machinas fieri, arietes, scrofas, turres ligneas, petrarias. Distendebantur arcubus sagittæ, jaciebantur lapides, hostes nobis nosque illis vicem certaminis pro posse reddebamus. Sæpe cum machinis illis armati urbem assiliebamus, sed muro forti nobis obstante, cassabatur assultus. Sæpe de Turcis, sæpe de Francis, sagittis vel lapidibus percussi, interibant. Vere doleretis et pietate suspiraretis, cum aliquem de nostris prope murum quoquomodo trucidassent, et submissis uncis ferreis, quos funibus deorsum dimittebant, corpus interempti, aliquando loricati, sursum ad se rapiabant, quod nullus nostrum audebat, nec poterat ab eis extorquere. Corpore tunc expoliato, cadaver foras jaculabantur. Sed cum quinque septimanis urbem circumsedissemus, et multoties assultibus Turcos pavidos fecissemus, facto interim placito per legationes apud imperatorem, callide reddiderunt ei urbem, cum jam ipsa vi et ingeniis valde coercita esset. Tunc Turci intromiserunt in eam Turcopulos ab imperatore missos, qui urbem cum pecunia interna domino suo imperatori, sicut eis præceperat, servaverunt. Quapropter pecunia illa retenta, jussit imperator de auro suo et argento atque palliis proceribus nostris dari, peditibus quoque distribui fecit de nummis suis æneis, quos vocant Tartarones. Die autem illo, quo Nicæa sic est comprehensa, sive redita, unius mensis solstitio repercussus est, tertioque Kal. Julii, cum barones nostri ab imperatore concessum abeundi accepissent, a Nicæa discessimus interiores Romanicæ regiones adituri. Sed cum per duos dies iter egissemus nostrum, nuntiatum est nobis quod Turci, prætentis nobis insidiis, in planis, per quæ transituros nos arbitrabantur, præliaturi exspectabant. Hoc autem cum audivissemus, nihil ob id audacitatis amisimus. Sed cum sero illo speculatores nostri plures ex illis a longe vidissent, statim nos inde monuerunt, propter quod tentoria nostra nocte illa excubiis undique conservari fecimus.

CAPUT V.

Mane autem facto, quod accidit Kal. Julii, sumptis armis, et monente cornu, adversus eos per alas consecuti, tribunis et centurionibus cohortes et centurias ducentibus, vexillis levatis, ordinate ire cœpimus. Hora diei secunda, ecce præcursores eorum speculatoribus nostris appropriaverunt. Quod cum audissemus, protinus tentoria nostra juxta quoddam arundinetum metari fecimus, ut expeditius clivellis, id est sarcinis, depositis promptiores ad præliandum essemus. Quo facto, en Turci, quorum princeps et admiratus erat Soliman, qui Nicæam urbem et Romaniam in potestate sua tenebat, congregatis sibi Turcis ab orientalibus parti-

bus, qui triginta dierum itinere, et eo amplius, in auxilium ejus mandati venerant; aderantque cum eo quamplures admirati, videlicet Amudaradigium, Miriatos, Comardigum, Amirchai, Lachin, Boldagis, Caradigum, multique alii qui omnes insimul erant trecenta et sexaginta millia pugnatorum, scilicet sagittariorum. Mos enim eorum est talibus uti armis. Equites erant omnes. Nos autem utcunque pedites et equites. Sed nobis tunc deerant dux Godefridus, et comes Raymundus, atque Hugo Magnus qui per duos dies insipienter se a nobis subtraxerant cum gente maxima tramite bifurco. Unde nobis damnum irrestaurabile accidit, tam de nostris occisis quam Turcis non retentis, vel interfectis. Sed quia tarde legatos nostros inde habuerunt, ideo tarde nobis succurrerunt. Turci autem audacter ululatibus concrepantes, pluviam sagittarum vehementer nobis jacere cœperunt. Sed ictibus tam crebris nos stupefacti, mortuique, et multi læsi, mox timidi versi sumus in fugam. Nec erat mirandum, quia cunctis nobis tale bellum erat incognitum. Jamjamque ex altera parte arundineti, agmina densa ex eis adusque papiliones nostros vehementer irruerant, qui de rebus nostris intus arripiebant, et de gente nostra occidebant, cum forte, disponente Deo, Hugonis Magni, et comitis Raymundi, et ducis Godefridi præcursores tali infortunio a posteriore parte accurrerunt. Et cum usque ad tentoria nostra jam fugati fuisset, statim qui ingressi fuerant a papilionibus se removerunt, putantes propter eos tam cito nos regredi. Sed quod audaciam vel probitatem suspicati sunt, pavorem nimium sperare possent. Quid dicam? Nos quidem in unum conglomerati, tanquam oves ovili clausæ, trepidi et pavefacti ab hostibus undique vallabamur, ut nullatenus aliquorsum procedere valeremus. Quod nobis visum est propter peccata nostra sic contigisse. Nam quosdam luxuria polluebat, quosdam vero avaritia vel superbia vitiabat. Clamor erat ingens æthera feriens, virorum ac mulierum, atque infantium, nec non et paganorum qui super nos irruebant. Jamque nulla spes erat vitæ. Tunc reos et peccatores nos omnes esse fatebamur, misericordiam a Deo devote postulantes. Aderat ibi episcopus Podiensis, patronus noster, et quatuor alii; aderantque sacerdotes quamplurimi, albis induti vestimentis, qui Dominum humillime deposcebant, ut virtutem hostium prosterneret, et nobis dona misericordiæ suæ infunderet. Plorando cantabant, cantantes orabant. Tunc currebant multi ad eos, qui confestim mori timentes confitebantur eis peccata sua. Tunc nostri proceres, Robertus Northmannicæ comes, et Stephanus Blesensis, et comes Flandriæ, Boamundus quoque, pro posse eis resistere, et eos sæpe nitentur invadere. Ipsi quidem a Turcis fortiter impetebantur. Sed forsitan supplicatione nostra Dominus placatus (quia nec nobilitatis pompæ, nec armis lucidis triumphare favet; sed menti piæ, et virtutibus divinis munitæ, in neces-

sitate pie subvenit) paulatim vigorem tunc nobis præstitit, et Turcos magis magisque debilitavit. Nam visis consociis nostris, qui postremi properabant ad adjuvandum nos, laudantes Deum, audaciam resumpsimus et per turbas et cohortes eis resistere nisi sumus. Heu! quot de nostris die illo post nos lente venientes in via occiderunt! A prima diei hora usque ad sextam, nos, ut dixi, anguste coercuerunt; sed tunc paulatim nobis animatis et de nostris sociis concretis, adfuit mirabiliter divina gratia, et quasi momento subitaneo, Turci omnes visibus nostris dorsa fugitivi verterunt. Nos vero post eos vehementer vociferantes, per montes et valles persecuti eos sumus; quos fugare non cessavimus, donec anteriores nostri cursores ad tentoria eorum pervenerunt. Ubi alii de rebus eorum et de tentoriis ipsis oneraverunt eorundem equos et camelos plures, quos pro timore illic reliquerant; alii vero Turcos fugientes usque ad noctem persecuti sunt. Sed quia famelici et fatigati erant equi nostri, paucos ex eis retinuimus. Grande autem miraculum Dei fuit, quod die crastino et tertio non cessaverunt fugere, quamvis eos nullus, nisi solus Deus, amplius fugaret. De tanta autem victoria nos facti lætissimi, Deo gratias omnes exsolvimus, quia noluit iter nostrum omnino adnihilari, sed ad honorem sui et Christianitatis, honorabilius solito prosperari: unde ab oriente usque ad occasum fama personabit perennis. Tum quidem post eos iter nostrum modeste calcavimus. Turci vero ante nos fugientes catervatim mansiones per Romaniam sibi quæsierunt. Tum perreximus Antiochiam, quam prænominant parvam, in provincia Psidie, deinde Iconium: in quibus regionibus, sæpissime pane cibariisque satis indiguimus. Nam Romaniam, quæ terra est optima et fertilissima bonorum omnium, invenimus valde a Turcis vastatam et deploratam. Multoties tamen videretis tantam gentis multitudinem de raris culturis, quas interdum per loca inveniebamus, bene refocillari, supplemento illius Dei, qui de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia hominum cibavit (*Matth. xiv, 19-21*). Inde satis lætabamur, et congaudentes, dona misericordiæ Dei hæc esse profitebamur. Tunc autem vere vel rideretis, vel forsitan pietate lacrymari, cum multi nostrum jumentis egentes, quia de suis jam multa perdiderant, verveces, capras, sues, canes, de rebus suis, scilicet pannis vel panibus, seu qualibet sarcina peregrinorum usui necessaria onerabant. Quarum bestiolarum terga videbamus, mole fascis gravis esse corrupta. Equites etiam supra boves cum armis suis interdum scandebant. Sed quis unquam audivit tot tribus linguæ in uno exercitu, cum ibi adessent Franci, Flandri, Frisi, Galli, Britoni, Allobroges, Lotharingi, Alemanni, Bajoarii, Northmanni, Scoti, Anglici, Aquitani, Itali, Apuli, Iberi, Daci, Græci, Armenii? Quod si vellet me alloqui Britannus, vel Teutonicus, neutro respondere saperem. Sed qui tot

A linguis divisi eramus, tanquam fratres, sub dilectione Dei, et proximi, unanimes esse videbamur. Nam, si de rebus suis aliquis aliquid perderet, per quamplurimos dies id diligenter tandiu qui invenisset deferret secum, donec inquirendo illum qui perdidisset reperiret, et inventum libenter redderet. Hoc enim competit his qui juste peregrinantur.

CAPUT VI.

Cum autem ad Eracleam urbem pervenissemus, vidimus signum in cælo quoddam, quod alburno splendore fulgens tunc apparuit in modum ensis figuratum, cuspide versus orientem protento. Sed quid futurum promittebat nesciebamus, sed præsentia et futura Domino committebamus. Ad oppidum optimum quoddam, quod Mariscum nominatur, tunc profecti sumus, ubi per tres dies quievimus. Sed cum exhinc viam unius diei proculcassemus, et non longe ab Antiochia Syriæ, sed quasi tribus diebus essemus, ab exercitu discessi, et cum domino Balduino comite, Godefridi ducis antefati fratre, in sinistra parte provinciæ divertimus. Erat quippe miles quam optimus, probitate et audacia valde famosus; qui antea relicto exercitu cum illis quos secum duxit, urbem, quam dicunt Tharsum Siliciæ, ausu magno ceperat; quam tamen Tancredo violenter abstulit, qui jam in ea homines suos, Turcis ei consentientibus, intromiserat. Relictis itaque ibi custodibus, Balduinus ad exercitum rediit. Itaque confidens in Domino, et in valore suo, collegit secum milites paucos, proficiscens versus Euphratem fluvium, et comprehendit ibi castra plurima tam vi quam ingenio. Inter quæ unum cepit peroptimum, quod vocatur Turberes. Hoc pacifice reddiderunt ei qui in eo habitabant Armenii, et alia plurima huic subdita. Cum autem fama de eo longe lateque jam circumvolasset, misit ad eum legationem qui princeps erat civitatis Roais, id est Edessæ, quæ satis est nominata, et de bonis terræ uberrima. Est illa in Mesopotamia Syriæ, trans flumen prædictum Euphratem viginti fere milliariis, et ab Antiochia distans quasi centum vel paulo plus. Mandatus est itaque Balduinus ut illuc iret, et efficerentur invicem amici, quandiu ambo viverent, tanquam pater et filius. Quod si dux ipse Edessenus forte obiret, statim Balduinus, ac si filius ejus esset, urbem et terram suam, quantamcunque possidebat, in hæreditate possideret. Non enim habebat filium nec filiam. Et quoniam a Turcis se defendere non poterat, volebat Græcus ille et se et terram suam ab ipso Balduino defendi, quem et milites suos bellatores audiverat esse probissimos. Hoc audito, postquam legati jurejurando fecerunt eum incredulum, cum minimo exercitulo suo, scilicet octoginta militibus, pergens transiit Euphratem. Quo transito, nocte tota perpropere prope castra Saracenorum, hinc et inde linquentes ea, valde pavidi perreximus. Quod cum audissent Turci qui in Samosate oppido forti erant, insidias nobis in via, per quam ituros nos opinabantur, prætenderunt. Sed

cum nocte alia quidam Armenius in castello suo diligenter nos hospitatus fuisset, intimatum est nobis quod ab hostibus illis insidiantibus præcavere nos oportebat. Quapropter diebus duobus illic delitimus. Sed cum tantam moram fastidirent illi, die tertia subito insultu de loco insidiatorio prosilierunt, et ante castellum, in quo eramus, signis levatis accurrerunt, et prædam, quam in pascuis ibi reperierunt ante conspectum nostrum arripuerunt. Nos autem contra eos egressi, quia pauci eramus, bellare cum eis non quivimus; qui cum nobis sagittas jacere cœperunt, nullum de nostris, juvante Deo, sauciaverunt. Ipsi autem unum de sociis suis occisum lancea, in campo reliquerunt, cujus equum, qui eum subvertit, retinuit. Tunc abierunt; nos autem ibi remansimus. Sequenti vero die iter nostrum resumpsimus. Miraremini, cum ante castra Armeniorum transiremus, et nobis obviam cum crucibus et vexillis pro amore Christi humillime procedebant, et pedes nostros et pannos osculabantur, eo quod audierant nos a Turcis eos defensuros, sub quorum jugo tandiu depressi fuerant. Pervenimus tandem Roais, ubi princeps urbis prædictus, et uxor sua, una cum civibus suis, gaudenter nos susceperunt, et quod Balduino polliciti fuerant, indilate compleverunt. Cumque per quindecim dies illic moram fecissemus, cives urbis machinati sunt principem illum sceleste occidere, et Balduinum in palatio ad dominandum sublimare. Odio enim eum habebant. Dictum est, et factum est. Unde Balduinus tamen et sui valde contristati sunt, quia pro eo indulgentiam impetrare nequiverunt. Cum autem principatum illius dono civium Balduinus suscepisset, protinus adversus Turcos, qui in patria erant, litem bellicam movit, quos multoties vel victos vel occisos superavit. Contigit tamen de nostris plures a Turcis interemptos fuisse. Ego vero Fulcherius Carnotensis, capellanus ipsius Balduini oram. Volo autem de exercitu Dei sermonem quem dereliqui resumere.

CAPUT VII.

Mense Octobri, pervenerunt Franci Antiochiam Syriæ, flumine transitu quod Fernum, vel Orontem nominant. Ante urbem jussa sunt tentoria extendi, intra primum ab urbe lapidem, ubi postea certamen pessimum utrinque persæpe factum est. Nam cum de civitate Turci prosilirent, multos de nostris occidebant; vice tamen reddita, se quoque superatos lugebant. Est nempe Antiochia civitas magna ambitu, situ fortis, et muro valida; quæ et ab hostibus externis nunquam poterit comprehendi, si tantum inhabitantes pane muniti eam defendere voluerint. Estque in ea basilica una satis veneranda, in honore sancti Petri apostoli dedicata, ubi sedit in cathedra, in episcopum sublimatus, postquam a Domino principatum Ecclesiæ, clavibus acceptis regni cœlestis, suscepit. Est et altera in honore beatæ Mariæ fabrefacta. Suntque aliæ plures ecclesiæ decenter compositæ. Quæ quamvis sub potestate Tur-

corum diu exstiterant, Deus tamen cuncta præsciens, nobis eas integras reservavit, ut a nobis quandoque in eis honoraretur. Tredecim fere milliariis distat mare ab Antiochia. Et quia Fernus fluvius inibi mare incidit, per ejusdem alveum fluvii usque prope Antiochiam naves de longinquis partibus bonis refertæ omnibus deducuntur. Itaque tam per mare quam per terram munita bonis, abundat civitas divitiis multimodis. Principes autem nostri cum eam ad capiendum tam difficilem prospexissent, jurejurando confirmaverunt invicem eam obsidione cohibere, donec, Deo suffragante, aut vi aut ingenio possent eam capere. Tum vero in flumine prædicto invenerunt naves, cum juxta illud deambularent, quas capientes, coaptaverunt sibi de eis unum pontem, per quem postea transierunt ad negotia sua facienda, cum antea pedetentim vadare per flumen illico non valerent. Sed cum Turci a tanta multitudine Christiana se obsideri circumspicerent, timentes quod nullomodo ab eis excuti possent, inito consilio invicem, misit Gracianus Antiochiæ admiratus filium suum, Sansadolem nomine, ad soldanum, hoc est ad imperatorem Persidis, precantes ut eis citissime succurreret, quia in nullo alio spem auxilii habebant, præter Mahumeth advocatum eorum. Ille autem illuc sic destinatus, legationem perpropere gessit. Qui vero remanserunt, custodierunt urbem, interim auxilium præstolantes mandatum, et contra Francos damna multimoda frequenter machinati sunt. Franci quoque calliditati eorum pro posse obsistebant. Contigit enim, die quadam, septingentos Turcos ab eis interemptos esse, et quia Francis insidias paraverant, ab insidiantibus similiter superati sunt. Virtus enim Dei præsens ibi adfuit. Nam nostri omnes sani regressi sunt, excepto uno ab illis sauciato. Heu! multos de Christianis, qui in urbe conversabantur, scilicet, Græci, Syris, Armeniis Turci rabie occidebant permoti, et petrariis et fundibulis suis capita occisorum, Francis cernentibus, extra muros ejiciebant. Qua de re gens nostra valde tristabatur. Odio quidem Christianos illos habebant, quoniam ne forte Francos quoquomodo munirent metuebant. Cum autem aliquandiu Franci urbem circumsedissent, et provinciam affinem rapinantes pro victualibus necessariis sibi undique devastassent, et panem ad emendum nusquam invenire possent, contigit eos famem magnam sustinere. Unde omnes valde desolati sunt, et multi latenter cogitaverunt de obsidione aufugere, sive per terram, sive per mare. Non enim habebant quidquam stipendii, unde vivere possent; quos etiam oportebat victum suum longe quærere cum ingenti timore, elongando se ab obsidione aut quadraginta aut sexaginta milliariis, ubi, videlicet in montanis, a Turcis insidiantibus persæpe occidebantur. Hæc autem incommoda putabamus sic Francis contigisse propter peccata sua, quibus multi constringebantur, et quod urbem tam longo tempore capere non poterant. Nam plurimi tam super-

bix quam luxuriæ atque rapinæ immodestia debilitabantur. Tum proinde facto consilio, ejecerunt feminas de exercitu, tam conjuges quam immaritatatas, ne, luxuriæ sordibus coinquinati, Domino displicerent. Illæ vero in castris affinibus tunc sibi hospitia assumpserunt. Desolati enim omnes erant, tam fame quam occisione quotidiana, tam divites quam pauperes. Et nisi Deus eos, tanquam bonus pastor oves suas, gregatim constringeret, procul dubio omnino inde aufugerent, licet obsidionem jurassent obtinendam. Multi tamen propter panis necessitatem, per plures dies quærebant per castella propinquiora quæ victui suo erant necessaria, nec postea revertentes ad exercitum, obsidionem penitus dimittebant. Tunc temporis vidimus unum ruborem in cælo mirabilem, insuper sensimus terræ motum magnum, qui nos pavidos reddidit omnes. Multi etiam viderunt quoddam signum in modum crucis figuratum, colore alburnum, versus orientem recto tramite incedens.

CAPUT VIII.

Anno autem Domini millesimo nonagesimo octavo, postquam illa regio Antiochena circumquaque a multitudine gentis nostræ prorsus devastata fuisset, magis magisque majores et minores fame nimia vexati sunt. Tunc famelici comedebant surculos fabarum in agris adhuc crescentium, herbasque multimodas et sale inconditas; carduos etiam, qui propter lignorum deficientiam non bene cocti linguas manducantium depungebant, equos, asinos camelosque, canes etiam et mures. Pauperiores etiam bestiarum coria comedebant, et quod nefas est dicere, mures et grana in stercoribus reperta. Frigora, flagra, calores, pluvias densas propter Deum perpassi sunt. Tentoria etiam jam erant inveterata, imbrium inundationibus putrefacta et disrupta. Qua de re, multi eorum nonnisi cælo tegebantur. Itaque illi, quasi aurum ter igni probatum septiesque purgatum, jamdudum a Domino, ut opinor, præelecti, et in calamitate tanta examinati, a peccatis suis purgati sunt. Diu enim agonizantes, si etiam gladius percussoris non deesset, martyrii cursum multi voluntarie complessent. Forsitan a justo Job gratiam tanti exempli sumpserunt, qui in tormentis corporis sui animam purgans, Deum semper in mente tenuit. Cum paganis bellant, propter Deum laborant. Licet Deus qui cuncta creat, creatura moderat, moderata sustentat, virtute gubernat, possit quæque vult momento uno destruere, sentio quod verbere Christianorum annuit paganos ita subruï, qui tot temporibus cuncta quæ Dei sunt, permitte ipso, viliter pessumdederunt. Christianos quidem ab ipsis Turcis permittit occidi ad salvationis augmentum, Turcos autem ad animarum suarum detrimentum; quorum quosdam tamen jam salutis prædestinatos, placuit Deo tunc a sacerdotibus nostris baptizari. Quos enim prædestinavit, hos et vocavit, necnon magnificavit (Rom. viii, 30). Quid igitur? Fuere quidem de nostris nonnulli, ut superius

A audistis, qui ab obsidione tam anxia se removerunt. Alii propter egestatem, alii propter ignaviam, alii vero propter mortis timorem, primitus pauperes, deinde locupletes. Tunc Stephanus comes Blesensis ab exercitu discessit, et per mare in Franciam repatriavit. Unde doluimus omnes, quoniam vir erat probissimus et valde nobilis. Quo discedente, sequenti discessionis suæ die urbs Antiochia est tradita. Si perseverasset, multum inde cum cæteris gauderet. Idcirco factum est ei hoc in opprobrium. Nec prodest cuiquam bonum initium, si bene non finierit. In rebus autem Domini, eo quod mentiri nollem, cavendum est; ne in aliquantis deviem, multa breviabo. Ab ipso autem mense Octobri, transcurra hieme sequenti, et deinde verno tempore usque dum subintraret Junius mensis, urbis obsidio perduravit. Multoties interim invasiones et prælia, insidiasque Franci et Turci invicem egerunt. Vincebant, et vincebantur. Nostri tamen sæpius quam illi triumphabant. Semel contigit plerisque de Turcis in flumen Fernum fugiendo cadere, et in ipso mersos infeliciter interire. Cis Fernum et citra Fernum, utraque gens invicem bellabant sæpe. Castella quidem ante urbem composuerunt optimates nostri, quibus postea Turcos frequenti exitu assilientes, vehementer cohibuerunt. Unde bestiis eorum pascua sæpe abstulerunt. Nec ab externis provinciæ Armeniis quidquam allatum fuit. Sæpe tamen ipsi ad lædendum nostros procedebant. Cum autem placuit Domino laborem populi sui consummare, forsitan precibus eorum placatus, qui quotidie preces inde supplices ei fundebant, concessit pietate sua, per eorumdem Turcorum fraudem, traditione clandestina urbem Christianis reddi. Audite ergo fraudem et non fraudem.

CAPUT IX.

Apparuit enim Dominus noster cuidam Turco, gratia sua præelecto, et dixit ei: « Expergiscere, qui dormis. Impero tibi ut reddas Antiochiam Christianis. » Miratus autem ille, visionem illam silentio textit. Iterum autem apparuit ei Dominus: « Redde urbem Francis, inquit; sum etenim Christus, qui hoc tibi jubeo. » Meditatus autem ille secum quid inde facturum esset, abiit ad dominum suum, Antiochiæ scilicet principem, et visionem illam innotuit ei. Cui respondit ille: « Nunquid phantasmati, brute, vis obedire? » Reversus autem ille, postmodum siluit. Cui rursus Dominus apparuit, inquiring: « Cur non explesti quod jussi? Non est tibi hæsitandum; nam qui hoc impero Dominus sum omnium. » Ille autem non amplius dubitans, prudenter cum viris nostris tunc egit ut sub machinationis suæ studio urbem acciperent. Quo prolocuto, et filio suo Francis dato obside, domino scilicet Boamundo, nocte quadam per scaldas de chordis factas viginti de clientibus nostris per muri summum intromisit. Et non mora facta, statim porta aperta est. Franci omnes præparati civitatem sunt ingressi. Et per chordas jam introierant quadraginta milites, qui quadra-

ginta illico invenerunt ibi Turcos, trium turrium custodes, quos occiderunt. Tunc alta voce Franci omnes simul exclamaverunt : **DEUS HOC VULT, DEUS HOC VULT.** Hoc erat enim signum exclamationis nostræ, cum aliquid de negotio nostro agere volebamus. Quo audito, Turci omnes vehementer exterriti sunt. Aurora quippe albescente, urbem Franci prorsus impetere cœperunt. Cumque Turci primitus vexillum Boamundi rubicundum jam in sublime displicari aspicerent, et tumultum tantum atque tot cornibus in muri apice Francos sonare, et per vicos et muros nudis ensibus eos late discurrere, et gentem suam ferociter occidere : obstupefacti valde, et hac et illac fugere cœperunt. De quibus multi mox occisi fuerunt, pluresque fugiendo in castrum, quod in rupe celsa est situm, se intromiserunt. Plebs vero rostra cuncta, quæ in vicis aut domibus invenerunt, immoderate assumpserunt. At milites probitatis militiam tenuerunt, Turcos persequendo et occidendo. Tunc admiratus Antiochiæ, scilicet Gratianus, a rustico quodam Armenio fugiens decollatus est. Qui caput abscissum Francis mox attulit ejus.

CAPUT X.

Contigit autem, postquam civitas capta est, a quodam homine lanceam unam inveniri quam in ecclesia beati apostoli Petri fossa humo repertam, asseverabat esse illam de qua Longinus latus Domini perforavit. Aiebat enim a sancto Andrea apostolo revelatum hoc esse sibi. Visione et monitione ab ipso apostolo ter illi facta, fodit subter pavementum, ubi per visionem ei monstratum fuerat, et invenit lanceam fallaciter occultatam forsitan. Hanc visionem propalavit primitus episcopo Podiensi et Raymundo comiti. Quod tamen episcopus falsum esse putavit, comes vero Raymundus verum esse speravit. Sed cum sic reperta fuisset, et omnis populus Deum exultans glorificasset, et per centum jam fere dies ab omnibus in veneratione magna haberetur, et a consite Raymundo gloriose tractaretur; qui etiam oblationem a populo ad lanceam devote factam egenis sæpe distribuerat, quia lanceam illam custodiebat, forte contigit episcopum Baræ, et alios quamplurimos, tam clericos quam laicos, hæsitare quod non esset illa Dominica lancea quæ sperabatur, sed altera erat ab homine illo stolido fraudulenter reperta. Quapropter consilio inuito, post supplicationem jejunii triduanum, cum struem lignorum in medio campi igni accendissent juxta castrum Archarum, quæ tunc obsidione coercebant, octavo mense post Antiochiam captam, benedictione judiciali super ignem ab episcopis facta, inventor lanceæ per medium rogi flammantis ultro celeriter transmeavit. Quo transacto, illum hominem quasi reum in cute flammis crematum viderunt, et in interiori parte corporis læsum mori intellexerunt. Quod rei exitus monstravit, cum die duodecimo ipso angore obiit. Et quia ob honorem Dei et amorem omnes lanceam venerati fuerant, hoc judicio peracto, facti increduli, contristati sunt valde. Comes tamen Rai-

mundus tandiu illam servavit, donec eam nescio quo eventu perdidit. Nunc autem ad cætera dimissa revertar.

CAPUT XI.

Cumque Antiochia civitas capta fuisset, ut dictum est, sequenti die Turcorum multitudo innumerabilis circa eandem urbem obsidionem opposuerunt. Nam soltanus, rex scilicet Persarum, unde jam parum præfatus sum, habito legatione quod Franci Antiochiam obsidebant, statim gente multa cœdunata, contra Francos exercitum suum misit. Cujus fuit Corbagath dux et admiratus. Hi quidem ante urbem Edissam, ubi tunc Balduinus erat, per tres hebdomadas stationem fecerant, sed nihil ibi proficientes, Antiochiam properaverunt, ad succurrendum Gratiano. Quibus visis, non minus solito iterum Franci desolati sunt. Propter peccata enim sua pœna est eis duplicata. Nam cum civitatem ingressi fuissent, confestim cum feminis exlegibus concubuerunt plures ex eis. Tunc insuper ingressi sunt urbem sexaginta fere millia Turcorum per castrum sublime, a parte rupis celsæ; qui nostros vehementissime crebris invasionibus coercerunt. Sed non fuit mora, pavore percussi magno, foras ad obsidionem relictæ urbe exierunt. Franci autem inclusi, ultra quam credi potest remanserunt anxii. Interea tamen eorum non immemor Deus pluribus sæpe, quod dictis affirmabant, apparuit, qui confortando eos promittebat populum ad præsens victoria gaudendum.

CAPUT XII.

Tunc clerico cuidam pro timore mortis aufugiæ apparuit Dominus, inquiens : « Quo, frater, protendis iter?—Fugio, » respondit, « ne infortunatus peream. Sic fugiunt multi, pereant ne moræ maligna. » Cui Dominus ait : « Ne fugias, sed vade retro, et dic cæteris quod in prælio cum illis adero. Nam matris meæ placatus precibus, propitiabor eis. Sed quia peccaverunt, fere perierunt. Sit autem spes eorum in me firma, et faciam eos in Turcos triumphare. Pœniteant, et salvi fient. Dominus sum, qui loquor tecum. » Mox ille reversus, quod scivit narravit.

CAPUT XIII.

Interea dum plures noctu per chordas de muro descendere volebant, et fugere, quoniam contigit multis hoc fieri, qui formidabant vel inedia vel gladio perire, iterum astitit cuidam descendenti frater ejusdem jam mortuus, aiens ei : « Quo, frater, fugis? Resta, ne timeas, quoniam Dominus erit vobiscum in prælio vestro, et consocii vestri qui in hoc itinere jam vos morte antecesserunt, contra Turcos vobiscum præliabuntur. » Miratus autem ille verba defuncti, ire desiit : et quod audivit cæteris recitavit.

CAPUT XIV.

Sed cum placuit Domino labori famulorum suorum finem dare, qui etiam angorem tantummodum amplius tolerare non poterant, nec jam quidquam habentes quod comedere, unde tam ipsi quam equi eorum debiles nimis erant, constituerunt invicem fieri triduanum jejunium cum precibus et elec-

mosynis, ut illis pœnitentibus, et Domino devote supplicantibus propitiaretur. Interim vero capto consilio, mandaverunt Turcis per Petrum quemdam Eremitam, quod nisi terram, quæ Christianis pertinebat ab olim, quietam eis dimitterent, die sequenti, sine dubio bellum contra eos inirent. Quod si aliter fieri vellent aut per quinque aut per decem, sive per viginti vel centum milites ab utraque parte electos fieret bellum, ne cunctis simul bellantibus, multitudo gentium moveretur; et quorum pars alteram superaret, urbem et regnum merito acciperet. Hoc mandatum est, sed concessum a Turcis non est. Et quia multi erant, et equis muniti, propterea vincere putabant; æstimabantur quidem numero sexcenti sexaginta millia, tam equites quam pedites. Nostros vero milites sciebant effici pedites, debiles, pauperes. Regresso autem Petro legato, redditur responsum. Quo audito, paraverunt se Franci armis ad præliandum, nihil hæsitantes, sed in Domino spem suam penitus ponentes. Principes Turcorum multi erant, quos admiratos prænominabant. Hi sunt: Corbagath, Meleducac, Amirsoliman, Amirsolendas, Amirhegibbe, Amirmazoane, Amirmahummet, Caraiath, Coteloseniar, Mergascotelon, Baldus, Boelquenari, Boldagis, Amirrilias, Gersaslan, Gigremis, Amirgogus, Artubech, Amirdalis, Amirmoxe, Amircharaor, et multi alii. Francorum vero optimates isti aderant: Hugo Magnus, Robertus Northmaniæ comes, Robertus comes Flandriæ, dux Godefridus, comes Raymundus, Boamundus, et multi nobiles alii. Benedicat Deus animam Ademari Podiensis episcopi, qui, ut vir apostolicus, benigne semper populum confortabat, et in Domino roborabat. O pia res! Jusserat ipse vespere præcedente cunctæ militiæ Dei exercitus, sub edicto præconario, ut unusquisque pro posse suo de annona niteretur præbendam equo suo impendere, ne in die crastino subter equitantes, hora bellica debiles fame deficerent. Jussum est, et factum est. Igitur ad bellum sic paratis omnibus, exierunt de civitate summo mane, quod iv Kal. Julii tunc evenit, vexillis præcedentibus scararum et acierum, separatim per catervas et phalanges convenienter divisarum. Inter quos sacerdotes albis amicti vestimentis erant, qui pro populo cuncto Domino flendo psallebant, et preces multiplices mentibus devotis fundebant. Tum quidam Turcus, Amirdalis nomine, militia probissimus, cum vidisset gentem nostram contra eos signis levatis sic egredientem, miratus est vehementer. Et cum signa procerum nostrorum vidisset, quæ sigillatim cognoscebat, quia in Antiochia conversari solebat, prælium mox fore ratus est. Quod statim Corbagath admirato majori intimavit. « Quid scaccis ludis? En Franci veniunt. » Cui respondit: « Veniuntne ad bellandum? » Respondit Amirdalis: « Adhuc ignoro: sed exspecta parumper. » Cumque iterum prospicit vexilla principum nostrorum altrinsecus ordinate præferri, et acies divisas decenter subsequi, iterum ait Corbagath: « Ecce Franci.

A Quid putas? » Respondit: « Bellum reor, inquit, sed adhuc paulisper opperire. Signa quæ cerno quorum sunt non ignoro. » Iterum considerans attentius, cognovit vexillum episcopi Podiensis cum turma tertia procedens.

Longius haud restant, Corbagath tunc ait ille:

« En Franci veniunt, vel nunc fuge, vel bene pugna. Nam signum video magni præcedere papæ. »

Et quos æstimabas jam omnino supplantari, hodie timeas ab eis superari. » Corbagath dixit: « Mittam ad Francos, ut quod hesternam die mihi mandaverunt, hodie concedam. » Amirdalis dixit: « Tarde locutus es. » Attamen id mandavit; sed quod quæsit, non impetravit, Amirdalis autem mox ab eo discedens, equum ursit calcaribus.

B Cogitat aufugiat, socios tamen admonet ipse, Fortiter ut pugnent omnes, jaciantque sagittas.

Ecce Hugo Magnus, atque Robertus Northmannus, et comes Flandriensis in prima acie constituti sunt invasores. In secunda autem dux Godefridus cum Alemannis et Lotharingensibus subsecutus est. Post hos episcopus Podiensis, et gens Raymundi comitis, Gascones et Provinciales inceserunt. Ipse vero comes in urbe remansit ad custodiendum eam. Forstremam quippe catervam Boamundus solerter minavit. Turci autem cum considerassent ad omni exercitu Francorum se impetu ferocissimo inyadi, sparsim prosilire et jacere sagittas cœperunt. Sed immisso timore Domini super eos, ac si repente totus mundus super eos rueret, fugam omnes immoderatam egerunt, et a Francis pro posse eorum fugientes fugati sunt. Sed quia paucos equos habebant et fame debiles, non quantum oporteret de paganis retinuerunt; tentoria autem eorum cuncta remanserunt. De rebus quoque eorum multiformibus in eisdem tentoriis reperierunt, aurum scilicet, argentum, pallia, indumenta, utensilia, et cætera multa, quæ valde timidi per campos sparsim fugiendo, vel dimittebant, vel jaciebant, videlicet equos, mulos, camelos, et asinos, galerosque optimos, arcus, sagittas cum pharetris. Fugit Corbagath cervo velocius, qui minis et dictis tam feris Francos jam persæpe occiderat. Sed cur fugit qui tantam gentem habebat, et equis bene munitam? Quoniam contra Deum bellare nitebatur; cujus pompam et arbitrium prospiciens Dominus, omnino cassavit. Nec tamen permisit eum in manus Francorum incidere, nec milites suos, quia quotidie non se ulciscitur de inimicis suis. Et quoniam equos habebant veloces, effugerunt; lentiores vero nostris Francis remanserunt. Multi autem ex eis et de peditibus Sarracenis gladiis detruncati sunt. De nostris autem pauci læsi sunt. Feminas vero in tentoriis eorum inventas gladio interfecerunt. Tunc omnes voce exsultationis Deum benedixerunt, et glorificaverunt, qui in tanta necessitate positos et anxietate, dextera pietatis sue sperantes in se, ab hostibus tam trucibus liberaverat. Sed et ipsis devictis, triumphatores inde facti

gloriabantur. De quorum etiam substantia locupletes effecti, ad urbem regressi sunt jocundi.

Urbs cum capta fuit tam nobilis Antiochena, Undecies centum, si subtrahis inde bis unum, Tunc tot erant anni Domini de Virgine nati. Sub geminis Phœbus cum his novies fuit ortus.

Tunc temporis obiit Ademarum episcopus, Kalend. scilicet Augusti, cujus anima quiete potiatur æterna. Et tunc Hugo Magnus Constantinopolim concessu heroum abiit, deinde in Franciam.

CAPUT XV.

His gestis omnibus, inclyta principum turma totius exercitus epistolam hanc Romano pontifici direxerunt : « Domino sancto ac venerabili papæ **URBANO, BOAMUNDUS, et RAYMUNDUS Sancti Ægidii comes, GODEFRIDUS dux Lothariensis, et ROTBERTUS comes Northmanniæ, ROTBERTUS Flandrensiu comes, et EUSTACHIUS comes Bononiæ, Salutem, et fidelia servitia, et ut filii suo patri spirituali veram in Christo subjectionem. Volumus omnes et desideramus notum fieri vobis, quam magna Dei misericordia, quamque evidentissimo ejus adminiculo a nobis capta est Antiochia, et Turci, qui multa Domino nostro Jesu intulerant opprobria, capti et interfecti sunt ; et nos Hierosolymitani Jesu Christi injuriam summi Dei vindicavimus ; et nos, qui Turcos prius obsederamus, qualiter postea a Turcis de Corozana, et Hierusalem, et Damasco, multisque aliis terris venientibus obsessi fuimus ; et quomodo Jesu Christi misericordia liberati sumus. Cum igitur capta Nicæna illa, maximam multitudinem Turcorum, sicut audistis, in Kalend. Julii nobis obviam in campo florido devicissemus, et illum magnum Solymanum fugavissemus, suisque omnibus et terra et rebus exspoliasset, acquisita et pacificata tota Romania, ad obsidendum Antiochiam venimus. Cujus in obsidione multa mala perpessi sumus, tum de bellis finitimorum Turcorum et paganorum in nos tam frequenter et copiose irruentium, ut verius dicemur obsessi ab eis quos in Antiochia obsederamus. Tandem, superatis omnibus bellis, ex eorum prospero eventu fides Christiana exaltata est, hoc modo. Ego Boamundus, conventionem factam cum quodam Turco, qui ipsam mihi tradidit civitatem, scalas ante diem parum muro applicui ; et sic civitatem antea Christo resistentem in Nonas Julii accepimus, et Gratianum ipsius civitatis tyrannum cum multis suorum militibus interfecimus. Eorumque uxores, filios ac familias, cum auro et argento, et omnibus eorum possessionibus, retinimus. Castrum autem Antiochianum a Turcis præunitum habere non potuimus. Sed cum in crastinum castrum ipsum aggredi voluissemus, infinitam Turcorum multitudinem, quam multis diebus ad debellandum nobiscum venturam extra civitatem exspectaveramus, per campos omnes discurrentem vidimus. Qui die tertia nos obsederunt, et prædi-**

Actum castrum plusquam centum eorum milites traverunt ; ac per portam ipsius castrum ad civitatem sub castro constitutam, nobis illisque communem, irrumpere voluerunt. Nos autem in alio monte existentes ipsi castro opposito, viam inter utrumque exercitum ad civitatem descendentem, ne ipsi nobis multo plures irrumperent, custodientes, et intus et extra nocte et die bellantes, portas castrum ad civitatem descendentes intrare, et ad castra compulsi remeare. Cum ergo vidissent quod ex illa parte nihil nocere potuissent, ita nos ex omni parte circumerunt, quod nulli ex nostris ire, vel ad nos venire potuerunt. Qua de re ita desolati et afflicti omnes fuimus, quod fame et multis angustiis morientes, equos et asinos nostros famelicos interficientes, multi nostrum comederunt. Sed interim, clementissima Dei omnipotentis misericordia nobis subveniente, et pro nobis vigilante, lanceam Dominicam, qua Salvatoris nostri latus Longini manibus perforatum fuit, sancto Andrea apostolo cuidam famulo Dei ter revelante, locum etiam ubi lancea jacebat demonstrante, in ecclesia beati Petri apostolorum principis invenimus. Cujus inventionem, aliisque multis divinis revelationibus ita confortati et corroborati fuimus, ut qui antea afflicti et pavidus fuimus, tunc ad præliandum audacissimi promptissimi que alii alios hortabamur. Tribus igitur hebdomadis et quatuor diebus obsessi, in vigilia apostolorum Petri et Pauli in Deo confidentes, de omnibus iniquitatibus nostris confessi, portas civitatis cum omni nostro bellico apparatu exivimus ; et tam pauci eramus, quod ipsi nos non contra eos pugnare, sed fugere affirmabant. Nobis autem omnibus paratis, et tam peditum quam militum certis ordinibus dispositis, ubi major eorum virtus et fertitudo erat audacter requisivimus, cum lancea Dominica, et prima belli statione fugere eos coegimus. Ipsi autem, ut mos eorum est, undique se dispergere ceperunt ; occupando colles et vias, ubicunque poterant nos gyrare voluerunt. Sic enim nos omnes interficere putaverunt. Sed nobis multis bellis contra eorum calliditates et ingenia edoctis, gratia Dei et misericordia ita subvenit, ut qui paucissimi ad eorum comparisonem eramus, omnes illos in unum coegimus, et coactos, dextera Dei nobiscum dimicante, fugere, et castra cum omnibus quæ in castris erant relinquere compulsi. Quibus devictis, totaque die fugatis, et multis eorum millibus interfectis, ad civitatem læti et hilares remeavimus. Castrum autem supradictum admiratus quidam, qui in eo erat cum mille hominibus, Boamundo se reddidit, et per ipsius manum Christianæ se fidei unanimiter subjugavit. Itaque Dominus noster Jesus Christus totam Antiochiam Romanæ religioni ac fidei mancipavit. Verum, quia solet semper aliquid mœstum intervenire lætis rebus, ille Podiensis episcopus, quem tuum vicarium nobis commiseras, peracto bello in quo honeste fuit, et pacificata civitate, Kal. Augusti mortuus est. Nunc ergo, filii tui commisso

patre orbat, tibi spirituali patri nostro mandamus, ut qui hanc viam incoepisti, et sermonibus tuis nos omnes, et terras nostras, et quidquid in terris erat, relinquere fecisti, et cruces bajulando Christum sequi præcepisti, et Christianum nomen exaltare commonuisti, complendo quæ hortatus es ad nos, venias, et quoscunque poteris ut tecum veniant submoneas. Hinc enim Christianum nomen sumpsit exordium. Nam, postquam beatus Petrus in cathedra quam quotidie cernimus inthronizatus fuit, illi qui prius vocabantur Galilæi, primum hinc et principaliter vocati sunt Christiani. Quid igitur in orbe rectius esse videtur quam ut tu, qui pater et caput Christianæ religionis existis, ad urbem principalem et capitalem Christiani nominis venias, et bellum quod tuum est ex tua parte conficias? Nos enim Turcos et paganos expugnâvimus; hæreticos autem, Græcos, et Armenos, Syros, Jacobitasque expugnare nequivimus. Mandamus igitur et remandamus tibi hoc, charissimo Patri nostro, ut tu Pater et caput ad tuæ paternitatis locum venias, et qui beati Petri es vicarius, in cathedra ejus sedeas, et nos filios tuos in omnibus recte agendis obedientes habeas, et omnes hæreses cujuscunque generis sint, tua auctoritate et nostra virtute eradices et destruas. Et sic nobiscum viam Jesu Christi a nobis incoeptam, et a te prædicatam, portas etiam utriusque Hierusalem nobis aperias, et sepulcrum Domini liberum, atque Christianum nomen super omne nomen exaltatum facias. Si enim ad nos veneris, et viam per te incoeptam nobiscum perfeceris, totus mundus tibi obediens erit. Quod ipse te facere faciat, qui vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen. »

CAPUT XVI.

Cum apud Antiochiam per quatuor menses viri nostri cum equis suis, requie et edulio refecti, vires pristinas resumpsissent, qui tot diebus labore fatigati fuerant, pars una exercitus sumpto consilio Syriam adierunt interiorem, desiderantes tramitem Hierosolymitanum amplius dilatare. In quo exercitu Boamundus et Raymundus comes, majores fuerunt. Alii enim principes in partibus Antiochenis adhuc morabantur. Sed ii duæ cum gente sua duas urbes, Baram videlicet, et Maram, magnæ probitatis invasione comprehenderunt. Priori quarum citissime capta, et cæde civium prorsus depopulata, raptisque omnibus quæ in ea reperierunt, festini alteram adierunt. Ubi obsidione per viginti dies peracta, famem nimiam pertulit gens nostra. Dicere perhorreo quod plerique nostrum, exasperati famis rabie, absciderunt de natibus Sarraceni jam mortui frustum unum, vel duo. Quo parum assato, manducabant ore duro. Itaque plus obsessores quam obsessi angebantur. Interea machinis factis et tandem muro admotis, magnæ audacitatis assultu, suffragante Deo, per muri fastigium Franci se intromiserunt; qui die illo atque sequenti cunctos Sarracenos a majori usque ad minimum occiderunt, totamque substantiam eorum sibi arripuerunt. Urbe itaque

A protrita, Boamundus Antiochiam remeavit; de qua tunc homines Raymundi comitis, quos ibi posuit portionis suæ custodes, eliminavit. Quam urbem postea cum tota provincia possedit. Aiebat enim per prolocutionem suam et machinamentum eam traditam fuisse. Comes vero Raymundus, juncto sibi Tancredo incoeptum iter tenuit. Sed et Robertus Northmannus, qui die secundo discesserat a Marra urbe quam ceperant, eidem exercitui aggregatus est.

CAPUT XVII.

Anno autem millesimo nonagesimo nono ab Incarnatione Domini, profecti sunt ad castrum Archas dictum, ad radicem Libani situm, quod propter situm loci fortem ad capiendum est difficillimum ab hostibus externis. Ante quod, in tabernaculis hospitati, per quinque fere septimanas astiterunt. Illud oppidum antiquissimum condidit Araceus Chanaan filius, ut legitur. Dux autem Godefridus, et Robertus Flandriæ comes, non multo post exercitum illum subsecuti sunt. Qui antequam illuc pervenissent, Gibellum castrum quoddam nominatissimum obsidione vallaverunt. Sed legatione ab exercitu habita, ut eis festine succurrerent contra Turcos, quos ad bellum expectabant, confestim Gibellum dimiserunt, et ad negotium mandatum profecti sunt. Ad quos cum pervenissent, cum eis sederunt, sed bellum, quod forte putabant, non habuerunt. In illa tamen obsidione, Ansellus de Ribotimonte, miles strenuus, ictu lapidis interiit. Tunc autem, facto invicem consilio, decreverunt quod, si aliquandiu ibi moram fecerint et castrum illud capere non poterint, detrimentum irrecuperabile cunctis inde eveniet; dicuntque operæ pretium esse ut dimissa obsidione vadant per viam quam commercio expertem noscunt, dum adhuc tempus messionis eos Hierosolymam ituros exspectat, et dum iverint, de messe undique a Domino sibi præparata vivant, et tali stipendio adjuti, ad locum desideratissimum, Domino ducente, perveniant. Sic laudatum est, et factum est. Tentoriis tunc collectis, iter agentes, transierunt urbem Tripolim; qua transita juxta Gibellum castrum meaverunt. Aprilis erat mensis, et jam de messibus vivebant. Ultra deinde progressi haud longe ab urbe Beruto transientes, invenerunt post eam urbem aliam, quam legimus Sidonem vocabulo dictam, in terra Pheniciæ, quam condidit Sidon filius Chanaan, a quo Sidones; exinde, Sareptam Sidoniæ. Dehinc invenerunt Tyrum civitatem peroptimam, unde fuit Apollonius, de quo legitur (*I Machab*, iii, 10). De his etiam duabus evangelista sonat: *In partes Tyri et Sidonis* (*Matth.* xv, 21). Nunc autem regionis incolæ priorem Sagittam, alteram vero Sur nominant. Nam Hebraice Soor dicitur, et est in sorte Nephtalim. Post has transierunt Ptolemaidam, prius Achon dictam; quam quidam errantes Accaron solebant legere: quod nos etiam faciebamus, cum primitus terram Palæstinarum introivimus. Sed Accaron urbs est Philisthæ

inter Azotum et Jamniam, prope Ascalonem. Acon vero, id est Ptolemaida, ab austro habet Carmeli montem, juxta quem transeuntes, ad dexteram reliquerunt oppidum, Caypham dictum, exhinc juxta Doram, vel Pirgul; post hæc, juxta Cæsaream Palæstinæ incessimus, quæ quidem dicebatur et altero nomine Turris Stratonis: in qua Herodes, dictus Agrippa, nepos illius Herodis sub cujus tempore Christus natus est, percussus ab angelo, consumptusque a vermibus, infeliciter exspiravit. Tum quidem a dextera parte reliquerunt maritima, et per urbem, nomine Ramulam, perrexerunt: de qua Sarraceni incolæ jam obfugaverunt, pridie quam illuc Franci pervenissent. Illic annonam multam reperierunt, de qua jumenta sua cuncta oneraverunt, quam usque Hierusalem postea portaverunt.

CAPUT XVIII.

Mora ibi per quatuor dies facta, cum basilicæ Sancti Georgii episcopum præposuissent, et in arcibus homines ad custodiendam urbem locavissent, Hierusalem iter suum prætenderunt. Ipso die usque ad castellum, quod dicitur Emmaus, ambulaverunt. Nocte vero illa centum de militibus nostris calliditate moti, probitate prompti, conscendunt in equos, qui, albescente aurora, prope Hierusalem transeuntes, usque Bethlehem properaverunt; de quibus unus erat Tancredus, alterque Balduinus de Burgo. Quod cum Christiani, qui inibi conversabantur, comperissent, Græci videlicet et Syri, Francos illuc advenisse, gavisus sunt gaudio magno valde. Ignorantes tamen primitus quæ gens essent, rati sunt eos vel Turcos vel Arabes esse. Sed cum aperte eos propius intuerentur, et eos Francos esse non dubitaverunt, statim gaudentes crucibus assumptis et textis, obviam flendo, pie cantando processerunt eis: flendo, quoniam metuebant ne tantillum gentis a multitudine tanta paganorum, quos in patria sciebant esse, facillime occiderentur; cantando, quoniam de illis congratulabantur quos diu desideraverant venturos, quosque Christianismum, a nefandis tandem pessundatum, in resumptum honorem relevare sentiebant. Facta autem statim in basilica beatæ Mariæ supplicatione ad Deum devota, cum locum ubi Christus fuit natus visitassent, dato Syris osculo pacis jocundo, ad urbem sanctam celeriter sunt regressi. Ecce subsequens exercitus noster civitati tunc appropinquavit, relicta Gabaon a sinistra parte, quæ ab Hierusalem quinquaginta distat stadiis. Cumque præcursores signa elevata civibus monstrassent, protinus contra eos interni hostes exierunt. Sed qui sic festini exierant, festinantius in urbem mox repulsi, recesserunt:

Septenas Junii Idus dabat annuus usus,
Lucis septenæ jam Junius igne calebat,
Hierusalem Franci cum vallant obsidione.

Est quidem civitas ipsa in montano loco sita, rivis, silvis, fontibusque carens, excepto fonte Siloe, ubi sufficienter aqua interdum habetur, interdum vero raro hauritur. Qui fonticulus in vallis fundo, sub

A monte Sion subter decursionem torrentis Cedron, qui tempore hiemali per vallem Josaphat fluere solet. Cisternæ autem multæ, et aquis satis abundantes in urbe habentur; quæ si bene procuratæ fuerint, omnibus inhabitantibus, tam hominibus quam jumentis, omni tempore indeficienter haustum præbent, hibernis imbribus reservatis. Constatque civitas condecenti magnitudine per circuitum composita, ita ut nec parvitate nec amplitudine fastidiosa cuiquam videatur. Habet quidem ab ocaseu solis turrin Davidicam, utroque latere murum civitatis supplementem, quæ usque ad mediæm sui a parte inferiori solide massata est, et de lapidibus cæmentata quadratis, et plumbo fusili sigillatis. Quæ si cibariis munita fuerit, si tantum viginti vel quindecim homines defensores inerint, nunquam per vim ab exercitu quovis comprehenderetur. Et est in eadem urbe templum Dominicum, rotundum, compositum in eodem loco quo Salomon alterum prius instituit mirificum; quod quamvis illi priori schemati nullatenus sit comparandum, istud tamen opere mirabili et forma speciosissima factum est. In cujus medio est rupis nativa et ingens, de qua deturpatur satis et impeditur ipsum templum. Nescio quare ab æterno permittitur locum occupare, quin prorsus exciditur. Sed dicunt illum esse locum, ubi stetit angelus percutiens, cū David intulit pavidus nimis: *Ego quidem sum qui peccavi; isti, qui oves sunt, quid fecerunt?* (II Reg. xxiv, 17.) Ajuntque in ipsa rupe arcam fœderis Domini esse, cum virga, et tabulis testamenti, bene sigillatam, eo quod Josias rex Judæ poni jussit eam in sanctuario templi, dicens: *Nequaquam portabitis eam de loco isto* (II Par. xxxv, 3). Prævidebat enim futuram captivitatem. Sed illud, quod in descriptionibus Jeremiæ legimus, obest, quod ipse Jeremias eam in Arabia occultaverat, dicens quod non invenienda esset, donec gentes multæ congregarentur (Jer. iii, 17). Ipse enim contemporaneus hujus regis Josiæ fuit; tamen vivendi finem fecit, antequam Jeremias obiret. Non credimus igitur arcam in templo esse. Non valeo nec audeo recitare res tam sanctissimas, quæ inibi habentur, ne in aliquo auditores fallam. Sed, secundum dicta quorundam, in honorem et amorem Dei, hæc tantilla in memoriam collegi. Hæc est pro certo domus Dei, de qua scriptum est: Bene fundata est supra firmam petram (Matth. vii, 25). In qua cum Salomon devote Deo precem suam funderet, et ut oculi ejus die ac nocte super eam aperti essent, et qui ad sanctuarium illud oraret recto corde, ab eo exaudiretur, concessit ei Dominus, respondens prout ab eo postulaverat. Hanc domum, hoc est Domini templum, in veneratione magna cuncti Sarraceni habuerant, donec eis illud abstulimus, ibique prædicationes suas libentius quam alibi facere solebant, quamvis idolo, in nomine Mahummeth facto, eas vastarent, in quod etiam nullum ingredi Christianum permittebant. Alterum vero templum Salomonis dictum, magnum est, et mirabile; sed non est

illud idem quod ipse Salomon fabricavit. Quod sane satis dolendum est, eo quod inopia pressi, non potuimus tecti ejus structuram reformare, postquam in manus Balduini regis et nostras devenit. Sed ipse etiam plumbum negotiatoribus vendebat, cum vel de tecto aliquando decidebat, vel deorsum dirui præcipiebat. Inest insuper basilica decens super Dominicum sepulcrum rotunditate facta, cujus rotunditatis summitas ita artificiose tegmine caret ut foramine illo solis splendori patula clara semper habeatur. Non desunt etiam civitati per omnes vicos aquæ ductus, per quos imbrium tempore omnes immunditiæ diluuntur. Hanc etiam urbem Helius imperator Adrianus mirifice decoravit, et vicos et plateas pavimento decenter ornavit, de cujus nomine Hierusalem Helia vocata est. Ex iis et cæteris multis, civitas ipsa venerabilis est et gloriosa. Quam cum aspicerent Franci, et viderent eam ad capiendum gravem, jussum est a principibus nostris scalas ligneas fieri; quibus muro postea erectis, cum assultu forti per eas in summum muri scandentes, urbem forsitan juvante Deo ingrederentur. Quod cum fecissent, sequenti die septimo, monitu procerum, buccinis sonantibus, mane claro, impetu miro civitatem undique assilierunt. Et cum usque ad horam diei sextam assiliissent, et per scalas, quas fixerant, eo quod paucae erant, introire nequissent, assultum tristes dimiserunt. Tunc autem sumpto consilio, jussum est ab artificibus machinas fieri, cum quibus muro admotis, auxiliante Deo, spei effectum adipiscerentur. Et sic factum est. Interea nec panis nec carnis inopiam passi sunt. Sed quia locus, ut superius dictum est, inaquosus et sine fluminibus est, viri nostri propterea et jumenta eorum indigebant aqua vehementer ad potandam. Quapropter, prout monebat necessitas, longe aquam quæritabant, et a quatuor milliariis vel quinque laboriose ad obsidionem in utribus suis apportabant. Machinis autem patratibus, arietibus scilicet et scophris, ad assiliendum item se paraverunt. Inter artificia vero cætera, unam turrin de lignis exiguis, quia magna materies illis deerat, compegerunt; quam noctu, edicto proinde facto, ad cornu civitatis opportunius frustratim portaverunt. Et sic mane ipso cum petrarias et cætera adminicula paravisent, citissime haud longe a muro compactam erexerunt. Quam erectam, et de coriis deforis bene contextam, paulatim promovendam muro propius impegerunt. Tum vero rari milites, tamen audaces, monente cornu, ascenderunt in eam, de qua statim lapides et sagittas jacere cœperunt. Contra quos similiter Sarraceni defendendo se agebant, et ignem cum oleo et adipe vividum faculis aptatis dictæ turri, et militibus qui erant in ea, fundibulis suis jaculabantur. Multis igitur utrerumque invicem sic certantium mors sæpe aderat præsens. Ea quidem in parte qua Raymundus comes et homines sui assistebant, scilicet in montem Sion, cum machinis suis magnum assultum dabant. Ex altera vero parte,

A qua dux Godefridus erat, et Robertus Northmanniæ comes, et Flandrensis Robertus, major erat muro assultus. Illo die sic fecerunt. Sequenti quoque die, laborem eundem facto buccinarum concentu, viriliter inierunt, ita ut cum arietibus pulsando murum in uno loco perforarent. Pendebant nempe ante muri propugnacula duo assera funibus illic alligata, quæ Sarraceni sibi præparaverant, ut irruentibus et lapides in eos jactantibus obstaculum fierent. Sed quod pro incremento sibi fecerant, idem ad detrimentum suum, Domino providente, acceperunt. Nam turri præfata muro admota, rudentibusque, quibus ligna pendebant prædicta, fasciculis sectis, de eisdem tignis unum pontem Franci tunc sibi coaptaverunt, quem de turri super murum callide extensum B jactaverunt. Jamjamque ardebat arx una in muro lapidea super quam machinatores nostri torres igneos injecerant: unde foco paulatim intra materiem lignorum nutrito, fumus flammaque sic prodire cœpit ut nec unus custodum civium ibi ulterius morari posset. Mox itaque Francis hora meridiana urbem intrantibus, die quæ Veneris habebatur, cornibus sonantibus, cunctis tumultuantibus, viriliter impetentibus, ADJUVA DEUS exclamantibus, vexillo uno in muri fastigio jam sublevato, pagani omnino pudefacti, per vicorum civitatis angustias, audaciam suam in fugam celerem mutaverunt omnes. Qui cum velociter fugerent, velocius fugati sunt. Hoc Raymundus comes ex altera parte assiliens, nondum sciebat, nec homines ejus, donec Sarracenos per muri apicem ante eos prosilire viderunt. Quo viso, ad urbem lætissimi quantocius accurrerunt, et cum cæteris hostes nefarios fugare et occidere cœperunt. Tum quidem alii Sarracenorum, tam Arabes quam Æthiopes, in arcem Davidicam fugiendo se intromiserunt; alii vero in templum Domini atque Salomonis se incluserunt. In quorum atriis templorum impetus in eos agebatur nimis; locus etiam nusquam erat, quo gladiatores nostros evadere possent. Supra Salomonis templum, quod fugiendo ascenderant, multi ex eis ad mortem sagittati sunt, et deorsum de tecto insanabiliter præcipitati; in quo etiam templo, decem ferme millia decollati sunt. Quod si inibi essetis, pedes nostri usque ad D bases cruore peremptorum tingeremus. Quid narabo? Nullus ex eis vitæ est reservatus. Sed nec feminis nec parvulis pepercerunt. Mirabile quoddam videretis, cum scutigeri nostri atque pedites pauperiores, calliditate Sarracenorum comperta, ventres eorum jam occisorum fidebant, ut de intestinis bysantios excerperent, quos vivi faucibus transglutiverant. Quapropter post dies aliquot acervo magno facto de cadaveribus, ea igni combusserunt, ut æs illud prædictum in cinere facto facilius reperirent. Tancredus autem templum Domini cum festino cursu ingressus, multa aurea et argentea (quod erat nefas rapiendum), lapides etiam pretiosos arripuit. Sed hoc postea emendans, eadem cuncta vel eis appetiata loco sacrosancto remandavit.

Easibus extractis currit gens nostra per urbem.
Nec cuiquam parcunt etiam miserere precanti.
Vulgus erat stratum veluti cum putrida motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.

Et post stragem tantam ingressi sunt domos, et ceperunt quæcunque in eis invenerunt, ita sane, ut quicumque primus domum intrasset, sive pauper sive dives esset, nullatenus ab aliquo alio fieret illi injuria, quin domum ipsam aut palatium, et quodcunque in ea reperisset, ac si omnino propria, sibi assumeret et possideret. Hoc itaque jus tenendum invicem stabilierant. Unde multi inopes facti sunt locupletes. Tunc autem ad sepulcrum Domini, et templum ejus gloriosum euntes, clerici simul et laici exultationis voce altisona canticum novum Domino-decantando, loca sacrosancta tam diu desiderata, cum oblationibus faciendis supplicationibusque humillimis, letabundi omnes visitaverunt. O tempus tam desideratum! o tempus inter cætera tempora memorandum! o factum factis omnibus antefendum! Vere desideratum, quoniam ab omnibus fidei catholicæ cultoribus interno mentis desiderio semper desideratum fuerat, ut locus in quo cunctarum creaturarum Creator recreationis salutiferæ munus, Deus homo factus, humano generi pietate sua multiplici, nascendo, moriendo, resurgendoque contulit, a paganorum contagione inhabitantium quandoque mundatus, tandiu superstitione eorum contaminatus, a credentibus et confidentibus in se, in modum dignitatis suæ pristinum reformaretur. Et vere memoriale, et jure memorandum, quia quæcunque Dominus noster Jesus Christus, in terra homo cum hominibus conversans, egit et docuit, ad memoriam famosissimam revocata et reducta sunt. Et quod illem Dominus per hunc populum suum tam, ut opinor, dilectum alumnum familiaremque, et ad hoc negotium præelectum, expleri voluit, usque in finem sæculi memoriale, linguis tribuum universarum personabit.

Julius effervens ter quina luce calebat
Undecies centum numero si dempseris unum,
Dicebant annos Domini tunc esse peractos,
Cum nos Hierusalem, gens Gallica, cepimus urbem.
Ter quina Julius splendebat luce micanti,
Urbem cum Franci capiunt virtute potenti,
Anno milleno centeno, quominus uno,
Virginis a partu, genuit quæ cuncta regentem.

Idus erat Julii, anno ab obitu Caroli Magni ducentesimo et octuagesimo quinto, et morte Guillelmi Angliæ regis primi anno duodecimo. Quippe Godefrido patriæ mox principe facto, quem ob nobilitatis excellentiam, et militiæ probitatem, atque patientiæ modestiam, nec non et morum elegantiam, in urbe sancta regni principem omnis populus Dominici exercitus ad illud conservandum atque regendum elegit. Tunc etiam locati sunt in ecclesia Dominici sepulcri canonici, atque in templo ejusdem ipsi servituri. Patriarcham autem tunc decreverunt nondum illi fieri, donec a Romano papa quæ-

A sissent quem ipse laudaret præfici. Interca Turci et Arabes, nigri quoque Æthiopes quingenti fere, qui in arcem Davidicam se intromiserant, petierunt a Raymundo comite, qui prope turrinam illam hospitatus erat, ut pecunia eorum in arce ipsa retenta, vivos tantum eos abire permitteret. Hoc concessit, et hinc Ascalonem adierunt. Placuit tunc Deo, quod inventa est particula una crucis Dominicæ in loco secreto, jam ab antiquo tempore a viris religiosis occultata; nunc autem a quodam homine Syro, Deo volente, revelata. Quam cum patre suo inde conscio diligenter ibi et absconderat, et conservarat. Quam quidem particulam in modum crucis reformatam, aurea partim et argentea fabrica contextam, ad Dominicum sepulcrum, dehinc etiam ad templum, congratulante psallendo, et gratias Deo agendo, qui per tot dies hunc thesaurum suum et nostrum sibi et nobis servaverat, omnes una in sublime propalatam detulerunt.

CAPUT XIX.

(1) Rex autem Babylonis, et dux militiæ ejus, nomine Lavendalius, cum audissent quod Franci jam circa sibi subdendo Babylonico regno appropinquassent, congregata multitudine sub edicto de Turcis et Arabibus Æthiopibusque, contra eos ire præliatum festinaverunt. Et cum iterum per internuntios audissent, Hierusalem tam ferociter jam fuisse captam, indignatus dux ille prædictus Babylonius, festinavit ut vel prælium cum ipsis committeret, vel eosdem in eadem urbe inclusos obsideret. Quod cum Francis nuntiaretur, assumpto magnæ audaciæ consilio, versus Ascalonem contra tyrannos illos acies suas direxerunt, portantes secum lignum salutiferæ crucis jam superius memoratum. Cumque die quodam non longe ab Ascalone circumvagantes Franci prælium expectarent, invenerunt illic non minimam prædam de bobus et camelis, ovibus et capris. Quam carram cum juxta tentoria sole ruente congregassent, jusserunt sub edicto principes nostri, nunquam in crastino, quo bellum fore putabant, secum minari, ut ab omni sarcina expediti, ad præliandum essent prompti. Mare autem facto, speculatoribus præmissis paganos accedere didicerunt. Quo scito, mox tribuni et centuriones per alas et cuneos gente sua constituta, prælium agendum prudentissime ordinaverunt, et contra hostes vexillis levatis audaciter processerunt. Videretis prædictam prædam tanquam monitu ducentium a dextera et læva parte acierum gressum suum recte agere, licet a nemine minaretur, ita ut multi paganorum eam a longe cum militibus nostris euntem spectantes, totam æstimarent exercitum esse Francorum. Illi autem populus innumerus cum ad cuneos nostros appropinquassent, tanquam cervus ramos cornuum præ-tendens, cuneo suo anteriori facto bifurco, distensione Arabum præcurrentium explicata, machinati sunt accingere postremos, ubi dux Godefridus sub-

(1) Quæ abhinc sequuntur, ex ms. codicis fide emendata sunt, et correctæ.

sequenter cum agmine denso militum armatorum remigando posteritatem sollicitabat. Cæteri enim proceres alii in prima, alii in secunda acie præibant. Sed cum ab utraque parte hostes hostibus, quantum jactus est lapidis, vel paulo plus, appropinquassent, illico pedites nostri sagittas in illos distendentes jecerunt. Congruentissime mox secutæ sunt sagittas lanceæ, dum equites nostri, tanquam jurejurando omnes invicem confirmassent, impetu vehementi irruerunt in eos, et quorum quadrupedes cursu tunc non fuerunt celeres, continuo neci submersi sunt supra sessores, ubi parvæ horæ spatio multa corpora palluerunt exanimata. Tunc multi eorum mortem metuentes, ascendebant arborum cacumina; qui tamen inibi sagittati, et morti læsi, ad terram infeliciter corruebant, incursu in eos penetrabili facto undique Sarraceni pertimebant. Tentoriiis transactis, usque ad Ascalonis mœnia qui evaserunt, fugati sunt. Quæ civitas septingentis et viginti stadiorum spatiis ab Hierosolyma distat. In prima quidem acie dux eorum Lavendalius, licet antea Francos vilipendisset, non lente fugiens dorsum vertit; quibus tabernaculum suum cum cæteris extensum, et pecunia munitum, invitus reliquit. Quorsum Franci regressi, victoria jocundi, Domino gratas dando sunt regregati. Tunc ingressi sunt tabernacula eorum, et invenerunt in eis gazas multas, aurum, argentum, pallia, induvias, lapides pretiosos, qui duodeni sic nominantur: Jaspis, saphirus, chalcidionius, smaragdus, sardonius, sardius, chrisolythus, beryllus, topazius, chrisoprassus, hyacinthus, amethystus. Repererunt etiam vasa et utensilia multiformia; galeros auratos, annulos optimos, enses mirabiles, annonam, farinam, cæteraque multa. Ea vero nocte illic hospitati sunt, et pervigiles bene se conservaverunt. Nam die sequenti putabant bellum a Sarracenis reiterari, qui tamen timore valde perterriti nocte ipsa omnes aufugerunt. Quo mane per exploratores comperto, vocibus laudifluis Deum benedixerunt et glorificaverunt, qui tot millia perfidorum raro exercitu Christianorum dissipari permisit. *Benedictus ergo Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum (Psal. cxxiii, 6). Beata enim gens, cujus est Dominus Deus ejus (Psal. xxxii, 12).* Nonne minati fuerant ipsi Babylonii, dicentes: « Eamus, et capiamus Hierusalem cum Francis in ea clausis? Quibus omnibus interemptis, eradamus illud sepulcrum tam sibi pretiosum, et lapides ipsius ædificii extra urbem ejectos; nec mentio ulterius umquam inde fiet. » Sed Deo miserante, hoc in nihilum reverso, de pecunia etiam illorum oneraverunt Franci equos eorumdem et camelos. Qui cum tentoria, et tot jacula in campis jacentia, arcusque et sagittas ad urbem sanctam deferre non possent, hæc cuncta incendio commiserunt; deinde Hierusalem gaudenter redierunt.

CAPUT XX.

De reversione principum ad patriam.

His gestis, placuit quibusdam in patriam nationis

suæ reverti. Et cum in Jordane flumine indilate loti fuissent, et palmarum ramos apud Jericho in horto Abrahamæ dicto collegissent, Robertus Northmannorum comes, Robertus comes Flandriæ, Constantinopolim navigio appetierunt, deinde Franciam ad propria remeaverunt. Raymundus vero usque Laodiciam Syriæ regressus est, et in Constantinopolim relicta uxore, in Laodicia rediturus. Dux autem Godefridus retento sibi Tancredo, et aliis pluribus, principatum Hierosolymitanum rexit, quem consensu omnium susceperat obtinendum.

CAPUT XXI.

De Boamundo et Balduino, et eorum peregrinatione.

Cum autem audisset dominus Boamundus, qui Antiochiæ tunc principabatur, vir prudens et strenuus, et dominus Balduinus præfati Godefridi frater, qui similiter Edessæ civitatis, patriæque affinis trans fluvium Euphratem dominabatur, Hierusalem ab illis qui præiverant collegis suis captam fuisse, lætissimi effecti Deo laudes exsolverunt inde supplices. Quod si illi, qui festinatione itineris præcesserant eos, bene et utiliter operati fuissent, quamvis eos tardius subsecuturi essent hi duo cum suis, participes tamen ejusdem fore bravii non est dubitandum. Erat enim necesse ut terra et civitates cum tanto labore jam Turcis ablatae solerter custodirentur, ne forte terra incaute derelicta, si cuncti Hierusalem tunc abissent, recursu repentino a Turcis usque Persidam jam repulsis resumeretur. Unde damnum Francis non minimum cunctis contingeret evenisse, tam euntibus quam redeuntibus. Forsitan divina providentia distulit eos, plus in peragendis quam in peractis negotiis judicans eos profuturos. O quoties interim ipse Balduinus in Mesopotamiæ finibus præliis contra Turcos factis fatigatus est! quotque capita eorum cæsa illic fuissent, recitari non potest. Sæpe contigit illum cum gente sua pauca contra multitudinem eorum magnam præliari, et, Deo juvante, triumpho lætari. Sed cum per legationes eum Boamundus præmonuisset, ut Hierusalem ambo cum suis iter nondum expletum ituri perficerent, Balduinus illico suas res opportune disponens, se iturum præparavit. Sed tunc audiens Turcos unum cornu patriæ suæ ingressione pervadere, incepto dimisso, cum necdum exercitulum suum congregasset, cum paucis hostes adiit. Qui cum arbitrati essent jam eum iter suum incepisse, die quadam cum in tabernaculis suis securi essent, viso signo albo, quod bajulabat Balduinus, quantocius pavefacti fugerunt. Quos cum parum cum paucis fugasset, ad id quod prius incepserat rediit. Et ingressus iter, Antiochia dexterata venit Laodiciam, ubi stipendio viatico empto, et clivellis reformatis, abivimus. Mensis November erat. Cumque Gibellum transissemus, Boamundum in tentoriis suis hospitatum ante oppidum quoddam Valenium nominatum assecuti sumus. Erat cum eo archiepiscopus quidam Pisanus, nomine Daibertus, qui cum quibusdam Tuscanis et Italis Laodiciæ portui navigans appli-

euerat, et Ei nos exspectabant, nobiscum ituri. A eratque quidam episcopus de Apulia. Cum domno Balduino erat tertius. Quibus ita amabiliter glomeratis, aestimati sumus numero esse 25 millia utriusque sexus tam peditum quam equitum. Et cum fines Sarracenorum interiores introissemus, et ab incolis regionis nobis satis infestis nec panem, nec aliquid edulii habere possemus, quia nec erat qui daret, vel qui venderet, stipendio quidem nostro magis magisque consumpto, contigit multos fame anxari. Equi quoque et iumenta, deficiente annona dolore geminato nimis angebantur : ibant, nec manducabant. Tunc autem erant in ipsis agris cultis, per quos euntes transibamus, messes quædam, quas vulgus vocat *Cannamelles*, arundinibus fere similes, a canna et melle nomen compositum. Unde et mel silvestre, ut puto, dicitur, quod de his sapienter conficitur. Has quidem famelici propter mellitum saporem tota die dentibus nostris ruminabamus, parum tamen proficiendo. Utique pro amore Dei hæc et alia multa, famem scilicet, et frigora, et pluvias nimias sustinebamus. Plerique etiam equos, asinos camelosque, panis egentes manducabant. Insuper algore nimio, et imbrium affluentia sæpissime torquebamur, nec erat tantum solis æstus, quo pannos nostros madefactos exsiccare possemus, cum imbrium continuatio vel per quatuor vel per quinque dies nos vexaret. Vidi tunc plures tabernaculis carentes imbrium algore exstingui. Ego Fulcherius Carnotensis, qui his intereram, vidi quadam die plures utriusque sexus, bestiasque quamplurimas hac pluvia mori algidissima. Longum est recitandum, et audiendi forsitan tædium, quia nulla anxietas, nullus dolor defuit populo Dei. Sæpe a Sarracenis in via insidiantibus circa meatus arctos plures occidebantur, aut cum raptum irent pro victualibus quærendis. Videretis milites nobiles, equis quoquomodo amissis, pedites effici. Videretis iumentis deficientibus capras Sarracenis ablatas, vervecisque superpositis sarcinis valde fatigari, et dorsa eorum mole illius sarcinæ corrumpi. Bis in hac via, non amplius, panem et annonam commercio carissimo, scilicet a Tripolitanis et Cæsariensibus habuimus. Patet ergo quia poterit vix quis magnum aliquod nisi cum magno labore acquirere. Magnum quidem fuit, cum usque Hierusalem pervenissemus. Qua visitata, consummatus est labor diuturnus. Cumque sanctorum Sancta desiderantissima inspiceremus, ingenti gaudio repleti sumus. O quoties ad memoriam reducebamus illam Davidicam prophetiam qua dicit : *Adorabimus in loco, ubi steterant pedes ejus!* (*Psal. cxxxii, 7.*) Quod nimirum in nobis tunc impleri vidimus, quamvis aliis multis similiter pertineat : *Illuc quidem ascendimus tribus Domini, ad confitendum nomini sancto ejus* (*Psal. cxxii, 4*). Die illo quo Hierusalem tunc introivimus, sol retrogradus descensu hiemali peracto, recursum resumpsit ascensibilem. Cumque sepulcrum Dominicum, atque templum ejus gloriosum, et cætera loca sancta visitas-

semus, die quarto Bethlehem adivimus, ut nocte ipsa Dominicæ Nativitatis revolutionem celebraturi annuam, præsepio, ubi Jesum Maria venerabilis mater reclinavit, præsentialiter pervigiles in orationibus assisteremus. Quo in noctem cum obsequio condecienti expleto, hora diei tertia, missa quoque tertia celebrata, Hierusalem remeavimus. O quantus tunc erat fetor circa muros civitatis, intus et extra, de cadaveribus Sarracenorum adhuc ibi marcentium, quos urbe capta collegæ nostri trucidaverunt, ubicunque eos assecuti fuerant. Cum autem et nos et iumenta nostra quiete necessaria aliquantisper vegetati essemus, et patriarcham in ecclesia sancti sepulcri tam dux quam cæteri optimates præfecissent, scilicet domnum Daibertum superius memoratum, redintegrato stipendio, et iumentis nostris oneratis, regredientes descendimus ad flumen Jordanicum. Tunc placuit quibusdam de exercitu posteriore in Hierusalem remanere, et quibusdam de priore nobiscum remeare. Dux autem, sicut prius, terram Hierosolymitanam strenue rexit :

Idibus in ternis Augusti tunc satis ægris
Corruit Urbanus præsul Romanæ venerandus.

CAPUT XXII.

De reversione Boamundi, et comitis Balduini ad propria.

Anno ab Incarnatione Dominica 1100 die anni prima, in Jericho ramis palmarum cæsis, ad deferendum, ut mos est, omnes assumpsimus, et secunda die iter remeabile cepimus. Placuit principibus nostris per urbem Tiberiadem juxta mare transire. Quod mare de dulci aqua congregatum duodeviginti millibus passuum, et quinque in latum, vel juxta Josephum 40 stadiis in latitudine, et centum in longitudine. Deinde per Cæsaream Philippi, quæ Paneas lingua Syriaca dicitur, ad Libani montis radicem sitam, ubi duo fontes emergunt, unde Jordanis fluvius exoritur; qui postea mare Galileæ secans, in mare Mortuum se ingerit. Hic autem lacus Genesar dictus, 40 stadiis in longitudine, centumque in latitudine, juxta Josephum. Quod flumen deinde per alveum unum percurrens, ingerit se in mare quod Mortuum dicitur, eo quod nihil gignat vivum. Qui lacus Asphaltites dictus sine fundo esse creditur in abyssum; ibi subversis civitatibus, Sodomam scilicet et Gomorrhæam. Ego autem callidius de fontibus his conjectabam, imitans beatum Hieronymum, quem legi, in Expositione ejus super Amos prophetam, quod Dan in terminis terræ Judaicæ sit, ubi nunc est Paneas, et quia tribus Dan illic ædificavit civitatem, quam nomine patris sui vocaverunt Dan. Hac de causa sentio, fontem illum vocari Dan, et alterum Jor, qui huic adjungitur. Venimus autem ad urbem fortissimam, quam Balac nuncupant, a Salomone conditam, muris eminentibus circumtectam, et Thadomor ab eo appellatam, duorum dierum itinere a Syria distantem, et a maxima Babylonia sex mansionibus procul distantem, ab Euphrate vero dici unius. Hanc Græci Palmyram

vocant. Illo in loco fontes et putei nimis abundant. Nam inferiori terra nusquam aqua invenitur. Ubi Turci Damasceni nobis obvii venerunt 400 ferme milites. Et quia didicerant nos esse inermes, et laboris causa valde fessos, arbitrati sunt nos quoquomodo debilitare. Quod si forte postremos die illo dominus Balduinus sollicite et caute non conservaret, multos de nostris occiderent. Inundatione enim pluviarum et arcus et sagittæ defecerant eis, quia cum guttine in locis illis adaptantur. Boamundus quippe in primo cuneo præibat. Itaque Deo auxiliante nihil apud nos lucrati sunt. Tunc castra nostra metati sumus ante oppidum prædictum. Sequenti vero die plus mari appropiantes, ante urbem Tortosam, et Laodiciam transivimus. Ibi quoque Raymundum comitem reperimus, quem illic reliqueramus. Et quia cara erat annona, nihil ibi ad emendum invenimus, unde vivere possemus. Quapropter usque Edessam properare non cessavimus.

CAPUT XXIII.

De captione Boamundi.

Boamundus igitur Antiochiam primitus advenit, ubi a suis gaudenter est susceptus. Deinceps regnum suum per sex menses ut prius obtinuit. Sed cum Julio mense sequente urbem Meletiam vocatam cum pauca gente appeteret, quam ei qui urbis ejusdem patronus erat, Gabriel nomine, redditurus erat, jam per legationes amicitiae mutuae conventionem facta, obvius illi fuit admiraldus quidam nomine Danisman, cum gente Turcorum magna, moliens Boamundam sic imprudenter ambulanti intercipere. Et non longe ab urbe præfata insiluerunt in eum undique gens illa nefaria, quæ in insidiis latitabat. Et non audentes nostri præliari, quia pauci erant, statim fugientes in dispersionem fugati sunt; de

A quibus Turci multos occiderunt, et pecuniam eorum totam habuerunt. Boamundum vero comprehensum in captionem secum adduxerunt. Cumque hoc infortunium ab illis qui evaserant divulgaretur, orta est genti nostræ grandis inde desolatio. Verumtamen dux urbis Edessæ Balduinus, congregatis Francis quotcumque potuit, Edessenis scilicet et Antiochenis, hostes prædictos ubi eos esse audivit quærere non distulit. Boamundus etiam, cincinno capitis sui abscisso, mandavit hoc intersigno Balduino prædicto, ut ei citato auxilio pro amore Dei succurreret. Quod cum audisset Danisman, metuens horum animositatem, non est ausus ulterius ante urbem Meletinam morari, quam obsidione cinxerat; sed paulatim ante nos fugiendo, ad propria sua remeare curavit. Unde multum doluimus, cum per tres dies illos ultra urbem prædictam persecuti sumus, qui libentissime contra eos dimicassemus. Cumque sic regrederemur, prædictus Gabriel urbem Meletinam Balduino reddidit. Quibus amicis effectis, et custodibus suis intromissis, Edessam urbem Balduinus rediit, et Antiocheni mœsti de domino suo ad propria regressi sunt.

CAPUT XXIV.

De morte regis Godefridi.

Cum autem ipse Balduinus frueretur sua prosperitate, ecce nuntius veniens ab Hierosolymis, intulit ei quia dux Godefridus germanus ejus xv Kal. Augusti diem clauserat apud Hierosolymam.

Ad caput hoc anni post captam contigit urbem, Ad meriti cumulum Dominus tibi, dux Godefride, Contigit hoc regnum. Sed tempore non diuturno Tu perfunctus eo, natura dante ruisti. Orto sole semel sub fervescente Leone, Æthera scandisti lætans, Michaelè levante.

INCIPIT LIBER SECUNDUS

DE GESTIS BALDUINI PRIMI

CAPUT PRIMUM.

Qualiter Balduinus ad regendum Hierosolymam perrexit.

Cum igitur intimatum esset domino Balduino quod omnis populus Hierosolymitanus eum in regni principem substituendum hæredem expectarent, dolens reliquantulum de fratris morte, sed plus gaudens de hæreditate, accepto consilio, terram suam, quam possidebat, locavit, cuidam Balduino comiti cognato suo eam committens. Et colligens exercitulum suum ducentis fere militibus, et septingentis peditibus, iter Hierosolymitanum vi Non. Octobris incoepit. Nonnulli mirabantur, quod cum gente tam pauca erat ausus per tot hostium regiones incedere. Nam plerique propterea pavidum et timidum de collegio nostro latenter recesserunt, nobis nescientibus. Cum autem comperissent Turci atque Sarraceni nos ita iter agere, congregatis omnibus suis quotcumque

potuerunt, ubi magis nobis officere arbitrati sunt, obviam armati venerunt. Tum quidem per Antiochiam ivimus, dehinc ante Laodiciam, et Gibellum, Maracleam, et Tortosam, Archas, et Tripolim perreximus. Tunc rex Tripolitanus legavit domino Balduino ad tentorium suum panes, vinum, mel sylvestre, id est chuerum, vervecisque ad edendum. Et mandando innotuit illi quod Duchat rex Damascenorum, et Ginahadoles rex Calypti cum Turcis multis et Sarracenis, Arabibusque, in via, per quam nos ituros sciebant, congregati expectabant. Quod licet non omnino certum esse crederemus, postmodum verum esse persensimus.

CAPUT II.

De insidiis Turcorum in via prætensis, et mirabili probitate Balduini comitis.

Erat quippe non longe a Beritho urbe, sed quasi milliariis quinque distans juxta mare in via publica

meatus aretissimus, nobis et omnibus illac trans-euntibus penitus inevitabilis; quem si hostes præmuniti viantibus prohibere voluerint, nullatenus centum millia militum transire potuerunt, quin centum aut sexaginta viri armati introitum illum violenter contra illos obtineant expectantes. Ideo inimici nostri illic undique intercipere et occidere nos arbitrabantur. Nos autem illuc usque pervenimus. Cumque præcursores nostri prædicto meatui appropinquassent, viderunt aliquantos de Turcis illis segregatos ab aliis, contra procedentes, et non explorantes. Quos cum speculatores nostri perspexissent, rati sunt majorem gentem post illos insidiando latere. Quo sicut viderant domno Balduino per unum eorum statim innotuerunt. Quo audito, militiam suam per acies divisam competenter tunc ordinavit ad præliandum. Et signis levatis, paulatim adversus eos progressi sumus. Qui cum bellum mox fore putaremus, cordibus compuncti puris, auxilium de cælo affore precabamur ad eos accedentes. Continuo autem primo cuneo nostro congressi sunt illi, de quibus aliquanti confestim occisi sunt; de nostris vero quatuor milites vitam amiserunt. Cumque certamen illud utrinque dimisissent, sumpto consilio jussum est castra nostra deponi, et ad hospitandum extendi ubi prius accesseramus; hostibus ne videremur quasi timidi, si locum ceu refugi relinquere-mus. Sed aliud monstravimus, aliud vero cogitavimus. Audaciam finximus, sed mortem metuimus. Difficile remeare, sed difficilior ante ire. A nostris hostibus undique obsidebatur. Hinc isti marinis lintribus, hinc illi a celsis montibus indesinenter nos urgebant. Die illo nihil boni, nihil quieti habuimus, nec jumenta nostra, quamvis sitibunda, adaquata sunt. Ego quidem vel Carnoti, vel Aurelianis mallet esse, alii quoque. Nocte ipsa tota extra papiliones nostros pervigiles languimus. Diluculo autem summo dum aurora terris umbras dimovere cœpisset, sumpto ad invicem consilio, vel viveremus, vel moreremur; tentoriis collectis regredi per viam quam iveramus elegimus, jumentis nostris de rebus onustis præeuntibus, clientibusque minantibus. Milites enim subsequentes defendebant hæc a Sarracenis irruentibus. Nam cum illi nefandi viderent nos ita summo mane reverti, confestim descendunt ad persequendum nos tanquam fugitivos. Alii per mare cum carinis, alii vero post nos per viam qua ibamus, alii per montes et colles tam equites quam pedites per angiportum sicut oves ad ovile ante se nos minabant, ut exclusos a planitie quadam, quæ ibi est in exitu angustissimo inter salum et montem, ad interimendum nos facile interciperent. Sed non sicut rebantur contigit. Viri enim nostri statuerunt inter se, dicentes: « Si in planitie illa patula nos persequentes poterimus intercipere illos, forsitan Deo juvante contra illos revertentes, et bene pugnantes, eruemur ab illis. » Jamjam autem e navibus exsiliabant, jam vi captos prope mare pergentes decollabant; jamque in planitiem prædi-

A etiam post nos descenderant, et sagittas multas jaciebant. Undique adversum nos vociferantes, et tanquam canes vel lupi ululantes, et enses suos vibrantes, conviciabantur nobis. Sed quid narrabo? Nec erat usquam locus fugæ, nec remanentibus spes salutis. Nec saperet Salomon, nec posset vincere Samson. Sed magnæ Deus potentiaæ atque clementiaæ prospiciens de cælo in terram, humilitatem nostram atque angustiam, nec non periculum, quod incideramus propter amorem ejus atque servitium, motus pietate, qua rite semper præsens suis subvenit, tantæ probitatis audaciam militibus nostris præstitit ut recursu repentino fugarent eos fugientes, ut nunquam animum defendendi se haberent. Sed alii de rupibus præruptis celsis in præceps se dederunt, alii vero haud lente ad locum salvationis fugerunt, alii autem consecuti gladiis interempti sunt. Tunc videritis naves eorum celerrime propter timorem fugere per mare, quasi possemus eas manibus capere. Per montes enim et colles cito pede fugiebant. Itaque de tanto trophæo gloriantes, ad clientelam, quæ interim quadrupedia onerata in via custodiebat, lætabundi regressi sumus. Laudes igitur Deo tunc gratissimas exsolvimus, qui in tanta et mæstimabili necessitate adjutor existit magnificus. O quam admirabilia Dei facta! o quam magnum miraculum et memoriae digniter commendandum! Victi eramus et victi vicimus; sed nos non vicimus. Quomodo igitur non vicimus? Vicit enim ille qui solus omnipotens est Creator omnium, creaturæ suæ pie subveniens. Quod si Deus pro nobis, quis contra nos? Vere pro nobis et nobiscum fuit, complens in nobis quod Israeliticis per prophetam dixit: Si præcepta mea servaveritis hoc dono vos ditabo, ut persequantur *quinque de vobis centum alienos, et centum ex vobis decem millia* (*Lev. xvi, 8*). Et quia in Dei servitio laborem multimodum die ac nocte tolerabamus, et in nullo alio confidebamus, superbiam eorum magnifice cassavit. Et quia devote et in tribulato corde Domino famulabamur, humilitatem nostram respexit. Tunc autem tabernacula nostra displicari et extendi jussa sunt. Ubi ante domnum Balduinum plures Turci locupletes vivi capti abducti sunt, cum spoliis occisorum, et armis similiter allatis. Equos cum sellis et lupatis auratis habuimus. Nocte autem illa sequenti transacta, mane, prout astutius consultum est, retro secessimus quatuor millium itinere. Ubi cum rapinam præfatam princeps noster divisisset, nocte superveniente in castello quodam depopulato sub olivis in virgultis quievimus. Summo autem mane Balduinus item probitatem suam solitam amplectens, sumptis de militibus suis aliquantis usque ad angustias meatus jam dicti equitavit, scrutaturus si adhuc inibi Sarraceni essent, qui nobis viam ante vetuerant. Qui cum nullum invenisset, quoniam, audita dispersione facta, omnes aufugerant, laudes dedit Deo, et statim in cacumine ejusdem montis ascendi pro signo ignem fecit, ut qui in castris nostris remanseramus, viso fumo illo promptius illos

sequeremur qui sic præverant. Quo viso, Deum laudantes, celeriter secuti sumus eos, et viam nostram invenimus liberam, et desideratum transivimus iter. Die quidem illo prope urbem Beritum hospitati sumus. Quo comperto, admiraldus ejusdem urbis plus causa timoris quam amoris victuale diurnum scafarum gestu domno Balduino misit. Similiter de civitatibus aliis, ante quas transivimus, fecerunt, scilicet Sidonem, et Tyrum, atque Achon, hoc est Ptolemaidam, fingentes amicitiam, sed cor habentes nequam. Jam possidebat oppidum Caypham dictum Tancredus, quod ipso anno jam viri Hierosolymitæ comprehenderant. Et quia Tancredus Balduino tunc malevolus erat, non illud introivimus. Ipse vero tunc ibi non erat, sed cives ejus panem et vinum nobis extra vendiderunt. Ili enim nos tanquam fratres habuerunt, et videre nos desideraverunt. Transeuntes autem Cæsaream, et Arsuth castrum, quod nos tunc ignari Azotum esse putabamus (sed non est. Quoniam Azotus una fuit de quinque civitatibus Philistinorum, quæ inter Joppem et Ascalonem in viculum redacta est), et Antipatrida transita, tandem venimus Joppem civitatem, quæ est in tribu Dan, maritimam. Ubi Franci nostri domnum Balduinum ut regem jam suum gaudenter susceperunt. Et non mora ibi facta, Hierusalem properavimus. Cuiusque ad urbem appropinquassemus, exierunt ei obviam tam clerici quam laici omnes; Græci quoque ac Syri, cum crucibus ac cereis. Qui cum ingenti gaudio et honorificentia vocibus altisonis laudes agendo, usque in ecclesia Dominici sepulcri eum deduxerunt. Huic celebritati patriarcha Daibertus non interfuit, quia de quibusdam apud Balduinum erat insimulatus, et discordes ad invicem habebantur. Quem etiam major cleri pars exosum tunc habebat. Quapropter in monte Sion sede privatus tunc morabatur, et fuit ibi donec delictum ei malevolentia solutum est. Sed cum per sex dies quiete opportuna in Hierusalem labore alleviati essemus, et rex de negotiis suis aliquantis expediretur, iter resumptum in expeditionem ituri renovavimus. Opus enim est omnibus inimicos habentibus (quod secundum hominem dico) ut frequentissime illos enixe coerceant, quatenus certaminis tædio vel vi superent, vel ad pacis pactiones pertrahant.

CAPUT III.

De expeditione Balduini in Arabiam.

Igitur domnus Balduinus, gente sua regregata, profectus est Ascalonem, transiens per Azotum: quæ civitas est inter Joppem et Ascalonem, una de quinque civitatibus Allophylorum. Accaron autem de dextera assistentem habuimus prope Pamniam, quæ super mare sita est. Ante Ascalonem autem cum venissemus, qui foras contra nos exierant usque ad mœnia vehementer impulsus sunt. Et quia non fuit nobis utile majus incipere, ad tentoria nostra jam extensa hospitaturi redivimus. Sequenti vero die regionem adivimus interiorem, ubi victum nobis et jumentis nostris in locis opulentis inveni-

A remus, et terram inimicorum nostrorum etiam vastaremus. Euntes ergo invenimus villas, ubi Sarraceni incolæ regionis illius in cavernis propter nos se occultaverant cum bestiis et rebus suis. De quibus cum nullum extrahere possemus, accenso igni ad cavernæ orificium, mox propter fumum et calorem intolerabilem alius post alium foras ad nos exierunt. Erant quidam ex eis latrunculi, qui rite inter Ramulam et Hierusalem insidiantes, Christianos nostros occidere solebant. Quod cum a Syris quibusdam Christianis, qui cum illis in abditis latitabant, nobis intimatum fuisset, hujusmodi esse illos malefactores, mox cum de caverna exhibant decollabantur. Syris autem et eorum conjugibus pepercimus. De Sarracenis quippe centum ferme occidimus. Et cum cuncta illic jumenta, tam annonam quam bestias comedendo, consumpsissemus, et nihil nobis utile invenire amplius possemus, inito consilio cum quibusdam patriæ alumnis, prius Sarracenis, sed nuper Christianis, qui loca culta et inculta longe lateque sciebant, in Arabiam secedere dispositum est. Et transeuntes montana, prope patriarcharum sepulturas, videlicet Abrahamæ, Isaac, et Jacob, Saræ quoque et Rebeccæ, ubi corpora eorum gloriose sepulta sunt, ab urbe Hierosolyma quasi milliariis quatuordecim distantia, venimus in vallem, ubi scelestæ civitates Sodoma et Gomorrha Dei judicio subversæ sunt.

CAPUT IV.

De mortuo Mari.

Ibi quidem lacus nunc est magnus, quem mare Mortuum vocant, eo quod nihil gignat. Longitudo quoque ejus quingentorum et octoginta stadiorum in meridianam partem extenta, latitudine vero cl patet. Qui adeo salsus est, ut nec bestia quælibet, neque volucris ex eo bibere queat. Quod ego Fulcherius experimento didici, cum in illum de mula mea descendens, et ori meo manu haustum immittens, gustu probavi, et helleboro amariorem esse inveni. A parte aquilonis flumen recepit Jordanicum, ab austro vero nullum habet exitum; sed neque flumen ex eo conceptum. Juxta quem lacum exstat similiter salsus mons unus ingens et excelsus, et idem sal quasi lapis natus, non tamen totus, sed localiter glaciei simillimus. Demergi autem quis in profundum ejus nec de industria facile potest. Conjicio bifariam locum illum ita esse salsissimum, et ex eo quod montis salsuginem concipiens glutit, quem unda marginalis indesinenter lambit, et ex decursione imbrium de monte ipso in lacum fluentium, sive abyssus intantum sit concava ut mare magnum, quod est salsum, invisibili refluxu in eandem abyssum sub terra influat. Gyrate autem lacu a parte australi, reperimus villam unam situ gratissimam, et de fructibus palmarum, quos dactylos vocant, valde abundantem, quibus pro cibario placido tota die vescebamur. De cæteris rebus raro ibi invenimus. Aufugerant enim illinc incoke loci Sarraceni, jam de nobis per rumigerulos præscii, exceptis aliquantis fuligine nigrioribus, quos ut

algam maris sumptos ibi dimisimus. Illic inter arbores cæteras vidi quasdam poma ferentes, de quibus cum collegissem, scire volens cujus naturæ essent, inveni rupto cortice interius quasi pulverem atrum, et inde inanem prodire fumum. Tunc Arabia montana ingressi sumus, in quorum cavernis nocte illa sequenti pausavimus. Mane cum montes ascendissemus, invenimus statim villas, sed omni bono vacuas. Nam adventu nostro in colle comperto, cum rebus suis in terræ cavernis se absconderant. Quamobrem parum illic profecimus. Ideo iter nostrum prompte alias extendimus, ductoribus nostris semper præviis. Tunc invenimus vallem unam de frugibus terræ cunctis uberrimam, in qua etiam sanctus Moyses, Domino insinuante, virga bis silicem percussit, unde fons vivus emanavit, qui nunc nihilominus quam tunc fluit, adeo ut molendini ex ejus rivuli cursu volubiles ad molendum fiant. In qua aqua meos adaquavi equos. Invenimus insuper in montis apice monasterium sancti Aaron, ubi Moyses et ipse cum Deo loqui consueverant. Unde multum lætabamur, cum loca tam sancta et nobis incognita intuebamur. Et quoniam ultra vallem illam terra erat invia, deserta, et inculta, ulterius progredi nolimus. Sed per tres dies in valle illa bonis omnibus opima otio habito, et jumentis nostris reffectis edulio, et quadrupedibus oneratis de stipendio necessario, hora circiter secunda die in quarto cornu monente regio, recidivum tramitem resumere jussum est. Redivimus ergo juxta lacum Asphaltitem, sicut prius iveramus, et per sepulturas patriarcharum memoratorum; deinde per Bethlehem, et per sepulturam Rachelis, Itaque die, quo solstitium hiemale accidit, Hierusalem sane pervenimus. Et præparatis ornamentis quæ regi competant coronando, pacificatoque Daiberto cum domno Balduino, et cum canonicis sancti sepulcri aliquantis, quia viri sensati de hoc tractaverunt, cessavit contentio eorum.

CAPUT V.

De substitutione regis Balduini, et exiguitate ipsius regis.

Anno ab Incarnatione Domini 1101, in basilica beatæ Mariæ apud Bethlehem die Nativitatis Domini a patriarcha memorato, una cum episcopis, cleroque ac populo assistentibus, in regem honorifice sub sacra unctione sublimatus et coronatus est rex Balduinus. Et quod fratri suo prædecessori non fecerant, quoniam noluit, et tunc laudatum a quibusdam non fuit, huic ratione prudentius considerata fieri decreverunt. « Quid enim obest, inquit, si Christus Dominus noster in Hierusalem tanquam scelestus aliquis, conviciis dehonestatus, et spinis est coronatus, cum etiam ad ultimum mortem pro nobis pertulit volens? Corona quidem illa quantum ad intellectum eorum non fuit honoris, nec regni dignitatis, imo ignominie et dedecoris. Sed quod illi truces ad improperium ei fecerunt, gratia Dei ad salutem nostram et gloriam versum est. Rex etiam contra jussa non præficitur. Nam jure et secundum

Deum electus, benedictione authentica sanctificatus et consecratur. Qui cum suscepit regimen illud cum corona aurea, suscepit quoque justitiæ obtinendæ onus honestum. Cui jure, sicut et episcopo de episcopatu, potest decenter objici: *Bonum opus desiderat, qui regnum desiderat* (1 Tim. III, 1). Quod si jure non regit, nec rex est. In modernitate autem regiminis sui adhuc paucarum urbium possessor atque gentis, per idem tempus hiemale regnum suum ab hostibus undique strenue protexit. Et quia compererant eum bellatorem probissimum esse, quamvis gentem haberet raram, non tamen ausi sunt eum aggredi. Quod si militiam majorem haberet, hostes suos libenter adiret. Adhuc erat via peregrinis nostris satis impedita, qui interdum per mare tam Franci quam Angli, sive Italici et Venetici, in una tantum navi, sive tribus aut quatuor, inter piratas hostiles, et ante civitates Sarracenoꝝ velificantes, valde timidi usque ad Joppem Domino ducente perveniebant. Nullum enim alium in primis habebamus portum. Quos cum de partibus nostris occidentalibus advenisse videremus, ex Tripoli ad eos quasi ad sanctos jocundi procedebamus. A quibus unusquisque nostrum de natione sua et parentela diligenter inquirebamus. Quibus de hoc intimabant prout ipsi sapiebant. Tum de prosperitate audita lætabamur, de incommoditate autem tristabamur. Hierosolymam ibant, sancta sanctorum pro quo venerant visitabant. Dehinc alii in terra sancta remanebant, alii vero in terram suam remeabant. Qua de re terra Hierosolymitana remanebat gente vacua, nec erat qui eam a Sarracenis defenderet, si tantummodo nos ipsi aggredi auderent. Sed quare non audebant? Tot populi, tot regna, quare regulum nostrum et popellum invadere metuebant? Cur de Ægypto, de Persida, de Mesopotamia, vel de Syria non coadunabant saltem centies centum millia pugnatorum, ut nos hostes eorum viriliter aggredierentur, et ut solent locustæ, innumeræ messem in agello, nos omnino consumerent, ut nec mentio de nobis in terra ab olim sua ulterius fieret? Non enim tunc habebamus plusquam trecentos milites, et tantum de peditibus, qui Hierusalem, et Joppem, et Ramulam, Caypham etiam castrum custodiebant. Milites etiam nostros vix adunare audebamus, cum insidias aliquas inimicis nostris moliri volebamus, timentes ne interim munitionibus vacuatis damnum facerent. Unde liquet omnibus, hoc esse miraculum valde mirabile, quod inter tot millia millium vivebamus, etiamque dominantes eorum alios tributarios faciebamus, alios vero deprædando vel captivando confundebamus. Sed unde hæc probitas? unde ista potentia? Vere ab illo, cui nomen Omnipotens. Qui populi sui pro nomine ejus desudantis non immemor, in necessitatibus suis pie ei auxilium impendebat, qui in nullo alio, nisi in eo solo, confidebat. Quem ipse Deus aliquando mercedula temporali lætificabat, in futuro autem æterna gloria remunerare promittebat.

O tempora recordationis dignissima! Sæpe quidem contristabamur, cum de transmarinis amicis nostris nullum auxilium habere poteramus. Verebamur enim ne inimici nostri paucitatem gentis nostræ comperientes aliquando, accursu subitaneo nos undique impeterent, ubi nullus nisi solus Deus nobis opem ferret. Quibus nihil utile deesset, si tantummodo gens et equi non deessent; et qui per pelagus Hierusalem veniebant, equos secum adducere nequibant. Per terram vero nemo nobis subveniebat. Nec Antiocheni nobis, nec nos illis succurrere valebamus.

CAPUT VI.

De substitutione Tancredi apud Antiochiam.

Eo tempore contigit Martio in mense Tancredum Caypham oppidum suum, quod possidebat, Tiberiadem quoque Balduino regi relinquere, et Antiochiam cum suis per terram ambulare. Miserant enim ad eum legatos suos Antiocheni, dicentes: «Ne moreris, sed veni ad nos, et dominans omnium nostrum posside Antiochiam, et terram illi subditam, quoadusque de captivitate exeat domnus Boamundus dominus noster, et tuus. Tu enim es propinquus ejus, milesque probissimus et prudens, nobisque potentior. Tu quidem nostram terram melius quam nos obtinere valebis. Si quando, Deo volente, domnus Boamundus redierit, erit inde quod jus monstrabit.» Sic mandatum est, et sic factum est.

CAPUT VII.

De obsidione castris Arsuth, et ejus captione.

Apud portum Laodicensem per idem brumale tempus stolis navium rostratarum Januensium et Italorum, hiemaverat. Qui cum viderent vernum tempus ad navigandum aptum et tranquillum, vento prospero usque Joppem navigaverunt. Et cum portui applicuissent, gaudenter a rege suscepti sunt. Et quia prope erat Pascha, cujus solemnitate ex more cuncti qui possunt celebrant, navibus suis ad terram tractis, Hierusalem cum rege perrexerunt. Peracta autem solemnitate Paschali, ubi conturbati sunt omnes propter ignem, quem die Sabbati non habuimus ad sepulcrum Domini, profectus est rex Joppem. Et facta conventionem cum consulibus prædictæ classis, ut quandiu in terra sancta ob amorem Dei morari vellent, si Deo concedente et juvante interim de civitatibus Sarracenorum aliquam comprehendere cum eodem rege possent, tertiam pecuniæ partem hostibus internis ablatam, nulla injuria Januensibus facta, communiter haberent, rex autem primam et secundam, vicum insuper unum in eadem civitate sic capta jure perpetuo possiderent et hæreditario. Quod cum fidei nexu interpositæ ab utraque parte firmatum fuisset, indilate oppidum illud, quod vocatur Arsuth, tam per mare quam per terram obsederunt. Sed cum inhabitatores Sarraceni sentirent nullomodo se posse defendi a Christianis, prolocutione apud regem callide facta, die tertia muros regi reddiderunt; pecuniam autem suam

A exeuntes detulerunt. Quos Ascalonem abeuntes rex conviari tristissimos fecit. Inde nos læti gratias Deo egimus, eo quod sine occasione nostrorum hominum hanc munitionem nobis tam adversariam comprehenderamus. Quod castrum a Salomone conditum, Francis valde molestum, dux Godefridus in anno præterito obsederat, nec ceperat. Cujus etiam inhabitatores persæpe de nostris occiderant plures, vel reddiderant tristes. Jam tamen Franci cominus comprehenderant muri propugnacula, cum forte lignea turris forinsecus muro adjuncta, præ multitudine in eam ascendentium, frustatim corruit. Unde ferme centum Franci de ea cadentes insanabiliter sunt læsi. Ibi aliquantos Francos Sarraceni tunc retinuerunt, quos in conspectu omnium in cruce appenderunt, et sagittis sagittaverunt. Quosdam occiderunt, quosdam vivos viliter apud se detinuerunt.

CAPUT VIII.

Quomodo Cæsarea civitas capta sit.

Cumque rex Arsuth, prout opus erat, de gente sua munisset, Cæsaream urbem Palæstinorum adiit, et obsidione coronavit, sed quia erat muro valde fortis, non potuit cito capi. Jussit ergo tunc tres petrarias fieri, et machinam unam ligneam altissimam, de malis et remigibus navium fabriactam. Hanc, ut reor, artifices nostri muro altiore longitudine xx cubitorum erexerunt, ut cum ad usque murum deduceretur, hostes internos de ea milites nostri lapidarent et sagittarent, ut cum murum de Sarracenis sic evacuarent, ingressum liberum homines nostri haberent, et urbem comprehenderent. Sed cum per 15 dies obsidionem renuissent, et cum petrariis arces muri superiores aliquantisper læsissent, necdum turris lignea esset penitus compacta, moram eis fastidientibus, noluit diutius Francorum probitas prolongare, quin absque machina prædicta, et cæteris supplementis, die quadam Veneris civitatem ausu mirifico cum scutis et lanceis appetarent. Sarraceni vero, prout fortius valebant, se defendebant, mutuo cohortantes. Franci autem, quorum Dominus erat Deus, erectis non lente scalis, quas ad id opus jam præparaverant, per eas muri fastigium ascenderunt, et quos sibi tunc obvios invenerunt gladiis illico peremerunt. Quod cum Sarraceni gentem nostram sic efferatam, et urbem jam ab eis captam viderent, ubi diutius vivere potuerunt, illuc perpropere fugerunt. Sed nec hic, nec illic delitescere potuerunt, quin morte promerita trucidarentur. Pauci quidem de masculino sexu vitæ reservati sunt. Feminis quampluribus pepercerunt, ut molas manuales volvituræ semper ancillarentur. Quas cum cepissent, alii aliis tam pulchras quam turpes invicem vendebant et emebant; masculos quoque. Admiratum ipsius urbis, et episcopum, quem Archadium prænominant, rex vivos habuit; quibus plus pro pecunia quam pro amicitia pepercit. Quot utensilia multiformia ibi sunt inventa, non est dicendi facultas. Unde multi pauperes effecti sunt locupletes. Vidi de Sarracenis plurimos ibi pe-

reptos acervo de illis facto, ignibus concremari, quorum cadaverum nimius fetor nos valde molestabat. Fiebat hoc bysantiorum inveniendorum gratia, quos ibi improbi transglutiverant, nolentes ut de suo aliquid Franci haberent, quos quidam eorum in oribus suis juxta gingivas abscondebant. Unde aliquando contingebat, cum quis nostrum super collum alicujus Sarraceni pugno feriebat, ut 10 aut 16 bysantios ab ore foras excuteret. Feminæ quoque impudenter intra se bysantios occultabant. Quod et nefas erat sic recondendum, et multo turpius mihi ad recitandum.

Annus millenus centenus erat, sed et unus,
Cum nos Cæsaream cum scalis cepimus urbem.
Cum Stratonis turrem sic dictam cepimus urbem.

CAPUT IX.

Quod in Cæsarea episcopus sit ordinatus.

Et cum de Cæsarea, et de his omnibus quæ in ea reperimus, una cum Januensibus, prout libuit, egissemus, et archiepiscopum communiter electum ibi præfecissemus, relictis ad custodiendum urbem paucis, festinavimus ire Ramulam civitatem, quæ est prope Lyddam. Ubi per 24 dies expectavimus bellum ab Ascalonitis et Babyloniciis contra nos fieri, ob id illic congregatis. Sed quia gens eramus rara, contra eos ire metuentes, non ivimus, ne si forte Ascalonæ eis appareremus, intra mœnia et aggeres suos recursu continuo nos interceptos interimerent. Propterea venire contra nos nolebant, quia sic evenire putabant. Quorum calliditate comperta, tan-

CAPUT X.

De prælio satis cruento Christianorum atque Turcorum, in quo Christiani vicerunt.

d cum postea auribus ad eos semper intentis, per 70 dies quieti sustinuissimus, intimatum est regi adversarios nostros animositate iterata commoveri etiam nos appetere parari. Hoc autem audito, fecit rex gentem suam prompte congregari, de Hierosolyma videlicet, et Tiberiade, Cæsarea quoque, et Caypha. Et quia necessitas nos urgebat, pro eo quam militum eramus egentes, monente rege, quicumque potuit de armigero suo militem fecit. Itaque milites nostri omnes, 240 tantummodo fuerunt, pedites vero 900. Qui autem contra nos, 41 millia militum, et 21 millia peditum simul erant. Hoc quidem sciebamus, sed quia Deum nobiscum habebamus, eos aggredi non formidavimus. Nec enim in armis, nec in gente multa confidebamus, sed in Domino Deo spem nostram omnino posueramus. Magna audacitas, sed non audacitas erat, imo fides et charitas. Quoniam pro amore illius sperabamus diligenter mori, qui pro nobis misericorditer morte digna-

tus est mori. Ivimus ad pugnam, vel mortem forte paratam. Illuc fecit rex portari Dominicæ crucis signum, quod nobis præbuit salutare solatium. Die quodam de Joppe exivimus, sequenti vero contra eos bellavimus. Cumque ad eos appropinquassemus, et illi ad nos similiter, nobis ignorantibus, et cum speculatores eorum de specula nostra prospexissemus, subsequentiæ cæterorum statim intelleximus. Et cum rex cum quibusdam de suis ulterius progredetur, prospectans a longe vidit tentoria eorum extensa in planis candescere. Quibus visis, mox equo calcaribus puncto, ad nos postremo cucurrit, et quod viderat cunctis manifestavit. Unde exultare cœpimus, cum bellum fore didicimus, quoniam id fieri desiderabamus. Si enim ad nos non venirent, nos utique ad eos iremus. Melius enim erat nobis in planis vastis præliari, ut cum superati essent, Domino suffragante, longior eis fuga fieret. Unde in fuga majus haberent detrimentum, quam si prope muros eorum cum eis congredieremur. Tunc jussit rex arma sumi, et armatis cunctis, acies nostræ decenter ad bellandum ordinate sunt. Itaque nos in manus Dei fidenter committentes, adversus eos equitavimus. Abbas quidam, cui rex præceperat, crucem Dominicam palam cunctis gestavit. Tunc rex milites suos his verbis pie affatus est: « Eia, milites Christi, confortamini, nihil metuentes. Viriliter agite, et in hoc prælio fortes estote, et pro animabus nostris, quæso, pugnate, et nomen Christi omnino exaltate. Cui degeneres isti semper exprobrant, et viriliter conviciantur. Nativitatem ejus et resurrectionem non credunt. Quod si hic interieritis, beati nimirum eritis. Jam jamque aperta est vobis janua regni cœlestis. Si vivi victores remanseritis, inter omnes Christianos gloriosi fulgebitis; si autem fugere volueritis, Francia equidem longe est a vobis. » His ita dictis, omnes ei assenserunt. Ad pugnam properant, cunctos mora longa molestat. Quem feriat, vel præcipitet, jam omnis cogitat. Et ecce gens detestanda nobis occurrens, dextra lævaque vehementer in nos irruit. Gens quoque nostra, licet paucissima, per sex acies divisa, sicut solent aucupes in multitudine avium, ita inter cohortes eorum ingentes, ADJVA DEUS exclamantes, se inseruerunt. Quorum multitudo in tantum nos illico obtexit ut alius alium vel cernere vel cognoscere posset. Jamque repulerant, jamque quassaverant duas anteriores acies nostras, cum huic negotio intuitus festinantissime rex a parte postrema subvenit. Ubi enim virtutem hostium validiorem esse spectavit et cognovit, accelerato cursu cum scara sua, impetui nefandorum viriliter se obdidit, et coram potentioribus eorum hasta vibrata, in qua signum pendebat album, ictu lanceæ percussit Arabem unum sibi obvium; in cujus omento cum ad terram de sonipede illum præcipitaret, idem signum memoratum remansit. Lanceam autem inde extorsam, sicut ipse proprius astans cernebam, ad lædendum alios proinde detulit. Hinc isti, hinc illi fortiter pugnant.

Videretis utique horæ spatio non modico multos equos sessoribus vacuos. Videbamus terram nimis occupatam de scutis vel pectis, de pugionibus et pharetris, arcubus et sagittis de Sarracenis et Æthiopicis tam mortuis quam morti vulneratis. Similiter de Francis, sed non de tantis. Aderat ibi crux Dominica inimicis Christi valde contraria; contra quam gratia Dei pompa eorum prævalere non potuit. Sed ac si præsentia ejus verecundi effecti, non solum nos invadere cessaverunt, verum etiam pavore cœlitus percussi omnes, in fugam celerem suam verterunt sententiam. Qui tunc habuerunt equum volucrum, fugiendo evaserunt mortem. Tædium erat colligere tot scuta, tot missilia, tot arcus et sagittas, quæ in campis fugitivi jecerant. Tot corpora, quæ ibi jacebant exanimata, si quis vellet ea dinumerare, deficeret utique in computatione. Fertur tamen quinque millia ex eisdem militibus et peditibus ibi peremptos fuisse. Dux etiam Babylonensis militiæ, qui eam ad bellandum adduxerat, cum cæteris interiit. De nostris vero militibus 80 perdidimus, de peditibus vero amplius. Probissime illo die rex se habuit. Optimus consolator, rigidus percussor exstitit. Milites quoque sui, quamvis essent pauci, erant probissimi. Certamen illud non diu fuit anceps. Illi enim tempestive fugerunt, hi vero prompte eos fugaverunt.

CAPUT XI.

Quanti de Christianis ibi corruerint.

O bellum insontibus odiosum, et intuentibus perhorridum! Bellum, quia non bellum; nam per antiphrasim est dictum. Bellum cernebam, mente nutabam, ictus timebam. Omnes in ferrum ruebant, ac si mortem nunquam timerent. Dira calamitas, ubi nulla charitas. Frigor erat nimius de mutuis utrobique percussionibus. Hic percutit, ille corruit. Hic nescit misericordiam, nec ille quærit eam. Hic perdit pugnum, ille vero oculum. Mens refugit humana, ubi talis cernitur miseria. Mirabile quidem dictu! in capite vicimus; in cauda vero superati sumus. In cauda Christiani ruunt, in capite autem Sarracenos vincunt. Hos fugavimus usque Ascalonem, illi autem peremptis nostris mox equitaverunt usque Joppem. Itaque die illo nullus rei scivit exitum. Cumque tam occidendo quam fugando rex et sui campos de eis evacuassent, jussum est ut in eorumdem tentoriis, quæ fugitivi reliquerant nocte illa, quiesceremus. Jussum est, et factum est.

Septenas Idus Septembris cum legeretur,
Fecimus hoc bellum dignum satis ad recitandum,
Et fuit adjutrix divina gratia Francis.

CAPUT XII.

De sorte varia prælii hujus.

Sequenti autem die, cum in papilione regis missam audissemus de Nativitate almæ virginis Mariæ, unde solemnitas erat in illa die, oneratis jumentis nostris de rebus hostium nostrorum, de pane scilicet, et annona, farinaque, necnon tabernaculis eorum, præceptum est monente salpista Joppem regredi. Qui cum regrederemur, et Azotum quintam

urbem Philistinorum nunc desertam transivimus, Ibenium quam modo vocant, obvius nobis aspeximus Arabes fere quingentos, a Joppe revertentes. Qui die belli cucurrerant illuc, et prædam, quam forinsecus invenerant, arripuerant. Nam cum cædem de peditibus nostris in postrema parte fecissent magnam, et in dextro cornu unam aciem penitus consumpsissent, et anteriores sicut postremos victos esse crederent, assumptis occisorum scutis et lanceis, atque galeis lucidis, de quibus se pompaticè ornaverant, properantes statim usque Joppem, monstraverant arma nostra Joppitis, dicentes regem et omnes suos in bello esse peremptos. Quod cum audissent qui in Joppe custodes remanserant, quia veri erat simile, admirantes valde exterriti sunt, et dictis eorum fidem adhibuerunt. Arabes autem illi, cum putassent ab exterritis civibus urbem illico sibi reddi, cogitationibus suis adnihilatis, nihil ibi amplius proficientes, Ascalonem regredi cœperunt. Qui cum nos regredientes ad Joppem perspexissent, suspicati sunt nos esse de gente sua; qui nobis omnibus in prælio occisis, reliquos Christianos versus Joppem conversantes appetere vellent. Unde valde mirabamur, cum tantum nobis appropriabant, nec Francos nos esse cognoscebant, donec milites nostros cita invasione aggredi eos viderent. Tunc videretis celerrime eos huc illucque fugere, ut nec alius alium expectare vellet, et qui equum tunc non habuit agilem, caput mox gladio subegit. Sed quia Franci valde fuerant fatigati, et in prælio plures vulnerati, non potuerunt eos sequi. Illic sic abiierunt, nos vero Joppem læti pervenimus.

CAPUT XIII.

De Joppitarum missa legatione ad Tancredum principem Antiochiæ.

Quanta putatis fuit exsultatio, et gratiarum actio, cum de muri summo nos erectis vexillis revertentes cernerent, quos in Joppe remanere feceramus? Certe non est dictu minimum. Accurrerant enim illic duo nugigeruli, alter post alterum, qui Joppitas fefellerant, dicentes quoniam rex mortuus est cum suis omnibus. Qua de re ultra quam credi potest contristati, opinantes hoc esse verum, miserunt Tancredo legationem, qui tunc Antiochiæ principabatur, in chartula scriptam; quam detulit nauta quidam carinam suam ascendens, hoc tractante regis conjugæ. Epistola quidem illa hæc verba continebat salutifera: « Tancrede vir præcipue, milesque quam optime, accipe hanc schedulam, quam tibi qui Joppem inhabitant, regina scilicet et urbis pauci cives, per me legatum festinum mittunt. Et ut magis forsàn scripturæ huic credas quam mihi, perlegi fac eam, quoniam, proh dolor! rex Hierosolymorum, qui contra Babylonios et Ascalonitas pugnam commisit, in congressu illorum devictus, vel forsitan cum suis omnibus, quos secum ad bellum perduxit, occisus est. Nam qui calamitatis hujus miseriam vix evasit, Joppem fugiens, hoc nobis deprompsit. Quapropter ad te virum non imprudentem venio legatus, opem

queritans, ut omni occasione remota, indilate succurrere nitaris genti Dei valde anxie, et ut reor metæ vitæ jam proximæ. Hoc dixit. Ille obaudiens parumper siluit. Sed cum hoc verum esse crederet quod audierat, præ grandi tristitia et dolore tam ipse quam omnes alii qui aderant, lacrymari pie cœperunt. Et responsione legato facta, jussus est fieri apparatus per totam terram suam ad succurrendum Hierosolymitanis. Et cum jam parati essent ad illud iter agendum, ecce subito venit brevigerulus alter, schedulam deferens alteram priori dissimilem, quam Tancredo porrexit. Nam quod de incommodo scriptum erat in priori, hoc de prosperitate repertum est in posteriori. Lectum enim hic est regem de bello sanum Joppem remeasse, et Sarracenos procul dubio magnifice superasse. Tunc ergo qui de detrimento doluerant, de bono successu gavisii sunt. O mira Dei clementia! Non in multitudine gentis vicimus, sed divina freti virtute eos dispersimus. Itaque ab hostibus sic crepti, Hierosolymam euntes Deo reddidimus laudes. Deinde per 8 menses bellorum quievimus immunes, donec anni revolutio tempus reduxit æstivum.

CAPUT XIV.

De exercitu Babylonico contra Christianos coadunato.

Anno autem sequenti 1102 mediante Maio congregati sunt apud Ascalonem Babylonii, quos rex eorum huc miserat, ut nos Christianos omnino destruere niterentur. Erant enim ibi 20 millia equitum, et 18 millia peditum, exceptis clitellariis, qui camelos asinosque victualibus onustos minabant, gestantes in manibus ad pugnandum clavam et missilia sua. Hi quidem die quodam urbem Ramulam adierunt, et ante eam tabernacula sua extenderunt. Porro in una civitatis arce munita erant 15 milites, quos rex ibi custodes posuerat; ante quam Syri quidam ruricolæ versabantur quasi suburbani. Hos quidem Christianos Sarraceni persæpe nocentes et deturbantes destruere conabantur, et arcem illam diruere, quia propter eos inhabitantes non poterant per plana illa libere discurrere. Insuper ejusdem urbis episcopum, qui in ecclesia Sancti Georgii manebat cum clientela sua, comprehendere moliebantur. Quod monasterium cum die quodam incursu malevolo circuissent, considerata loci firmitate, Ramatha redierunt. Episcopus autem ille cum fumos flammisque inspexisset, ignibus eorum accensis jam in culmis, timuit ne ab eis ad eum remeantibus obsideretur. Et præcavens in futurum, mandavit confestim regi, qui in Joppe inerat, ut ei festinanter succurreret, quoniam Babylonii ante Ramulam hospitali erant, de quibus cohors una jam circa monasterium suum irruentes cucurrerant. Quod cum audisset rex, sumptis armis suis equum ascendit concitus, quem militia ejus, ipso jubente, et cornu regio monente, citissime secuta est. Aderant tunc in Joppe milites quamplurimi, qui ventum præstolantes opportunum, in Franciam redituri transfretare optabant. Hi equidem equis carebant, quoniam in anno

A præterito cum per Romaniam peregre Hierosolymam pergebant, equos suos et omnia quæ habebant amiserant. Unde mentio hic non incongrue interserenda est.

CAPUT XV.

De secunda Francorum miserabili peregrinatione, et de morte Hugonis Magni.

Cum Francorum exercitus ingens, ut dictum est, Hierusalem tenderet, aderant in illa multitudine simul Wilhelmus Pictaviensium comes, et Stephanus comes Blesensis, qui ab Antiochia relicto exercitu discesserat; sed quod tunc reliquerat, nunc restaurare satagebat. Cum his Hugo Magnus erat, qui post Antiochiam captam in Gallias repedaverat. Aderat cum his Raymundus comes Provincialium, qui apud Constantinopolim moratus erat, postquam de Hierusalem huc usque regressus fuerat. Aderat quoque Stephanus Burgundiæ comes nobilis, adjecto populo innumero, de equitibus et peditibus exercitu bipartito. His in Romanie finibus obstitit Soliman Turcus, cui jamdiu Franci Nicæam urbem abstulerant. Sed detrimenti sui non immemor, cum multitudine Turcorum magna exercitum Francorum infeliciter dispersit, et confudit, et totum fere ad interitum advexit. Sed quia Domino providente catervatim per plures incedebant vias, nec contra omnes dimicare, nec omnes occidere potuit. Sed quia eos fatigatos, et fame et siti anxios, atque pugnæ sagittariæ indoctos esse didicit, magis quam centum millia equitum atque peditum gladio peremit. De mulieribus nempe alios occidit, alios secum adduxit. Multi vero per devia fugientes et montana, et siti angustia et extincti sunt. Quorum equos et mulos, jumenta quoque et ornamenta multiformia Turci habuerunt. Illic perdidit comes Pictaviensis quæcunque habebat, familiam atque pecuniam suam. Vix etiam mortem evadens, pedes tantum, et præ miseria lugubris et confusus, Antiochiam pervenit. Cujus anxietati Tancredus compatiens, eum pie suscepit, et de bonis suis sublevavit. Quem Dominus ita castigans castigavit, sed morti non tradidit (Psal. cxvii, 18). Hoc quippe, ut nobis videbatur, tam illi quam cæteris propter peccata eorum et superbiam contigit. Qui autem evaserunt, Hierusalem venire non distulerunt, excepto Hugone Magno, quem in Tharso Ciliciæ defunctum sepelierunt. Qui cum Antiochiam pervenissent, alii per mare, alii vero per terram Hierusalem perrexerunt. Qui equum habere potuerunt, libentius per terram iverunt.

CAPUT XVI.

De captione Tortosæ urbis.

Cumque usque Tortosam venissent, quam Sarraceni tunc possidebant, non tardaverunt, sed per mare et per terram assilierunt. Quid morabor? urbem ceperunt, Sarracenos occiderunt, pecuniam eorum habuerunt, et postea iter suum carpere non desierunt. Sed molestum omnibus fuit, cum Raymundum comitem ibi remanere viderunt. Quem omnes Hierusalem secum iturum sperabant. Sed

quia noluit, ibi remansit, urbem obtinuit, unde blasphemiam ei inferebant. Ultra deinde progredientes, transierunt Archas, et urbem Tripolim, Gibellumque. Inde venerunt ad meatum collis angustum, prope urbem Berithum. Illic eos rex Balduinus per 28 dies exspectaverat, custodiens interim viam illam, ne forte Sarraceni occuparent, et peregrinis transitum vetarent. Ipse enim rex legationem inde preecatoriam habuerat ab exercitu illo veniente. Cumque regem sibi obvium illic invenissent, congratulati sunt valde, et osculis ad invicem datis, Joppem profecti sunt, ubi jam applicuerant qui per mare iverant

CAPUT XVII.

De miserabili prælio Christianorum atque Turcorum, in quo Christiani occisi, Turci victores fuerunt.

Prope erat Pascha, et Hierusalem tunc adierunt, quia hoc desiderabant. Qui postquam solemnitatem ibi, ut mos est, peregissent, Joppem regressi sunt. Tunc quoniam inops erat comes Pictavlenis, et desolatus omnimoda egestate, navim cum paucis ascendens Franciam repatriavit. Tunc Stephanus Blesensis cum aliis pluribus transfretare voluit; sed in pelago vento ei obstante, nihil aliud quam reverti potuit. Qui tunc in Joppe jam de mari regressus erat, cum rex in equum suum, ut dictum est superius, ascendit, contra hostes iturus, qui ante Ramulam sedebant. Adhuc inibi erat Gaufridus comes quidam Vendoniensium, et Stephanus comes Burgundiæ, et Hugo Liziniacensis frater Raymundi comitis. Hi cum equos ab amicis suis et cognatis quærentes mutuati essent, mox in eos conscendentes, regem secuti sunt. Hoc siquidem in modestia regis magna fuit, qui gentem suam exspectare neglexit, nec ordinate, sicut oportet sapienter ire, ad bellum processit. Sed absque peditibus milites suos exspectans, acceleravit hostes appetere, donec ignoranter intra multitudinem Arabum se infixit. Et quia in probitate sua plus quam deberet confidebat, nec plures esse quam mille vel septingentos sperabat, ideo sic properabat, ut, antequam, refugerent obvius illis veniret. Sed cum exercitum eorum subito intuitus esset, timore perterritus animo infremuit. Attamen consolationis valetudinem assumens, respexit suos, quos pie alloquens, ait : « O milites Christi, et amici mei, nolite bellum hoc respuere; sed armati Dei virtute, pro vobismetipsis viriliter pugnate. Nam sive vivimus, sive morimur, Domini sumus (Rom. xiv, 8). Quod si quis fugere tentaverit, jam non est spes evadendi. Pugnando vincetis, fugiendo cadetis. » Tunc autem, quoniam locus et tempus erat monstrandi probitatem, repente in Arabes forti impetu se impegerunt. Et quia non erant nostri plusquam 200 milites, a 20 millibus circumplexi sunt. Qui cum a pressura gentilium gravissime cõhiberentur, et major pars nostrorum minimæ horæ spatio perempta occidisset, onus hujusmodi fefre nequiverunt, quin residui in fugam verterentur; sed licet tam male eis acciderit, prius

A in eos probissime ulti sunt. Nam plures ex eis occiderunt, et de campis ejectos tabernaculis suis privaverunt. Denique Deo permittente, a superatis superati sunt. Evasit autem rex gratia Dei, et nobiliores militiæ suæ aliquanti; qui cursu cito in urbem Ramulam se intruserunt. Non enim longius fugere potuerunt.

CAPUT XVIII.

De fuga regis Balduini.

Rex autem cum nollet se ibi includi, mallens alibi mori quam ibi utiliter intercipi, accepto protinus consilio, committens se tam morti quam vitæ, foras exire conatus est. Et adhibitis sibi tantummodo quinque collegis, quos tamen non diu habuit, quoniam ab adversariis retenti sunt, cursu præpetis equi montana fugiens petiit. Itaque Dominus cum de manibus inimicorum suorum fortiorum eripuit. Qui libenter tunc Arsuth proficisceretur, si posset, sed hostibus ei obsistentibus, illuc ire nequivit. Hi etiam, qui in urbe Ramulensi remanserant, postmodum extra ostium exire non potuerunt. Ab impia enim gente undique obsessi, denique, proh dolor! ab eisdem sunt comprehensi. Quorum quosdam occiderunt, quosdam vero secum vivos abduxerunt. Episcopus autem cum in ecclesia S. Georgii hoc infortunium contingi audisset, Joppem furtive aufugit. Heu! quam nobiles et probos milites ea tempestate amisimus, tam in bello prius quam in turre jam dicta posterius! Occisus est enim Stephanus Blesensis comes, vir prudens et nobilis; Stephanusque alter Burgundiæ comes. Extorserunt se inde tres milites, qui plagis et ictibus vehementer afflicti, cursu fugitivo Hierusalem nocte sequenti equitaverunt. Qui urbem ingressi, infortunium quod acciderat civibus propalaverunt. De rege autem, sive viveret, sive mortuus esset, nihil se veri scire dixerunt. Unde statim luctus non minimus est ortus.

CAPUT XIX.

Quod rex ingressus est Arsuth.

Rex autem cum nocte sequenti pro timore Arabum in montanis delitisset, die tertio cum uno tantum milite et armigero ejus de montanis egressus, tanquam quilibet incognitus erroneus, per devia desertorum esuriens et sitiens, Arsuth oppidum suum est ingressus. Una quidem res illa saluti fuit, quod paulo ante illinc recesserant quingenti hostiles milites, qui aliquandiu murum oppidi quasi exploratores circuierant. Quos nequaquam evasisset, si ab eis visus esset. Ingrediente autem rege Arsuth, gaudenter a suis suscipitur. Comedit et bibit, et tatus dormivit. Hoc enim humanitas desiderabat.

CAPUT XX.

Quod Hugo de Tiberiade, atque patriarcha Hierosolymitanus, in auxilium regis properaverunt, et de bello peracto Christianis videntibus virtute et auxilio sanctæ crucis.

Ipsa die ecce Hugo de Tiberiade civitate veniens, unus de optimatibus regis, qui jam confusione ejus audita solatium aliquod genti residuæ impendere

optabat. Quo viso, lætatus est rex valde. Habebat enim secum octoginta milites, quibus opus erat negotio imminente. Legatione a Hierosolymis habita, subvenire Joppitis accelerabat; sed non est ausus rex eos ducere per terram propter hostes viatoribus insidiantes; sed intrans in unam cimbam navigavit Joppem. Et cum applicuisset portui, cum gaudio magno susceptus est, quia juxta illud Evangelii: *Mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est* (Luc. xv, 32). Et quem mortuum jam deplorabant, nunc vivum et sanum vident. Sequenti vero die egressus est Hugo prædictus de Arsuth, et Joppem pavidus properavit. Cui rex in adiutorium properavit, ne ab hostibus in via oppugnaretur. Cumque Joppem pervenisset, consilio non diutius prolongato, regem monuit necessitas, ut illos, qui Hierusalem et apud Sanctum Abraham ierant, mandando venire Joppem faceret: ut bellum item cum Arabibus committeret, qui Joppem machinabantur comprehendere, prope hospitati. Dum autem meditaretur, quem illuc legatum mitteret, vidit ibi quemdam Syrum hominem humilem, et habitu vilem; quem obnixè precatus est, ut pro Dei amore hanc legationem facturum suscipere, quia non inveniebat qui eam explere valeret. Non enim audebat per viam gradi quispiam propter hostiles insidias. Is autem, suscepta ex Deo audacia, nocte sub opaca, ne ab inimicis videretur, per invia et loca satis aspera incedere non differens, die tertio fessus valde Hierusalem pervenit. Cumque rumorem desiderabilem de rege civibus innotesceret, et vivum eum declararunt esse, Domino omnes debitas inde referunt laudes. Nec mora longior fuit. Scripto quod tulerat lecto, parati sunt illico milites quot ibi reperiri potuerunt. Nonaginta, ut reor, tam de militibus quam de illis qui equos habere vel jumenta potuerunt, sed quævis voluntarie, tamen satis timide ascendentes, illuc ire non distulerunt. Hostium quidem subsistentium insidias pro posse vitantes, et per devia euntes, a parte Arsuth divertentes iter suum deduxerunt. Qui cum juxta littus maris perpropere graderentur, occurrerunt eis gens nefaria, qui sperabant eos illic intercipere et occidere. Quorum aliquibus oportuit jumenta sua ibi relinquere, et in maris undas ad natandum se jactare, ut dolor colorum medicina fieret. Illo enim natatu ab impiis eruti sunt, jumenta perdiderunt. Milites vero equos habentes agiles deferendo se Joppem pervenerunt; vix tamen evaserunt. Rex autem adventu eorum exhilaratus, et admodum vegetatus, haud longius negotium suum differri voluit; sed mane sequenti militibus suis cum gente pedestri ordinatis, contra inimicos suos bellaturus exivit. Illi equidem non longe ab Joppe erant, sed quasi milliariis tribus; ubi machinas suas jam præparabant, ut indilate Joppem obsiderent, et coarctatam comprehenderent. Sed cum gentem nostram contra se ad prælium ire spectarent, protinus sumptis armis suis, audacter exceperunt. Et quia multitudo magna erant, gentem

A nostram undique gyrauerunt. Quibus inclusis, nihil eis ulterius nisi divinum auxilium prodesse potuit. Sed in omnipotentia Domini prorsus confidentes, ubi turmam densiorem et fortiorem viderunt, impetu mirabili ferire non distulerunt. Qui cum in una parte fortiter pugnando eos penetrassent, illico aliorum eos recurrere necesse fuit, quoniam ut, pedites nostros absque protectione militum videbant, illuc statim festinantes extremos occidebant. Pedites tamen nostri non ignavi pluviam sagittarum invadentibus se tantam jaciebant, ut in visibus eorum et peltis multas infixas viderent. Itaque cum a pedibus sagittariis vehementer essent repulsi, et a lanceis militaribus multi sauciati, et de papilionibus suis jam privati, opitulante Deo Francorum obtutibus dorsa fugientes verterunt. Sed non sunt diu fugati, quia fugatores erant pauci. Tabernacula autem sua Francis in campo reliquerunt cuncta, stipendiumque totum. Equos quippe suos omnes abduxerunt fere, exceptis aliquantulis plagatis, et in fuga siti extinctis. De camelis eorum et asinis multos habuimus. Multi eorum cum fugerent, vel læsi, vel siti exasperati in via sunt mortui. Vere dignum erat et justum, ut qui ligno Dominicæ crucis muniti erant, super inimicos ejusdem sanctæ crucis victores existerent. Quod si in anteriore bello eadem crux alma cum rege deferretur, non est hæsitandum quod populo suo Dominus propitiaretur. Sed sunt nonnulli plus in virtute sua quam in Domino confidentes, et in suo sensu nimium abundantes, et sapientum consilium spernentes, præcipitanter opus suum patrare præsumunt, et inconsulte. Unde sæpe contingit detrimentum magnum non solum eis evenire, sed et multis aliis operis ejusdem expertibus. Unde solent tales plus Dominum inculpate quam stultitiam suam recognoscere. Qui cum stulte quidem inchoat, rei exitum non considerat. Equus paratur ad bellum, Dominus autem salutem tribuit. Si justis precatio non semper a Domino exauditur, quanto magis impii? Vel quare inculpat Deum, cum statim non ei adimplet desiderium suum? Cur exauditur, cum nihil boni sit promeritus? Nonne ipse novit quid agendum sit in omnibus? Boetius circa hujusmodi dicit: « Quidquid citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est, opinioni vero tuæ perversa confusio. » Sed non rerum merita, sed fortunæ spectat eventum stultus. Multoties quidem existimat homo id tunc sibi nocuum, quod postea vertitur ad proficuum, et contingit econtra cum alicui bene succedit, paulo post eidem evenire quod multum officit. Expleto bello, ut supra dictum est, in quo rex victor exstitit, tabernaculis eorum collectis, Joppem regressus est. Postmodum quievit terra, bellorum immunis, tempore sequenti, autumnali scilicet atque hiemali.

CAPUT XXI.

Quod rex Achon urbem obsedit.

Anno 1105, tempore veris, cum Pascha ex more

in Hierusalem celebrassemus, urbem Achon Ptolemaidam dictam rex cum exercitulo suo aggressus obsedit. Sed quia muro et antemurali fortis erat valde, non potuit eam tunc comprehendere, præsertim cum mirabiliter Sarraceni probissime intus se defenderent. Cum autem tam segetes quam virgulta eorum, hortosque devastasset, Joppem rediit.

CAPUT XXII.

De principe Boamundo a captivitate liberato.

De domino autem Boamundo desiderabilis rumor exiit tunc divulgatus, quia de Turcorum custodia Dei gratia liberatus est. Ipse autem quomodo de captivitate redemptus exierat, per nuntium suum mandando notum fecit, et qui Antiochiæ prius principatus fuerat, postea gaudenter a civibus suis susceptus, terram illam nobilitavit et possedit. Laodiciam civitatem, quam Tancredus postea ceperat, et hominibus imperatoris Constantinopolitani abstulerat, suscepit insuper Boamundus. Unde Tancredo de terra sua competenter tribuit, et eum sibi grantanter pacificavit.

CAPUT XXIII.

De rege usque ad mortem pene vulnerato.

Tempore illo, rege Balduino contra Sarracenos more solito certante, contigit quodam die eum in paucos eorum irruere, et dum de interitione eorum jam certus sub spe gauderet, Æthiops unus pone rupem delitescens, callide insidiatus est ei, ut interimeret. Qui missili fortiter vibrato, prope cor regem a dorso profunde vulneravit. Quo ictu fere usque ad necem eum læsit. Sed cum postea se medicari sollicite studuisset, post incisionem etiam cicatricis vexatæ sospes tandem effectus est.

CAPUT XXIV.

De captione urbis Achon, quæ vulgo Achra dicitur.

Anno 1104, transacta hieme, cum in Hierusalem verno florente Paschæ solemnia celebrata fuissent, rex Balduinus congregata gente sua profectus est Achon, et iterum obsedit eam. Ad quod venerunt Januenses cum classe 70 navium rostratarum. Et cum civitatem machinis et pervasionibus crebris per viginti dies circumcirca cohibuissent, perterriti valde Sarraceni, vellent nollent, reddiderunt eam regi. Erat enim nobis valde necessaria, quoniam inest ei portus adeo utilis ut inter mœnia secunda naves quamplurimas sane concipiat.

Jam novies orto gemino sub sidere Phœbo,
Urbs Achon capitur Ptolemaida quæ vocitatur,
Anno milleno centeno necne quaterno.
Non est urbs Acharon quam quilibet æstimat Achon.
Illa Philistoa, Ptolemaida dicitur ista.

Urbe autem sic capta, de Sarracenis plurimos occiderunt, quosdam vivere permiserunt; res eorum totas habuerunt

CAPUT XXV.

Quod Boamundus in Apulia transfretare disposuit.

Æstivo deinde tempore evoluta, necessitate Bo-

mundus nimia anxius, raro navigio transfretavit in Apuliam, terra sua tota Tancredo commissa. Cum eo tunc transiit Daibertus, qui patriarcha Hierosolymorum fuerat, vir prudens, et consilio pollens. Ivit Boamundus, ut de transmarinis partibus gentem secum reduceret. Ivit autem Daibertus, ut causam suam et injuriam sibi a rege factam Romano papæ innotesceret. Ivit, et impetravit, sed non rediit, quia in via obiit.

CAPUT XXVI.

Quomodo Antiocheni contra Parthos dimicantes capti, et quidam occisi sunt.

Hoc anno, commoti sunt Parthi et Medi, atque Chaldæi, et qui in Mesopotamia habitabant affines nostri, ad nos Christianos impetendum, et omnimode pessumdandum. Quo rumore ad nos usque effuso, optimates universi ad excipiendos eos nihilominus se præparaverunt. Et præparati sunt sub festinantia dominus Boamundus et Tancredus, Balduinus quoque comes Edessenus, necnon et Goscelinus, et Daibertus ille Hierosolymitanus, atque archiepiscopus Edessenus, nomine Benedictus, cum turba militari simul et populari. Et Euphrate flumine prætergresso, Carraque deinde civitate prope flumen Achabor nominatum, hostium phalangibus obviaverunt, et commisso prælio statim juxta Racha, peccatis nostris exigentibus, in dispersionem et confusionem Christiani sunt dati. Quam pugnam longe omnibus anterioribus bellis fuisse atrocioram, rerum exitus monstravit. Ibi dominus capitur Balduinus comes Edessenus, rex quidem Hierosolymorum futurus, et a primo rege secundus, capiturque cum eo dominus Goscelinus cognatus ejus; cum his quoque prædictus archiepiscopus. Plurimi autem in memoratum flumen obruti, extincti sunt. Equi et muli, et opum infinita copia est perdita. Dominus vero Boamundus, et dominus Tancredus, per devia et per diverticula passim fugientes, nec viam nec semitam utiliore eligentes, errabundi et confusi tandem evaserunt. Multi etiam sagittis et pugnibus transfixi occubuerunt. Et qui Carram sine magna difficultate comprehendere possent, si eam in primis obsedissent, postea nec initio nec in reditu adipisci licuit. Et quoniam securitas interdum damnum fallendo generat, ita metus et sollicitudo emolumentum providis et timidis parat. Nocuit enim sæpe, ut scriptum est, differre paratis. Huic siquidem negotio sive infortunio duo nimirum hostes, discordia et invidia, genti nostræ obsuerunt; qui etiam de acquisitis possessionibus ad nimiam egestatem inclinare solent homines. Hoc sæpe vidimus, hoc experimento didicimus. Non fallor, nec ambage deceptoriam pellicens, frivola commentor. Vere in hoc itinere tam periculoso, tam formidoloso, molestis verbis ad invicem exacerbantes, ante ruinam istam fere ab alterutra voluerunt secedere, et fœdus mutuum corrumpere. Qui male facit, et bene sperat, ipse siquidem delirat. Nam sine pace, vel mutua dilectione, nihil est Deo acceptabile. Igua-

vum est igitur, vel nequissimum; ut illius deseram societatem, cui prodesse debeo usque ad mortem. Adjuvit autem Deus archiepiscopum Edessenum in vinculis jam positum. Quem cum de reculis suis et utensilibus ut jumentum Turci onerassent, patrocinio cujusdam militis armipotentis, qui pro eo animam suam charitative posuit, opitulante Deo de manibus eorum miro suo ausu eum eripuit. Non enim animam suam quam se pretiosiore fecit. Multi itaque in hac nostra peregrinatione zelo Dei effervescentes, et vitam suam breviari optantes, beato fine defungi, et cum Christo frui quiete studuerunt. Sicut quidam, aliquibus de nostris audientibus et videntibus, dum eram apud Antiochiam, cum audiret nomen Domini a quodam perfido cum magna dehonoratione blasphemari, vivifico spiritu animatus, dicto contradixit et facto. Et continuo calcaribus equum pungens, assistentibus in circo vivacissime interrogando intulit: « Si quis vestrum in paradiso cœnare desiderat, nunc mecum veniat, et mecum prandeat. Jamjam enim abibo. » Qui mox lancea vibrata inter hostium millia se inserens, primum sibi obvium subruens interemit, licet interimens illico interimeretur. Itaque fide circumfultus et spe, munusque charitate, feliciter occubuit. Quis unquam audivit tale? Adhuc positus in terris, jam gloriabatur in cœlis. Propterea lætamini, cœli, et qui habitatis in eis. Et est nobis utique lætandum, et jucundandum, quia gaudent angeli de tanto consorte augmentati. Prope autem erat qui eum audiebat, et donativum ei pensabat, et sedem perennem parabat.

CAPUT XXVII.

De liberatione comitis Balduini, et de prælio inter ipsum et Tancredum.

Cum autem annis fere quinque dominus Balduinus in vinculis tentus fuisset, datis obsidibus electis, fide interposita cum sacramento sub interminatione ut redemptionem redderet, cum postea ipsi obsides carceris custodes callidissime necassent, de carcere evasit. Unde adiutorem fidelissimum Goscelinum habuit; sed cum ad Edessam urbem suam postea rediit, introire in eam non potuit, quia Tancredus cum suis introitum ei vetuit. Denique quia hoc ratio fieri permisit, et propter jusjurandum quod dominus Boamundus antea interponi fecit, ut quocunque modo de captione quandoque exiret, sine controversia terram suam illi redderet, nec postmodum mora fuit, Balduinus et Goscelinus duo contra Tancredum tertium prælium commiserunt. Cui supplicanti, et pacem quærenti, nullatenus acquieverunt. Sed Goscelinus, congregatis 7 Turcorum milibus, Tancredum importune ad prælium laccessunt, et adjuvantibus Turcis quingenti de clientela Tancredi ceciderunt. Et licet primitus fere vinceretur Tancredus, tandem, Deo juvante, cujus equitatum semper vidit vultus victor, in campo remansit victor honoris. Sed cum optimates terræ damnium nasci

viderent, utrobique sumpto invicem utili consilio, ad concordiam eos reduxerunt.

CAPUT XXVIII.

Quod Boamundus in Gallias transfretavit.

Tunc Boamundus in multis desolatus, ut superius jam dictum est, in Gallias transfretans est profectus. Ubi inter cætera negotia Philippi regis filiam nomine Constantiam, uxorem duxit, et in Apuliam reduxit, de qua filios duos habuit. Quorum quidem priore natu obeunte, posterior vero nomine quo pater nuncupatus hæres remansit.

CAPUT XXIX.

Quod Tancredus cum Turcis pugnans victoriam adeptus est.

Anno Domini 1105, mortuus est comes Raimundus miles emeritus in oppido suo ante Tripolim civitatem pridie Kal. Martii; cui successit nepos ejus Guillelmus Jordanus. Ea tempestate Sarracenorum et Turcorum protervia solita non defuit; cum deinde, mense Aprili, rex Halapiæ (id est Calipti), Radoan nomine, de regione sibi confini exercitum adunavit non minimum, et contra Tancredum Antiochiæ principem cornu suum ad præliandum nimis accensum extulit. Tancredus autem non in multa gente, sed in Domino spei suæ figens anchoram, aciebus suis bene compositis, contra hostes illos incunctanter equitavit. Quid longius morer? Audacter ante Artasium in eos irruit, et, Deo suffragante, illi protinus pavore circumfusi dorsa fugæ dederunt. Fugerunt, et fugati sunt. Qui fugere non potuit, nec mortem evasit. De interemptis non fuit numerus. De equis eorum plures habuit Tancredus. Signum quoque regis fugitivi retinuit. Cornu suo sic quasato mutilatus abiit. Glorificatus est igitur Deus, qui suis semper subvenit fidelibus. De Antiochenis hoc tantillum diximus. Nunc de Hierosolymis non taceam.

CAPUT XXX.

Quod iterum rex Babylonis omnem exercitum suum contra regem Balduinum misit, contra quos ille semet præparavit.

Referendum est enim quomodo rex Babylonis ipso anno gentem coadunaverit multam, quam Ascaloniam per militiæ suæ ducem ad præliandum contra Christianismum misit, arbitrans et moliens nos omnes de terra sancta exterminare. Didicerat enim nos esse paucissimos, et sine succursu solitorum peregrinorum. Conglobati igitur sunt apud Ascalonem tam Arabes equites quam Æthiopes pedites; cum quibus etiam fuerunt Turci Damasceni plus minus mille, qui sagittarii erant probatissimi. Quod cum regi Balduino nuntiatum fuisset, congregavit omnino gentem suam, et expectavit eos apud Joppem. Et quia necessitas hoc exposcebat, cuncti qui in urbibus conversabantur arma ferre potentes, ad bellum perrexerunt, exceptis his tantummodo, qui muros noctu custodirent. Timor et tremor tunc venerunt super nos. Metuebamus enim ne aut de civitatibus nostris aliquam gentem vacuam caperent,

aut regem cum populo suo in bello interimerent. Augustus erat mensis. Callebant enim ab utraque parte præliari differentes; nec nos illos, nec illi nos impetebant. Termino autem, ut opinor, divinitus disposito, promovit se gens nefaria ab Ascalone, et cœperunt ad nos approximare. Quo comperto, regressus est rex Joppem, et equitavit usque ad Ramulam civitatem. Et quia bonum erat omnimode nostros Domino adhærere, et in Deo spem certam ponere (*Psal. LXXII, 28*), inspirato a Domino Deo consilio, misit rex in Hierusalem nuntium suum festinum ad patriarcham, et clerum, atque plebeculam, flagitans ut obnixè omnipotentis Dei exoraret misericordiam, ut Christianis suis in angustia positus opem de excelsis dare dignaretur. Noluit ergo legatus satis precatus quidquam mercedis accipere, timens ne forte legationem illam non posset explere, aut mercedem illam vivus acquirere. Sed sperans quandoque de labore hoc devoto remunerationem se percepturum a Deo, commendansque animam suam et corpus suum in manus Conditoris sui, Hierosolymam propere non distulit ire. Qui Domino ducente illuc pervenit, et ingressus civitatem quod quærebat non celavit. Quo manifestato, jussum est a patriarcha campanam majorem sonare, et gentem ante se totam adunari. « O fratres, inquit, amici et servi Dei, ecce vere bellum quod audieratis futurum; nam hoc referente nuntio, procul dubio nobis est paratum. Et quia sine divino auxilio nullatenus genti tantæ poterimus obsistere, clementiam Dei omnes implorate, ut regi nostro Balduino et suis omnibus clemens adjutor in hoc prælio imminente dignetur adesse. Distulit quidem rex hodie bellum fieri, sicut per hunc brevigerulum nobis modo notum facit, quatinus die crastina, quæ dies erit Dominica, qua Christus a mortuis resurrexit, securius prælietur, et adjunctis orationibus vestris et elemosynis apud Deum roboratus, confidentius pugnet. Quapropter in hac nocte, juxta dictum Apostoli: *Vigilate, state in fide, omnia vestra fiant in charitate (I Cor. xvi, 13, 14)*. Cras ibitis per loca in urbe hac sancta, affligentes vos et humiliantes pedibus nudatis, et Dominum Deum nostrum pie deprecantes, ut de inimicorum nostrorum manibus nos liberet. Ego ipse jam illuc vado; jamjamque a vobis discedo, monens ut, si quis ex vobis hic residuus arma ferre valet, mecum prompte veniat. Rex enim omnibus indiget. » Ut quid plus moror? Conscendunt in equos 150 simul tam equites quam pedites, et ita nocte imminente celeriter perrexerunt, et diluculo Ramulam urbem pervenerunt. Qui autem in Hierusalem remanserunt, precibus et elemosynis afflictionibusque studiosissime vacaverunt. Usque horam meridianam ecclesias invisere non cessaverunt. Cantando plorabant, plorando cantabant; nam in processione clerici hoc faciebant. Ego quoque cum ipsis nudipes orabam. Majores etiam natu usque ad horam nonam die illa non comederunt, nec infantes genitricum ubera suxerunt, donec fame vexati plo-

raverunt. Eleemosynæ nempe uberes egenis Imperitiæ sunt. Hæc enim sunt opera, quibus Deus placatur, quibus ad salutem excitatur, quibus conversus non relinquit post se benedictionem.

CAPUT XXXI.

Pugna Hierosolymitanorum cum Turcis, et victoria adepta per virtutem sanctæ crucis.

Cum igitur Ramulam patriarcha, ut dictum est, pervenisset, et aurora postera stellas inciperet depellere micantes, gavisus sunt omnes de adventu suo, et excitati omnes cucurrerunt ad presbyteros, ut peccata sua Deo et eis confiterentur. Ad patriarcham similiter optimates, verbum salubre aliquod ab eo audire, et a peccatis suis absolvi cupientes. Hoc facto, veste pontificali patriarcha indutus, gloriosam crucem Dominicam, quæ in talibus negotiis delerri solebat, in manibus sumpsit, et ordinatis ut decuit catervis de militibus et peditibus, adversus hostilem exercitum progressi sunt. Milites nostri erant quingenti, exceptis illis qui militari nomine non censebantur, tamen equitantes. Pedites vero nostri non amplius quam duo millia æstimabantur. Pagani autem quindecim millia tam de peditibus quam de militibus deputabantur, qui nocte illa non longe a Ramula quasi quatuor milliariis hospitati sunt. Qui cum regem mane contra se viderent cum suis procedere, confestim ad prælium se paraverunt. Attamen versutia eorum aliquantulum tunc quassata est, cum partem unam de exercitu suo, sed minorem, ante Ramulam mittere disposuerant, ut exercitum nostrum fallerent; majorem vero partem mitti Joppem statuerant, ut et eam assilirent, et nobis nescientibus caperent. Sed cum regem adversus eos sic equitare prospicerent, simul reglobati sunt melimine suo confuso. Nec mora longior, alii alios impelierunt. Tunc clypei resonant, et ferri stridet acumen. Factoque impetu, utrinque exclamaverunt nostri omnes contra eos: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*, sicut eis jussum fuerat. Illi autem circumvallantes nos, conquassare et confundere putaverunt penitus. Turci vero ex more sagittarii nos retro gyrantes, et sagittarum pluvia plangentes, jam arcuum officia dimiserant, jam vaginis enses extraxerant, quibus nos cominus feriebant, cum rex, hoc comperto, audacitate munitus signum suum album de manu cujusdam militis sui abripuit, et cum paucis illuc celerrime currens, oppressis succurrere satagit. Qui cum statim, Deo juvante, impetendo Turcos et occidendo dispersisset, ad majorem multitudinem Sarracenorum et Arabum Æthiopumque recurrit; sed nec in invasionibus, nec in percussionibus utrorumque amplius immorabor, quia volo arctare paginam limite parciorè. Deus enim omnipotens servorum suorum nusquam immemor, nolens Christianos suos a perfidis illis destrui; qui pro ejus amore et nomine ampliando de longinquis partibus Hierusalem venerant, dederunt gens impia fugam repentinam, fugientes usque Ascalonem. O si capi potuisset Semelumuch dux illius mi-

litiae, multa numismata in redemptionem sui regi Balduino exsolveret! Sed non effugit Gemelmuch admiratus Ascalonae, qui locuples erat valde. Quo interempto, illis omnibus orta est non minima deploratio. Alterum Admiraldum olim Achonitam vivum retinuerunt, quem rex noster redimi fecit 20 millibus numismatum, praeter equos et res alias. Aethiopes vero quoniam fugere nequiverunt, in campis trucidati sunt. Quatuor millia quidem tam de equitibus quam de peditibus eorum interfecti fuisse referuntur. De nostris vero sexaginta tabernacula eorum nobis remanserunt, jumenta quoque multa, cameli, asini, dromedae. Tunc Deus laudatur, glorificatur, in quo virtutem fecimus magnam; qui etiam ad nihilum deduxit inimicos nostros. O mira divini

judicii ordinatio! Ecce qui dicebant: « Eamus, Christianos illos omnes occidamus, et possidebimus eorum sanctuarium. Sed non sic impii, non sic (Psal. I, 4), quia vos posuit Deus ut rotam, et sicut stipulam ante faciem venti in ira sua vos confudit (Psal. LXXII, 14). » In lege sua juraverunt etiam ipsi, nunquam propter Francos fugere; sed tandem effugium salus tunc fuit eorum. Maluerunt perjurium incurere quam morte stulte perire. Regressus est autem rex Joppem cum gaudio, ubi praedam in bello captam militibus suis et peditibus sub ratiocinio distribuit. Adhuc erat ante Joppem classis Babyloniorum, qui jam aliquandiu illic exspectaverant, scire cupientes quomodo et quando tam per mare quam per terram nos omnes et urbes maritimas omnino destruerent. Sed cum rex per nautas suos caput Gemelmuch admirati in bello decollati in unam de navibus eorum jactari fecisset, conturbati valde hoc comperto, et exterriti, diutius ibi stare noluerunt. Sed gentis confusione comperta, paululum tunc austro flante, in portus Tyri et Sidonis secesserunt. Quae classis cum deinde Babyloniam reverteretur, spiritu procellae, Dei gratia nobis satis favente, portibus nostris sparsim naufragio miserabili advectae sunt. De quibus 25 naves Sarracenis plenas habuimus; reliquae vero velificantes vix evaserunt. Igitur nobis Dominus adjutor in tribulationibus existens pius, sic manifestavit omnipotentiam suam.

CAPUT XXXII.

De terræmotu.

Quoniam quidem ne vel scriptorum negligentia vel imperitia, vel quod rari erant forsitan, vel suis impediti curis insudabant, haec gesta oblivioni non scripta darentur, malui ego Fulcherius scientia rudis, ingenio debilis, temeritatis naevo notari, quam haec opera non propalari, prout oculis vidi, vel a relatoribus veridicis perscrutans diligenter didici. Precor autem haec legentem, ut conscientiae meae cha-

ritative indulgeat, et dictamen istud nondum a quolibet correptum oratore jocatim si velit corrigat. Verumtamen historiae seriem propter pulchritudinem partium pompaticam non commutet, ne gestorum veritatem mendaciter confundat. His gestis quae superius dicta sunt, ipso anno declinante sensimus omnes terræmotum grandem, qui Hierusalem ineramur. Quod in vigilia Nativitatis Domini valde nos terruit.

CAPUT XXXIII.

De signis in caelo apparentibus.

Anno deinde 1106, nihilominus cometa in aethere apparens nos illum suspicientes pavescit. Qui in ea parte, qua sol hiemali tempore occumbere solet, splendoris alburni radium ad instar telae lineae in longum mirifice produxit. Hoc prodigium nempe in mense Februario rutilare incipiens die quo lunam pronuntiabamus primam, futurorum praesagium nuntiabat. Sed quia de eo nil augurari praesumpsimus, totum quod significabat Domino commisimus. Quinquaginta et eo amplius diebus vespere quotidiano cometa ille per totum visus est mundum. Notandum quod ab exordio sui ortus, tam ipse cometa quam splendor ejus niveus de die in diem paulatim attenuatus est, adeo ut in ultimis diebus vim sui luminis jam perdens, parere omnino cessaret. Indilate autem mense eodem, die quo lunam pronuntiavimus vicesimam, vidimus in caelo ab hora tertia usque ad meridianam, ad dexteram et laevam solis partem, quasi duos soles alios, nec tantum tamen sicut major fulgentes, sed forma et lumine rariore mediocriter rutilantes. In quorum gyro circulus insuper apparuit unus splendore candidus, exstans amplitudine tanquam quaevis civitas. Intra quem alter circulus clarebat dimidius, iris habens similitudinem, quadruplici distinctus colore, et in parte superiore solis amplexione arcuata usque duos soles jam dictos attingens. Deinde sequenti mense hora noctis mediae stellae caeli plucere visae sunt.

CAPUT XXXIV.

De praelio Christianorum contra Damascenos.

Postmodum vero Hugo, qui Tiberiadem urbem tunc possidebat, aestivo tempore adversus militiam Damascenam bellavit. Qui cum bis in ipso praelio jam ab eis repulsatus esset, tertio belli recursu Domino suffragante victor victos eos superavit. Ducentos siquidem ex eis occidit, totidemque de equis eorum retinuit; reliqui vero terga fugae dederunt. Mirum dictu! sexies viginti quadragies centum disperserunt. Deinde mora non fuit, cum ipse cum rege Balduino in expeditione esset, in terra eadem ictu sagittae Hugo interiit.

CAPUT XXXV.

Quomodo patriarcha Romam petiit, et de praeliis Jopitarum atque Ascalonitarum.

Anno 1107, transfretavit patriarcha, Ebreminus nomine, Romam petens. Quaesiturus enim erat ab apostolico utrum patriarcha remaneret. Nam Daibertus superius memoratus patriarchatum recupe-

raverat; sed in reditu postmodum obierat. Mense A demum Novembri eodem anno, cum insolitam, sævitiam Ascalonitæ efferverent, ad radices montanorum nostrorum inter Ramulam et Hierusalem insidias posuerunt, ut unam gentis nostræ catervam, quam de Joppe Hierusalem tunc ituram didicerant, occursum repentino invaderent. Sed hoc Joppitis intimato, in equos festini conscenderunt. Et cum ad locum insidiarum nuntio rei ductore pervenerunt, dubitantes adhuc an verum dixisset, visis illis exteriti valde timuerunt. Erant enim milites fere quingenti, et pedites propemodum mille. Nostri vero milites, non plusquam 75. Quibus cum non liceret etiam meditari quid facerent, et non erat eis salvatio si fugerent, et mors non deerat si pugnam committerent, gratius elegerunt honorifice si contingeret mori, quam fugæ infamia postmodum notari. Impetu igitur mox in eos facto momentaneo, mirum in modum hostilem aciem penetraverunt, prosternendo eos et occidendo. In quo certamine cum acrius Sarraceni se viderent conteri, audacitatem suam Domino volente perdentes, bellare cessaverunt. Quod cum viderent milites nostri, potentius eos pervaserunt, et quos illi fugare putaverunt, eos nostri fugere compulerunt. De quibus plures occiderunt, et de equis eorum plurimos retinuerunt. De militibus nostris non plusquam tres perdidimus. Sed clientela eorum de jumentis nostris aliquot abduxerunt; de suis nostri talionem duplicaverunt.

CAPUT XXXVI.

Quod Boamundus aggregato exercitu terram imperatoris vastavit.

Eodem siquidem anno, postquam Boamundus de Galliis regressus est, congregata gente quantumcunque potuit, in portu Brundusino, qui est in Apulia, classem suam paravit. Qui cum tempus ad transfretandum expectasset opportunum, VII Idus Octobris naves ingressi Bulgariam navigaverunt, et Avalonis portui applicuerunt. Et Avalone citissime capta, Duratium urbem adeuntes, III Idus Octobris obsederunt. Sed quia civitas illa tam hominibus quam victualibus satis erat munita, obsessores diu fatigavit. Habebat quidem domnus Boamundus quinque millia militum, et 60 millia peditum. Feminam quippe nullam tunc secum transire permisit, ne exercitibus impedimento essent et oneri. Erat quidem imperator Constantinopolitanus, Alexis nomine, genti nostræ tunc valde contrarius, et Hierosolymam peregrinantibus vel fraude clandestina vel violentia manifesta tam per terram quam per mare perturbator et tyrannus. Quapropter Boamundus collecto, ut dictum est, exercitu, terram illius intravit, civitates et oppida comprehendere nitens.

CAPUT XXXVII.

De concordia inter imperatorem et Boamundem sacramento firmata.

Anno autem 1108 ab Incarnatione Domini, cum ante Duratium jam per unum sedisset annum, nihil

proficiens, nisi quod contra imperatorem aliquas moliebatur insidias, contra quem quoque imperator faciebat, tandem per internuntios concordia prolocuta, cum etiam imperator ad eum cum exercitu suo jam approximasset, amici adinvicem conventionibus intermistis facti sunt. Juravit enim Boamundo imperator super reliquias pretiosissimas, peregrinos, de quibus jam sæpe fatum est, tam in terra quam in mari, quanto latius imperium ejus extendebatur, ab illo die et deinceps se salvaturum et conservaturum, ne quis eorum diriperetur, vel male tractaretur. Ille quoque imperatori juravit pacem et fidelitatem omnimode tenendam. Qui postmodum occasione habita Apuliam remeavit, partem exercitus sui minorem secum reducens. Pars enim major Hierusalem, ut voverant, per mare profecti sunt, Ipso anno Philippus rex Franciæ dedit finem vitæ.

CAPUT XXXVIII.

De obsidione urbis Tripolitane.

Anno 1109 et ab Hierusalem capta 11, Bertrandus Raimundi comitis filius venit Tripolim, adhibitis Januensibus secum, cum classe navium rostratarum fere 70. Quæ omnes ibi applicuerunt. Quam urbem, scilicet Tripolim, volebat impugnare, et sub patris sui jure hæreditario propriam possidere. Quam cum obsidione cinxissent, orta lite confestim inter Bertrannum et Guillelmum Jordanem cognatum suum qui eam semper impugnaverat, postquam Raymundus comes obierat, et versabatur illic Guillelmus in oppido, qui Mons-Peregrini dicitur, Tripoli proximo, Bertrannus dicebat: « Mea esse debet civitas hæreditario jure, quia pater meus, qui eam primitus impugnare cœpit, in coarctando illam, oppidum istud, scilicet Montem-Peregrinum, magna probitate ædificavit, et post excessum suum mihi obtinendam dedit, dum vivebat. » Guillelmus vero dicebat: « Mea utique debet esse, et merito, quia et hostes hujus terræ habitatores post excessum comitis semper cocerui strenue armis meis, et terram adjacentem urbi amplificare studui et laboravi. » Et quia sub discordia magna de statu suo solent labi, et in concordia minima augeri, Guillelmus malevolentia causa de negotio illo retrahebat se, Bertrannus autem cum suis urbem viriliter cõhibebat. Hic nollet illum posse proficere, ille quoque nollet etiam hunc vivere. Certant pro incertis, et sunt incerti de incertis. Contendunt pro momentaneis, et non laborant pro æternis. Currunt qui forsitan non comprehendunt. Remanebat igitur in bivio bravium. Non est *currentis* igitur, *neque volentis*: sed est *miserentis Dei* (Rom. ix, 16). Needum urbem ceperant, et jam de captura litigabant. Ad nutum Dei momenta transvolant, et cogitationes hominum vanæ subvertuntur.

CAPUT XXXIX.

Quomodo urbs Tripolis capta sit.

Et non fuit mora, postquam rex Balduinus ad obsidionem venit illam, deprecatus est Januenses ut ipso anno juvarent eum ad capiendam Ascalonem

atque Beritum, nec non Sidonem. Et contigit, dum ordiebatur concordiam fieri inter duos memoratos comites, nescio quo infortunio, dum noctu equitabat Guillelmus ille Jordanus, sagittæ ictu parvæ clam interiit. Sciscitabantur omnes quis hoc fecisset; sed hoc addiscere nequiverunt. Ili dolent, illi gaudent. Hi lugent amicum, illi lætantur super inimicum obrutum. Remansit Bertrandus regis Balduini homo effectus. Tunc civitas undique coarctata est. Laborant externi, vexantur interni. Sed cum Saraceni valde coarctarentur, et nulla spes jam eis esset evadendi, sub fidei pactione jurata, et a rege confirmata, ne occiderentur, sed quocunque vellent sine contradictione abirent, permissi sunt ea conditione rex et sui in unam urbis partem ingredi. Quod dum ita fieret, nescio quo eventu ortus est tumultus magnus inter minores Januensium repentinus, qui per chordas et per scalas murum conscenderunt, et urbem introierunt. Et qui inventus est ibi Sarracenus, illico capite truncatus est. Qui autem in circo regis fuerunt, juxta pactionem inde factam ab eo defensi sunt.

Ter decies Cancro dederat jam lumina Phœbus,
Si tria de numero tamen ejiciendo recidas,
Urbem cum Tripolim capiunt gens bellica per vim.

CAPUT XL.

Quomodo Beritus civitas capta sit.

Anno 1110, dum mensis Februarius adhuc imbribus hibernis terras cohiberet, profectus est rex Balduinus Berithum civitatem, et obsedit eam. Cui venit in auxilium Bertrannus comes Tripolitanus, et consedit exercitus ad primum ab urbe lapidem. Cumque per 75 dies, ut opinor, civitatem undique coarctassent, et naves, quæ ad subsidium eorum illuc conflixerant, naves nostræ intra portum conclusissent, turribus ligneis muro tunc admotis, Franci nostri ausu magno de illis super murum nudatis cum ensibus prosilierunt. Descendentes itaque in civitatem, cum per portas etiam multi ingrederentur, fugientes hostes vehementer persequentes, denique peremptos superaverunt, eorumque pecuniam totam diripuerunt.

Anno milleno centeno, bis quoque quino,
Urbem Beritum virtus capit armipotentum.
His decies ortus sub Tauri sidere Phœbus,
Terquæ quaterque fuit, cum factum contigit istud.

CAPUT XLI.

Quod rex Balduinus et princeps Tancredus contra Turcos Edessam obsidentes profecti sunt.

His ita gestis, rediit rex Hierusalem, Deo laudes debitas redditurus, per quem triumphaverat. Deinde paravit se iturum contra Turcos, qui Edessam Mesopotamiæ urbem obsidebant. Tunc quidem vidimus cometam unum per noctes aliquot, ad austrum radios suos extendentem. Tancredus etiam tunc adunavit gentem suam Antiochiam, quantamcunque potuit, expectato jam rege per dies aliquot; qui simul congregati sunt ante fluvium Euphratem. Quo transito, invenerunt statim Turcos, quos ap-

petebant; qui per regionem illam catervatim discurrentes, regis expectabant adventum. Sed quia sciebant milites nostros esse probissimos bellatores, et mirabiles de lanceis percussores, non sunt ausi cum eis bellum committere, sed fugitiva calliditate ab eis divertentes nec bellare audebant, nec in terram suam secedere volebant. Et cum astutia tædiosa per dies plurimos nolentes præliari nostros fatigare studuissent, sumpto necessitatis et utilitatis consilio, munivit rex Edessam urbem annona, qua multum indigebant inhabitantes, quia vastaverant Turci regionem in circuitu. Comprehensis castellis et colonis, quibus civitas prædicta pascebatur, non amplius morantes ad fluvium memoratum redierunt. Qui cum paulatim cum ratibus paucis et modicis transissent, adfuerunt illico post eos venientes Turci versipelles et rapaces, qui multos de peditibus nostris ibi arripuerunt, et in Persidam abduxerunt de Armenis videlicet inopibus, quos Turci jam impie vastaverant. Et quia difficultas erat flumen tunc ad eos transmeare, satis inde dolentes viam inceptam tenuerunt: Tancredus eundo Antiochiam, rex vero redeundo Hierusalem.

CAPUT XLII.

Quomodo Sidon, quæ Sagitta dicitur, a rege et a Noroensibus obsessa et capta sit.

Applicuerant interim Joppe gens quædam Noroensis, quam de mari occiduo concitaverat Deus, ut Hierusalem peregrinarentur. Quorum classis navium 55 erat. Horum primus erat juvenis forma valde speciosus, regis terræ illius germanus. Cumque regressus rex fuisset Hierusalem, adventu eorum gavisus, cum eis locutus est amicabiliter, monens eos et deprecans, ut pro amore Dei morarentur in terra sua aliquantulum, et juvarent Christianismum amplius provehendum et amplificandum, ut expleto utcunque negotio Christi, in terram suam postea gratias Deo magnificas redderent. Quam petitionem illi benigne suscipientes, responderunt non pro alia causa Hierusalem venisse, sed quocunque cum exercitu suo rex progredi vellet, ipsi marino itinere simul voluntarie proficiscerentur, tantum ut victum eis necessarium impendere curaret. Hinc est concessum, illinc peractum. Et cum primitus Ascalonem adire disposuissent, laudatiori demum sumpto consilio, Sidonem civitatem adcentes obsederunt. De Ptolemaida, quæ frequentius Achon dicitur, movit rex exercitum suum. Noroenses vero de Joppe navigio processerunt. Tunc classis admiraldi Babylonii in Tyrio portu latitabat, qua Saraceni ritu piratico Christianis nostris peregrinis persæpe oberant, et civitates maritimas, quas adhuc rex Babylonis possidebat, munientes vegetabant. Cum autem de Noroensibus murmurare audissent, nec de portu Tyrio egredi, neque cum eis congregari ausi sunt. Cumque ad Sidonem ventum est, obsedit eam rex a terra, Noroenses vero a mari. Et factis machinis, terruit valde inter nos hostes, ita ut quærerent a rege qui solidarii erant, quatenus eos sanos inde exire permit-

teret, et si ei placeret, agricolas ad excolendum terras causa utilitatis suæ in urbe remanerent. Hoc petierunt, hoc impetraverunt. Sine donativo quidem sic solidarii abierunt. Ruricolæ vero sub pactione prædicta pacifice remanserunt.

Jam decies novies sol viserat Architenentem, Urbem Sidonii cum reddunt mense Decembri.

CAPUT XLIII.

De Turcorum pessima inquietatione, atque regis Balduini, et Tancredi contra eos profectio.

Anno 1111, ebullit e Perside Turcorum gens maxima, qui, per Mesopotamiam meantes Euphratem fluvium transierunt, et obsederunt castrum quod Turbezel vocatur, morantes ibi uno mense. Et cum non possent istud statim comprehendere, quia forte situ est, tædio molestati dimiserunt obsidionem, in partes Calipti urbis secedentes. Nam callide versutiantes, moliebantur irritare Tancredum, ut contra eos exiret ad bellum, ut ab Antiochia elongatum possent cum sua gente magna eum interciperere, et omnino destruere. Sed Tancredus astutiam astutiæ opponens, noluit per stultam audaciam suam confundere probitatem, sed misit legatos regi Balduino, per eos humillime deposcens, ut Christianismo succurrere festinaret. Quo audito, spondit rex auxilium facere petitum. Et terra sua custodibus commissa, properavit ad bellum, ducens secum Bertrannum comitem Tripolitanum. Qui cum pervenissent ad oppidum, quod Rugeam nuncupant, prope Rusam, adfuit ibi Tancredus, qui adventum regis jam per quinque dies exspectaverat. Quo cum gaudio suscepto, deposita sunt tentoria, et extensa secus flumen Fernum, hospitalitatem agentes Hierosolymitani cum Antiochenis. Et non ibi morantes, perrexerunt usque Apamiam urbem, quæ jam sub Tancredo villicabatur, dudum ab eo probissime capta. Deinde contra Turcos progressi sunt, qui ante urbem quam dicunt Sisaram castra metati sunt, quam urbem litteratorie nominare nescio; sed Cæsar incolæ regionis eam vulgariter vocitant, quæ ab Apamia sex millibus distat. Turci autem, quia jam audierant Francos contra eos incedere, in virgultis et in clausuris civitatis antedictæ se inseruerant, ut securius se tueri possent, si forte impetu Francorum cocerentur. Verumtamen cum milites nostros appropinquare ad eos conspexissent, exierunt de munitione jam dicta, genti nostræ se monstrantes. Attamen callentes, et non præsumpserunt bellare, et noluerunt fugere. Milites vero nostri per catervas ordinati, cum viderent eos sparsim per campos discurrere, et non ad bellandum se aptare, vitantes damnum noluerunt eos impetere. Itaque tam metu quam versutia utrinque circumflexi Turci inibi remanserunt. Nostri quoque tramite recidivo reversi sunt. Et quoniam victuale tam sibi quam jumentis suis deficiebat, nequaquam diutius eos ibi morari oportebat. Rediit rex Hierusalem, cum quo illic eram. Tancredus vero Antiochiam,

CAPUT XLIV.

Quod rex Tyrum, quæ Sur dicitur, obsedit, sed nihil profecit.

Nec mora inde fuit, apparatu accelerato aggressus est rex Tyrum civitatem, quæ Soor Hebraice dicitur, et obsedit eam. Quam cum per quatuor menses et eo amplius admodum vexasset, idem etiam cum suis tædio et labore valde fatigatus, tristis inde abscessit. Nam cum duas turres, quas artificiose ligneas muro altiores fieri jusserat, prope murum jam impegisset, unde civitatem comprehendere se putabat, sentientes Sarraceni se morti proximos, nisi artem arte fallerent, ingenium ingenio opposuerunt, probitatem probitate fefellerunt. Cum enim altitudinem turrium nostrarum se superare penitus conspicerent, confestim egentes auxilii nocturna operatione duas turres murales in sublime adeo extulerunt, ut de supernis propugnaculis earum probissime se defenderent, et in turres nostras inferiores focum accenderent et concremarent. Quo infortunio milites nostri superati, dolore quoque circumfusi, rupto spei suæ fune, regressus est rex Achon. Vere verum est proverbium istud rustici:

Interdum buccam cochlear frustratur apertam.

Jam gens nostra capturam rapinarum distribuere. Jam alii aliis proportionibus incertis invidabant. Jam diem captionis tanquam sibi certum divinabant. *Equus paratur ad bellum*, ait Salomon, *Dominus autem salutem retribuet* (Prov. xxi, 31). Confidunt interdum homines in virtute sua, non considerantes quid apud Deum promeriti sint, qui voce sæpe illum invocant, et operibus negant; et plus probitatem suam in acquisitis laudant, quam misericordiæ Dei donum glorificent.

CAPUT XLV.

De morte Tancredi principis.

Anno 1112, lethale debitum Tancredus exsolvit, qui Antiochenum regebat principatum. Jam bis terdecies sol viserat Architenentem, Cum subiit quod erat, ut quod fuit id foret ipse. Successit ei Rogerus cognatus ejus. Anno illo bellorum expertes omnino fuimus.

CAPUT XLVI.

De signis apparentibus.

Anni 1113 ab Incarnatione Domini, dum mense in Martio lunam habebamus 28, vidimus solem a mane usque ad primam, et eo amplius, defectione quadam ab una parte minorari. Et pars, quæ primitus a summo tabescere cœpit, tandem quasi in rotundo ad ima devenit. Attamen sol claritatem suam non amisit. Qui non minoratus est, nisi, ut æstimo, a quarta parte suæ formæ aliquantulum cornutus.

Hoc eclipsis erat, quod sol ita deficiebat.

CAPUT XLVII.

De prælio contra Turcos peracto in quo rex et Christiani victi sunt et per hoc multa mala venerunt.

Æstivo deinde tempore, congregati Turci transierunt Euphratem, Hierosolymorum partes adituri; et

nos Christianos, ut rati sunt, destructuri. Qui regionem Antiochenam ad dexteram relinquentes, non longe ab Apamia Syriam transeuntes, et Damascum ad lævam dimittentes, et inter Tyrum et Cæsaream Philippi, quæ Pancas dicitur, per regiones Phœnicæas meantes, calluerunt appetere regem Balduinum. Qui adventu eorum audito, a Ptolemaida, hoc est Acho, moto exercitu suo jam contra eos exierat. Providentes autem quod sibi utilius esse senserunt, cum et nostri ignorarent quid facere molirentur, circumerunt mare Galilææ per terram Nephtalim et terram Zabulon, usque dum in finem maris jam dicti ad austrum duo flumina, Jor scilicet et Dan, se includerent. Insula quidem hæc inter duos pontes tantam tuitione munitur, ut qui ibi fuerint propter introitus artos pontium non possint impeti. Cumque Turci papiliones suos illic extendissent, mox emiserunt de suis duo millia transito ponte, ut insidias nostris pararent, quos illuc accurrere indilate non dubitabant. Cum igitur rex illuc tenderet, ut prope portem memoratum, a quo Tiberiadem pergitur, poneret castra sua, visis Turcis fere quingentis, qui de insidiis suis ut nostros invaderent crumpabant, illico aliquanti contra eos imprudenter cucurrerunt, et cædendo eos persequi non formidaverunt, quoad usque de insidiis duo millia prodierunt, qui nostros vehementi aggressu repulerunt, et triplicata cæde in fugam dispersi sunt. Proh dolor! grande dedecus grandia peccata nostra die illo contulerunt. Fugit etiam rex, vexillo suo ibi perduto, tentorioque optimo cum rebus plurimis et vasis argenteis, patriarcha similiter qui aderat. Milites ferme 50 de melioribus, pedites 200 perdidimus.

Ter quater exorto sub Canceri sidere Phœbo,
Dissipat incautos truciter gens perfida Francos.

Nondum regis militia illuc aderat tota. Nec Rogerus princeps Antiochenus Richardi filius ibi erat, qui mandatus pro amore Dei et dilectione regis de Antiochia illuc præpropere venerat. Pars quoque gentis Tripolitaneæ jam exercitui regio conglobata. Unde omnes isti contristati sunt valde, et immodestiam regis vituperaverunt, eo quod sine consilio eorum et auxilio inordinate et inconsulte adversus hostes illos sic concurrisset. Et quia nequiverant tunc nocere Turcis in aliquo, hospitati sunt non longe ab eis, ut tota die se mutuo utrique conspiciere possent. Maledoctus vocabatur dux eorum militiæ, qui regem Damasci, Tuldequinum nomine, in auxilium sibi conglutinaverat. Ille gentem adduxerat multam, iste vero de Syria sibi subjecta congregaverat innumeram. In valle Turci erant, in monte Franci considerabant. Nec Turci audebant de insula exire sua, nec Franci poterant eos assilire. Isti callent, illi timent. Hi callidi, isti providi. Temporis æstivi fervor cohibebat utrosque; nec tamen angori poterat finem dare tanto. Tunc absentes mirantur quid præsentibus morabantur. Sarraceni, qui erant nobis subditi, recesserunt a nobis, quasi alieni nos undique angustiantes. Turci etiam, de exercitu suo caterva-

Atim procedentes, terram nostram vastabant, prædam et annonam per Sarracenos nostros exercitui suo mittebant. Sichen, quam urbem Neapolim dicimus, tam interim obtinuerunt quam diripuerunt, additis sibi Sarracenis, quos in montanis possidebamus. Ascalonitæ vero, Arabes, et Sarraceni, gens tamen pauca, Hierusalem adierunt. Quadam die usque antemurale urbem pervaserunt, messes ibi coadunatas igni combusserunt, sagittis suis aliquantos de nostris in muri propugnaculis vulneraverunt. De illis tamen plures ad mortem læsi sunt. Milites quippe civitati deerant, quia in hostem iverant. Nocte sequenti Ascalonitæ isti abierunt, unde satis nostri lætati sunt, quoniam ab eis obsideri timebant.

CAPUT XLVIII.

De metu nimio, qui universos cohibebat.

Ea tempestate aut vix aut nunquam valebat nuntius ad regem ab aliquo nostrum mittendus exire, nec ab eo ad civitates nostras propter insidias transire; ideo quod nesciebatur ab illis quid isti, nec ab istis quid facerent illi. Ruribus in multis marcebat messis adulta. Nec qui colligerent in agros exire videres. Non audebant enim. Eo quidem anno messis abundans fuit. Sed dum mare turbatur, homines terret ne piscentur. Cuncta cunctis in dubio pendebant, et quibus triumphum daturus esset Deus, unanimiter exspectabant. Christiani nostri a negotiis et operibus cessabant, excepto quod urbium et munitionum fracturas resarciebant.

CAPUT XLIX.

De terræmotu, et quod rex comitissam Siciliae duxit uxorem.

Interea terræ motum sensimus bis, scilicet xv Kal. Augusti, et v Idus ejusdem: primum nocte media, secundum diei hora tertia. Turci autem versipelles, cum per duos menses opportunitatem vel dissipandi vel superandi nostros exspectassent, nec potuissent, quia de transmarinis partibus, ut mos est, venientibus peregrinis, eo tempore diatim exercitus noster crescebat, nec gens Antiochena abibat, secesserunt in partes Damascenorum. Et rex Balduinus cum suis Ptolemaidam reversus est, ubi comitissam Siciliae reperit, quæ conjux fuerat Rogeri comitis Roberti Guiscardi fratris; nunc autem uxor futura regis Balduini. Nec mora, postmodum apud Damascum interemptus est Maledoctus [in cedit. Maudulfus, et Maulidulfus] a quodam Sarraceno. Qui sicca sub veste occultata, et ter in ventrem illius impacta, duplex illuc explevit homicidium. Illo enim occiso, sic et ipse confestim ab assistentibus occisus est. Dira victoria, qua qui vincit vincitur. Itaque contigit juxta illud philosophi: «Fortuna vitrea est, tunc cum splendet frangitur (P. SYRUS, in *Mim.*).» Erat Maledoctus dives valde et magnipotens, inter Turcos nominatissimus, et in actibus suis astutissimus. Sed voluntati Dei resistere non valuit. Permisit cum Dominus aliquandiu

nos flagellare, postea voluit morte vili et imbecilli A manu perire.

CAPUT L.

De terræmotu multis locis existente.

Anno 1114, multitudo locustarum infinita ebullit, a parte Arabiæ advolans in terra Hierosolymitana, quæ per dies aliquantos segetes mense Aprili et Maio multum vastaverunt. Deinde die festo sancti Laurentii terræ motus factus est. Tempore autem sequenti, quod accidit Idus Novembris, apud urbem Mamistriam, terræ motus partem subruit oppidi. Item major et inauditus regionem Antiochenam adeo per loca concussit ut oppida plurima sive tota, sive dimidia, tam domos quam muralia solo tenus subrueret; in qua etiam ruina pars plebis suffocata interiit. Mariscum dicunt civitatem ab Antiochia 60, ut æstimo, distantem milliariis, in parte septentrionali; quam subvertit in tantum commotio illa, ut domus et muralia penitus corruerent, et populum inhabitantem, pron dolor! cunctum exstingeret. Aliud quoque oppidum, quod Traleth nuncupatur, prope fluvium Euphratem, nihilominus subruit.

CAPUT LI.

De adventu Turcorum, et obsidione Joppitarum ab Ascalonitis et Babylonensibus.

Anno 1115, probitatem et audaciam solitam Turci renovantes, mense Junio tacite satis flumine transito Euphrate, ingressi sunt Syriam, et castra metati sunt inter Antiochiam et Damascum, scilicet ante Cæsar civitatem. Ubi similiter in quarto ante anno stationem suam fecerant, ut superius jam scriptum est. Comperiens autem et sciens Tuldequinus, rex Damascenorum, nihilominus se esse odiosum illis quam nos Christianos, propter Maudulfum, quem in præterito, ut superius legitur, anno dolose consenserat perimi, qui magister satrapa fuerat militiæ eorum, fecit cum rege Balduino et Rogero principe Antiocheno pacem, ut eis adjunctus duobus tertius, quasi funiculus triplex efficeretur, ne a Turcis postea facile rumperetur. Metuebat enim ne, si solus remaneret, ipse cum regno suo penitus confunderetur. Necessitate vero urgente, et mandatione Antiochenorum monente, ivit rex ad prælium fore putatum. Sed cum audissent Turci ad eos jam appropinquasse, quem Antiochenses et Damasceni per tres fere menses expectaverunt, metuentes mortis suæ periculum, si contra tantam gentem bellarent, quamvis multo plures essent, abierunt retro tacito satis motu, et subierunt caveas quasdam, non longe tamen a nostris. Et cum hoc fecissent, arbitrati sunt rex et alii quod a regionibus nostris omnino discessissent. Quapropter regressus est rex usque Tripolim. Dum autem hæc ita agerentur, scientes Ascalonitæ terram Hierosolymitanam militibus vacuum, accurrerunt usque Joppem civitatem nostram, et apposuerunt ei obsidionem tam per mare quam per terram. Adfuit enim ibi Babylonica classis, 70 ferme navium, quarum aliæ triremes, aliæ

A vero rostratæ, aliæ negotiationis annona onustæ. Ili a parte maris egressi, et alii a terra parati assilierunt urbem. Et cum per scalas, quas secum attulerant, murum ascendere pertentarent, a civibus licet paucis et infirmitate debilibus viriliter repulsi sunt. Sed cum viderent se non posse quidquam proferre, sicut rati sunt, præter portas urbis quas igni combusserunt, timentes ne forte Hierosolymitani Joppitis auxilium ferrent, quibus jam hoc nuntiatum fuerat, reversi sunt Ascalonem qui per terram venerant; qui vero per mare, Tyrum navigaverunt. Post dies autem decem regressi Ascalonitæ Joppem, arbitantes providi improvidos assultu repentino confundere. Sed Deus omnipotens, qui eos primo, similiter secundo eos protexit et conservavit. In defendendo etiam se aliquantos ex illis occiderunt, et de equis eorum retinuerunt. Cum fundibus cœperunt urbem cohibere, et cum scalis ut prius tentaverant introire, quas in naviculis secum detulerant. Sed cum per sex horas diei se fatigassent, mœsti nimis cum mortuis suis abierunt.

CAPUT LII.

De pugna Turcorum et Antiochenorum, in qua Antiocheni victoriam adepti sunt.

Turci autem superius memorati cum gentem nostram remeasse comperissent, regressi sunt ad stationem suam priorem, et discurrerunt per regiones Syriæ, capientes castella quot potuerunt, villasque prædando, atque vastando patriam; captivos captivasque secum abducendo. Sed cum hoc nuntiatum esset Antiochenis, qui se jam retraxerant recidivo tramite, haud lente ad Turcos reversi sunt. Et cum appropinquassent ad eos, et tentoria eorum propius quam putassent aspexissent, ordinaverunt statim acies suas, et descenderunt in plana, vexillis explicatis contra eos equitantes. Juxta Sarmit oppidum fuit hoc prælium. Cumque vidissent eos Turci, pars eorum una sagittaria illico fortiter obstitit. Sed Franci nostri animositate valida commoti, eligentes vel eos superare, si Deus concederet, vel superari si permetteret, quam per unumquemque annum ita ab eis confunderentur, ubi turbam densiorem conspexerunt, mirifice eos impetierunt. Turci autem aliquantulum primitus renitentes, dein haud lente tam percussoribus quam occidentibus terga fugientes dederunt. De quibus æstimati sunt tria millia occisi, capti multi. Et qui occidi vitaverunt, fuga se liberaverunt. Tabernacula sua perdiderunt, in quibus multa pecunia et utensilia reperta sunt. Cujus pecuniæ pretium æstimatæ, 300 bysantiorum millia reputata sunt. Captivos nostros ibi reliquerunt, tam Francos quam Syros; mulieres quoque suas et ancillas, camelosque quamplurimos. Millia mulorum percensita sunt et equorum. Vere Deus mirabilis in cunctis mirabilibus suis. Dum enim Hierosolymitani una cum Antiochenis Damascenisque parati ad præliandum fuerunt, nihil omnino profecerunt. Nunquid in multitudine gentis constat victoria bellantium? Mementote Machabæorum, et

Gedeonis, et aliorum plurium, qui non in sua, sed in Domini confidentes virtute, cum paucis multa millia prostraverunt.

His ita descriptis, erit actio nota futuris.
Tres aberant noctes ut abiret Virginis astrum,
Cum male deceptrix Turcos fortuna fefellit.
Omnibus unde satis liquido patet esse cavendum,
Ante rei finem nihil unquam credere certum.

Ipsa anno iterum subversa est urbs Mamistria terræ motu. Alias etiam in regione Antiochena non minus accidit. Anno eodem venit quidam episcopus Aurasicensis ab apostolico missus Hierosolymam, et deposuit Arnulfum patriarcham de sede sua. Quapropter Romam adiit, et patriarchatum recuperavit.

CAPUT LIII.

De castro in Arabia constructo.

Eo anno profectus est rex Balduinus in Arabiam, et ædificavit ibi castrum unum in monticulo quodam situ forti, non longe a mari Rubro, sed quasi dierum trium itinere, ab Hierusalem vero quatuor, et posuit in eo custodes, qui patriæ illius dominarentur ad utilitatem Christianismi. Quod castrum ob honorificentiam sui Regalem montem nominari constituit, quia parvo tempore cum pauca gente, sed maxima probitate, illud ædificaverat.

CAPUT LIV.

De expeditione regis in Arabiam, et de his quæ ubi vidit.

Anno 1116, cum de Hierusalem castrum suum revisurus rex graderetur in Arabiam cum ducentis ferme militibus, usque ad Rubrum mare iter agendo expedit, ut et videret quod nondum viderat, et fortuitu in via aliquid boni quod desiderabat inveniret. Tunc invenerunt Elim civitatem secus litus ejusdem maris, ubi populum Israeliticum post maris transitum hospitatum esse legimus (*Exod. xv, 27*). De qua qui ibi versabantur, audito regis adventu, egressi sunt: et intrantes naviculas suas, in mare pavidi se impegerunt. Cum autem rex et sui locum illum quandiu libuit considerassent, reversi sunt ad Regalem montem castrum suum, deinde Hierusalem. Qui cum nobis ea quæ viderant narrarent, delectabamur tam dictis quam in cocleis marinis, et lapillis quibusdam generis tenerrimi, quæ nobis allata monstrabant. Ego ipse avido corde plene rimabar ab ipsis, cujusmodi mare erat, qui huc usque dubitaveram utrum salsum an dulce erat; stagnum vel lacus, aut intrans et exiens ut mare Galilææ; sive meta finali concluderetur ut mare Mortuum quod Jordanem recipit, sed postea nusquam emittit. Nam ab austro apud Segor civitatem Loth finem facit.

CAPUT LV.

De mari Rubro.

Hoc autem mare Rubrum dictum, eo quod saburra et lapilli rubri sint in fundo. Unde intuentibus rubrum patet; quod etiam in vase quolibet haustum, tanquam aliud mare, limpidum est et album. Dicunt illud a mari Oceano derivari a parte australi, quasi lingua eruptum, et usque ad

Elim jam dictam versus Septentrionem protentum, ubi finem facit non longe a monte Sinai, sed quantum potest equo aliquis uno die proficisci. A Rubro vero mari, vel ab Elim memorata, usque ad mare Magnum, quo ab Joppe, vel Ascalone, vel Gaza, versus Damiath pergitur, iter eundo dierum quatuor vel quinque equitis ambulatione æstimans. Quo sinu inter hæc duo maria cingitur tota Ægyptus, atque Numidia, nec non Æthiopia, quam Gehon paradisi fluvius, qui est Nilus, circuit, ut legimus (*Gen. 11, 15*).

CAPUT LVI.

De flumine Gehon.

Possum mirari, sed nunquam rimari, quomodo vel qualiter fluvius iste Gehon, qui de paradiso cum tribus aliis legitur emanare, ortum suum videatur iterum recuperare, cum ab orientali parte habeat mare Rubrum, et ab occasu, in quo incidit, mare nostrum. Habet enim inter se et orientem mare Rubrum, in quo oriente intelligimus esse paradysum. Quomodo vero circa mare illud Rubrum resumit ortum suum, et quomodo transit illud mare, vel non transit, vehementer admiror.

CAPUT LVII.

De Euphrate.

De Euphrate similiter addicimus, quod in Armenia ortum suum habeat, et postea per Mesopotamiam transeat, 24 milliariis, ut opinor, ab urbe Edessa. Quærat qui vult, discat qui valet. Nam hoc discere a quampluribus persæpe inquirendo studui, sed qui hoc mihi insinuaret nequaquam invenire potui. Committo autem illi enucleare, qui super cælos etiam aquas mirifice inesse statuit; quique eas in montibus et collibus et convallibus oriri facit, et per occultos meatus cursibus vividis vias multifidas eis præbuit, et in mare denique mirabiliter inducit et reducit. Exitu siquidem anni appropinquante, molestia corporis ingruente, quia rex mori tunc timuit, dimisit uxorem suam superius memoratam, Siculorum scilicet comitissam, nomine Adelaidem, quia injuste duxerat eam, eo quod adhuc viveret sua, quam apud urbem Edessam ante recte duxerat.

CAPUT LVIII.

De maxima pestilentia locustarum.

Anno 1117 ab Incarnatione Domini, regina memorata e portu Ptolemaida egressa, die qua ritu ecclesiastico litania major decantata est, septem cum navibus in comitatu suo Siciliam transfretavit. Deinde Maio mense advolaverunt in terram Hierosolymitanam locustarum infinita multitudo, amplius solito devorantes tam vineas quam segetes, nec non arbores omnigenas, quas videritis accurate ad morem exercitus hominum per vias tanquam consilio provido prolocutas ordine progredi. Et facta expeditione sua diurna, aliæ pedites, aliæ vero volantes, hospitium sibi communiter eligebant. Consumptis itaque herbis viridioribus, et arborum corrosis corticibus, tam bruci quam locustæ catervatim ab-

ierant. O improbitas hominum perverse incessanter inalignantium! Tot et tantis nos Conditor noster increpationibus tangit, et præmunit; signis territat, minis concitat, documentis edocet, flagellis coercet; et semper in iniquitatibus nostris persistentes, monita ejus contemptui habemus, et præceptis ejus superbe contraimus! Quid mirum, si Sarraceni, vel iniqui domini, auferunt nobis terras nostras, cum nos in proximorum nostrorum agros manus extendimus rapaces, quos quidem aut aratri sulcatione fraudulenter excurtamus, aut circumventionibus cupidis subripiendo privamus, et nostros malitiose ex his augmentamus? Quid mirum, si Deo permitte, sata nostra vel mures in terra jam ex inimicæ radicata dissipent, vel post in spicis jam adulta locustæ devorent, aut etiam in granariis vermibus quibus libet, aut nidore calcino lædantur, cum decimas Deo debitas vel fraudulenter reddimus, vel omnino sacrilege retinemus?

CAPUT LIX.

De signo lunæ.

Sequenti quidem mense, qui Junius erat, apparuit nobis in cœlum suspicientibus luna post galli cantum, prius tota rubea, novissime vero, mutato rubore. nigredine adeo fuscata est ut vim sui luminis per duas fere horas perderet. Contigit autem hæc die qua eam tertiam decimam habebamus. Quod si quarta decima die esset illo, eclipsim nimirum ejus esse intelligeremus. Quod ergo pro signo id accepimus, ex hoc quidam conjectabant rubore in prælio fore fundendum sanguinem; alii vero nigredine significabant venturam famem. Nos vero dispositioni et providentiæ Dei hoc commisimus, qui in sole et luna discipulis suis prædixit signa fore ventura (*Luc. XXI, 25*). Qui etiam, quando vult, *terram facit tremere (Psal. CIII, 32)*, et postea quiescere; quod subsequenter accidit in eodem mense noctis interpestæ silentio, vi Kal. Julii.

CAPUT LX.

De castro prope Tyrum ædificato.

Tunc ædificavit rex quoddam castrum prope Tyrum urbem, intra quintum ab urbe milliarium, quod vocavit Scandalion, et Campum Leonis interpretatum, et resarcivit diruta ejus, et posuit in eo custodes ad coercendum urbem prædictam.

CAPUT LXI.

De signo mirabili in sole apparente.

Eodem anno, mense Decembri, nocte quinta post eclipsim lunæ, quæ acciderat cum tertiam decimam pronuntiabamus, vidimus omnes cœlum nocte incœpta in septentrionali parte vel ignei vel sanguinei coloris fulgore respersum. Quod signum signis mirificis plenum suspicientes, vehementer admirati sumus. Nam per medium ruborem illum, qui primitus paulatim exrescere cœpit, videbamus radios alburni coloris quamplures ab imo sursum mirum in modum extolli, nunc ante, nunc retro, nunc in medio. In parte autem inferiori cœlum parebat album, ac si aurora esset diei, quæ prope diem cla-

rescere solet, cum jam sol oriri debet. In fronte etiam signi hujus, in ea videlicet parte, videbamus alborem quasi deberet luna oriri. Unde terra undique, et cætera loca circa nos existentia, clare candebant. Quod si in matutino sic eveniret, diceremus omnes, quia dies clara est. Conjiciebamus ergo inde vel sanguinem multum in bello fundendum, aut aliud aliquid non minus præsagii minacis fore futurum; sed quod incertum habebamus, Domino Deo disponendum humillime committebamus. Quod etiam portentum ad defunctionem personarum, quæ anno ipso obierunt, significantes aliquanti sortiti sunt. Subsequenter enim mortui sunt, Paschalis papa mense Januario, Balduinus rex Hierosolymorum mense Aprili, nec non uxor ejus in Sicilia, quam dereliquerat. Hierosolymis etiam patriarcha Arnulfus, imperator quoque Constantinopolitanus Alexis, et alii quamplures proceres in mundo.

CAPUT LXII.

De morte regis Balduini primi.

Anno a partu Virginis 1118, cum in exitu Martii mensis urbem, quam Pharamiam nominant, Balduinus rex aggressus, hostiliter vastando diripisset, die quadam, cum deambularet fluvium, quem Græci dicunt Nilum, Hebræi autem Geon, oppido memorato proximum, cum aliquantis de suis lætus adisset, et de piscibus illic inventis equestres lanceis suis caute cepissent, et ad hospitia sua ad urbem præfatam detulissent, et ex eis comedissent, sensit rex intrinsecus se angore plagæ suæ veteris gravissime renovato debilitari. Quo suis confestim intimato, pro infirmitate illius audita cuncti proinde compatiens contristati et conturbati sunt. Reditu autem statuto, cum non posset rex equitare, de papilionum perticis lecticam ei apparaverunt, in qua eum collocaverunt. Et præcone signum cornu dante, remeare Hierusalem edictum est. Cumque usque villam, quæ dicitur Laris, pervenissent, infirmitate ingruente, et illum penitus consumente, defungitur. Et locatis ejus intestinis et salitis, atque in loculo conditis, Hierosolymam properaverunt. Die siquidem, quo palmarum rami ex more deferri solent, ordinatione Dei, et eventu inopinabili, ad processionem, quæ de monte Oliveti in vallem Josaphat tunc descendebat, caterva lugubris, et dolendi funeris latrrix advenit. Quo viso, et sicut erat cognito, pro cantu luctum, pro lætitia gemitum, cuncti qui aderant dederunt. Plorant Franci, lugent Syri, et qui hoc videbant Sarraceni. Quis enim se continere posset, qui non ibi pie fleret? Igitur tunc ad urbem redeuntes, tam clerus quam populus, fecerunt quod dolori convenit et consuetudini. Et sepelierunt cum in Golgotha juxta Godefridum ducem, germanum suum.

Cum rex iste ruit, Francorum gens pia flevit;

Hujus erat scutum, robur et auxilium.

Nam fuit arma suis, timor hostibus, hostis et illis:

Dux validus patriæ, consimilis Josue

Achon, Cæsaream, Berithum, necne Sidonem,

Abstulit infandis hostibus indigenis.

Post terras Arabum, vel quæ tangunt mare Rubrum, A
 Addidit imperio, subdidit obsequio.
 Et Tripolim cepit, sed et Arsuth non minus ursit,
 Pluraque præterea fecit honore rata.
 Obtinuit regnum rex octo decemque per annos,

Mensibus atque tribus insuper appositis.
 Sex decies Phœbus Vervecis viserat astrum,
 Cum Balduinus rex obit eximius.
 Octies et decies faciens menses duodenos,
 Regis habes annos patriam quibus optime rexit.

INCIPIIT LIBER TERTIUS

DE GESTIS BALDUINI SECUNDI.

CAPUT PRIMUM.

Quod die Paschæ Balduinus II sit in regem conse-
cratus.

Igitur defuncto rege Balduino, inito statim Hiero- B
 solymitani consilio, ne, rege carentes, æstimarentur
 debiliores, creaverunt sibi regem Balduinum comi-
 tem videlicet Edessenum, regis defuncti cognatum.
 Qui, transito Euphrate fluvio, Hierusalem fortuito
 advenerat, cum prædecessore locuturus. Communi-
 ter electus, die Paschæ est consecratus.

CAPUT II.

De exercitu Babylonico congregato.

Ipsa anno, cum tempus subsequeretur æstivum,
 congregaverunt Babylonii exercitum valde gran-
 dem; millia quorum æstimabantur 15 equitum, et
 20 peditum, arbitantes Hierosolymitanum destruere
 Christianismum. Quibus, cum usque Ascalonem
 pervenissent, rex Damascenorum Tuldequinus cum
 gente sua in adiutorium processit, Jordanem trans- C
 gressus. Præterea tunc classis non modica per
 mare illuc usque nocitura nihilominus venit. Exin
 tam bellicæ quam mercibus onustæ naves Tyrum
 adierunt. Qui autem per terram venerunt, ante Asca-
 lonem bellum expectantes remanserunt. Tunc rex
 Balduinus cum Antiochenis et Tripolitanis, quos
 ad hoc certamen venire per legatos mandaverat,
 adversus hostilem exercitum bellaturus properavit,
 et Azoto quondam civitate Philisthæa transita, ten-
 toria de sagmariis deponi, et deligi disposuit haud
 longe a Babyloniis, ita ut exercitus uterque quotidie
 alterutro aspectu cerni posset. Sed quia alii alios
 valde aggredi formidabant, et vivere quam mori
 malebant, cum per tres fere menses differri tali ar-
 gumento utrinque calluissent, tædio affecti Sarrace- D
 ni bellare recusarunt, et Antiocheni ad sua remea-
 verunt, trecentis militibus de suis regi commissis,
 qui si opus esset regem ad pugnam roborarent, si
 Egyptii litem iterare pertentarent.

CAPUT III.

De prælio et occisione Antiochenorum cum Turcis
pugnantium.

Anno 1119 ab Incarnatione Domini, Gelasius papa
 successor Paschalis obiit iv Kalend. Februarii, et
 sepultus est in Cluniaco. Post quem substitutus est
 Calixtus, qui Viennæ urbis archiepiscopus extite-
 rat. Prolixitatem historiæ fastidimus, si cuncta
 enarrare velimus, quæ hoc anno in Antiochena
 regione miserabiliter evenerunt. Quomodo Rogerus

Antiochiæ princeps cum proceribus suis et gente
 sua contra Turcos pugnaturus exierit, et prope
 Arthasium oppidum interemptus ceciderit, ubi de
 Antiochenis septem millia sunt occisi, de Turcis
 vero nec etiam viginti. Nec mirandum si permiserit
 eos Deus confundi, cum in divitiis multimodis
 maxime abundantes, nec Deum timebant, nec ho-
 minem in peccando reverebantur. Nam juxta ux-
 orem suam ipse princeps cum pluribus aliis adulte-
 rium impudenter committebat. Dominum suum
 Boamundi filium in Apulia cum matre sua moran-
 tem exhæredabat, et multa alia tam ipse quam pro-
 ceres sui vivendo superbe et luxuriose agebant.
 Quibus competit versus iste Davidicus dici: *Proditii*
quasi ex adipe iniquitas eorum (Psal. LXXII, 7). Vix
 enim inter delicias affluentes modus servabatur.

CAPUT IV.

Quod rex Balduinus, sumpta cruce Dominica, ad auxi-
liandum properavit.

Post hanc Antiochenorum occisionem secuta est
 secunda satis victoria, quæ, propitiante Deo, Hiero-
 solymitano populo mirifice successit. Nam cum præ-
 dictus Rogerus regi Hierosolymitano per nuntios
 notificasset, ut sibi ad succurrendum festinaret, quia
 Turci cum gente multa eum impetebant, relicto rex
 negotio, ad quod cum suis non longe a Jordane Da-
 mascenos expugnaturus iverat, ducto secum pa-
 triarcha cum cruce Dominica, cum de campis sta-
 tionum suarum eos ejecisset violenter, continuo An-
 tiochenis auxiliaturus recurrit, ducens secum Cæsa-
 riensem episcopum, qui crucem Dominicam in bello
 postea contra hostes optime portavit. Comitem vero
 Tripolitanum rex illuc secum duxit, fueruntque si- D
 mul milites ducenti quinquaginta. Et cum Antio-
 chiam pervenissent, misit rex ad Edessenos legatio-
 nem, præcipiens eis, ut ad bellum, quod contra
 Turcos facere satagebant, cito itinere festinarent.
 Quibus cum rege et Antiochenis, qui de primo bello
 fugerant, vel mortem aliquo eventu evaserant, ag-
 gregatis, commissum est prælium prope oppidum,
 quod Sardanium vocant, ab Antiochia 24 millibus
 distans. Fueruntque milites nostri septingenti, Tur-
 ci vero 20 millia. Gazi vocabatur major eorum. Non
 puto silendum quod Turcus quidam advertens unum
 de militibus nostris linguam noscere Persicam, allo-
 cutus est eum, dicens: « Tibi dico, France, cur
 nos despicitis? cur in vanum laboratis? Contra nos
 equidem nullo modo valebitis; pauci enim estis, nos

multi. Imo Deus vester vos dereliquit, videns vos nec legem vestram, ut solebatis, tenere, nec fidem nec veritatem invicem servare. Hoc scimus, hoc didicimus, hoc advertimus. Cras procul dubio vos vincemus et superabimus. O quantum dedecus Christianis, cum perfidi de fide nos reprehendebant! Unde deberemus vehementer erubescere, et peccata nostra plorando pœnitentes emendare.

CAPUT V.

De bello et victoria virtute sanctissimæ crucis adeptæ, et de ejus receptione in Antiochiam.

Committitur ergo bellum die sequenti, ut dictum est, gravissimum, de quo victoria diu anceps utrinque fuit, quoad usque Omnipotens Turcos fugere compulit, et contra eos Christianos magnifice vegetavit. Quos tamen impugnantes adeo cætervalim disperserunt, ut, usque Antiochiam non cessantes, non valuerint ultra collegis suis in bello congregari. Nihilominus autem Turcos dispersit Deus, cum alii in Persidem fugitivi repatriarent, alii vero in Halapiam urbem salvandi se gratia introirent. Rex autem Hierosolymitanus et comes Tripolitanus cum suis, sicut socii gloriosæ crucis exstiterant, et qui eam sicut servi dominam ad bellum perduxerant, circa eam semper honorifice pugnant, nec eam deserentes, in campo bellico fortiter steterunt. Quos omnipotens Deus per virtutem ejusdem sanctissimæ et pretiosissimæ crucis de manu nefandæ gentis potenter eripuit, et ad aliud suum negotium quandoque futurum reservavit. Cumque per duos dies campum illum rex custodisset, et de Turcis nullus illuc bellaturus rediisset, sumpta cruce Dominica perrexit Antiochiam. Et exiit patriarcha Antiochenus obviam sanctissimæ cruci, regi quoque et archipræsuli, qui eam deferebant, et reddiderunt omnes Deo gratias, et exsolvunt dulcissimas laudes omnipotenti Deo, qui per virtutem gloriosissimæ crucis suæ victoriam Christianis dederat, et ipsam crucem ad Christianismum salve reduxerat. Pietate plorabant, lætitia cantabant, adorantes repetitis vicibus ante crucem venerandam se inclinabant, resurgentesque militibus erectis gratias agebant.

Præbuerat biduo sol lumen Virginis astro,
Cum bellum geritur, quo Parthi sic superantur,
Claraque tunc decimæ rutilabant cornua lunæ.

CAPUT VI.

De receptione sancta crucis in Hierosolymis.

Cumque in Antiochia requie non longa se recreassent Franci, statuerunt Hierosolymam cum benedicta cruce Domini, ut decebat, reverti. Et sumptis militibus quot oportuit, remisit eam rex Hierusalem, et die quo Exaltationis ejus festivitatem celebrant, sicut Heracleus imperator de Perside victor eam reportavit, cum ea urbem sanctam lætantes introierunt, et cum gaudio ineffabili cuncti qui aderant susceperunt.

CAPUT VII.

Quod rex principatum Antiochiæ obtinuit.

Rex autem in Antiochia remansit, quia necessi-

tas hoc poscebat, quatenus mortuorum procerum terras vivis sub ratiocinio daturus locaret, et vi-
duas quas invenit illic multas maritis pio affectu
conjungeret et multa alia restauratione necessaria
reformaret. Sicut enim huc usque Hierosolymorum
rex singulariter exstiterat, ita mortuo principe An-
tiocheno Rogerio, Antiochenorum rex addito altero
regno efficitur. Moneo ergo regem, et quæso, ut
Deum ex toto corde diligat, et ex tota anima, et
omnibus viribus suis, cum gratiarum actionibus se
illi penitus ut fidelis servus subdat, ejusque se hu-
mitem fateatur servum, qui talem Dominum inve-
nit sibi amicum. Quem ergo antecessorem suum
tam sublimavit, quantum et illum? Alios unius,
hunc autem duorum regnorum possessorem fecit,
quæ sine fraude, sine effusione sanguinis, sine litium
tribulatione, sed divina ordinatione pacifica acquisivit.
Ab Ægypto siquidem usque Mesopotamiam tradidit
ei Deus longe lateque terram. Manum erga eum
habuit largam. Caveat ne erga eum arctam habeat,
qui abundanter dat, et non impropertat. Si rex esse
desiderat, studeat ut regat recte. Cum autem post
negotia pleraque perpetrata rex ab Antiochia regres-
sus esset Hierusalem, cum uxore sua diademate re-
giæ die Nativitatis Dominicæ coronatus est in
Bethlehem.

CAPUT VIII.

De remissione exactionum.

Anno Incarnationis Dominicæ post millesimum
centesimum vicesimo, absolvit rex Balduinus II ab
cæni exactione omnes qui per portas Hierusalem
frumentum atque hordeum, sive legumina, inferre
voluerint, ut absque molestia tam Christiani quam
Sarraceni habeant liberam facultatem ingrediendi
et egrediendi, atque vendendi, ubi et quibuscunque
voluerint. Remisit insuper mercedem modii con-
suetudinariam.

CAPUT IX.

*De Turcis congregatis, et expeditione regis contra
eos.*

Cum autem sex hujus anni menses in Hierusalem
evolvissemus, venerunt nuntii ab Antiochia, di-
cente rege, et nobis omnibus qui aderamus, Tur-
cos Euphratem transisse et Syriam ingressos
fuisse ad nocumentum Christianismi, sicut in præ-
terito consueverant. Unde accepto consilio, sicut
necessitas urgebat, petivit rex a patriarcha et clero
humillime victoriosam Domini crucem sibi con-
tradi, dicens ab ea se et suos ad præliandum de-
bere muniri, quia sine gravi prælio credit Turcos
prætaxatos de patria, quam jam devastabant, non
posse expelli, et quia non confidit in virtute sua,
nec in gente quam habebat multa, cruce ipsa, Do-
mino vegetante et propitiante, pro multis millibus
potietur. Alioquin sine ipsa nec ipse nec alii audent
ad bellum proficisci. Unde ibi ratio bipartita inter
euntes ad bellum et remanentes in Hierusalem satis
decens habita est, sive debeat pro tanta necessitate
Christianitatis Antiochiam crux deferri, sive Hier-

rosolymitana Ecclesia de tanto thesauro suo tunc A privari. Dicebamusque : « Heu miseri! quid faciemus, si permittente Deo perdiderimus in bello crucem, sicut perdiderunt Israelitæ olim arcam fœderis? » Quid plura referam? Necessitas monuit, ratio edocuit; fecimus quod nolimus, et quod nolabamus volumus. Et cum, multis lacrymis pie pro ea profusis et canticis in laude illius decantatis, extra urbem nudis pedibus rex, patriarcha, plebs quoque omnis eam conviassent, rex cum ea flendo discessit, et populus ad urbem sanctam rediit. Mensis erat Junius. Antiochiam ergo abierunt, quam Turci adeo jam coarctabant, ut extra muri ambitum inhabitantes vix uno milliario procedere auderent. Sed, audito regis adventu, inde statim se removens, versus Halapiam urbem, ubi tutius esse pos- B sent, abierunt; quibus tria militum Damascenorum millia tunc aggregata sunt. Cumque rex bellandi causa motu audaci ad eos accessisset, et utrinque sagittis, jactatis plures sauciati vel interfecti occidissent, et bellare tamen Turci recusassent, post triduum litis hujus, nullo certo fine concluso, et Antiochiam nostri remeaverunt, et in Persidem pars Turcorum major repatriaverunt. De cætero crucem sanctam rex honorifice Hierusalem remisit, et ipse in Antiochiæ regione terram protecturus remansit. Tertio decimo Kalendarum Novembrium ipsam gloriosam Domini crucem in Hierusalem cum gaudio magno suscepimus.

CAPUT X.

De expeditione regis contra Damascenos.

Anno ab Incarnatione Domini 1121, congregavit rex gentem suam a Sidone usque Joppem, et in Nonas Julii transgressus Jordanem, adiit regem Damascenorum, qui cum Arabibus sibi fœderatis et adunatis terras nostras Tiberiadi proximas nullo ei resistente vastabat. Qui cum persensisset regem nostrum cum exercitu suo adversum se appropinquantem, collectis illico tabernaculis suis, bellum evitans refugus in sua recessit. Quem cum per duos dies rex insecutus fuisset, nec bellare cum eo gens illa auderet, reversus est ad castellum quoddam, quod ad nocumentum nostrum anno præterito Tuldequinus, rex Damasci, construi fecerat, quod a Jordane æstimamus discrepare 16 milliariis. Id D rex obsedit, machinis coercuit, vi expugnavit, redditum recepit. Cujus custodes et protectores, 40 videlicet Turcos, sub statuta conditione vivos abire permisit, et oppidum deinde ad solum usque prostravit. Jarras nominant hoc castrum regionis incolæ, quod juxta civitatem quamdam mirabiliter et gloriose situ forti antiquitus fundatum, lapidibus magnis et quadris illuc erectum erat. Ubi autem comperit rex non sine gravitate magna obtineri, nec sine difficultate gente et alimentis ut oporteret posse muniri, jussit illud dirui, et omnes ad sua regredi. Hæc olim urbs insignis fuit in Arabia, Gesara nominata, monti Galaath adjuncta, in tribu Manassæ instituta.

Explicit hic annus in cunctis fine secundus,
Pace quidem prosper, et frugibus omnibus uber.

CAPUT XI.

De alia expeditione regis contra Tripolitani comitem; dehinc iterum contra Turcos.

Anno Dominicæ Incarnationis 1122, præficitur in Hierusalem Ecclesiæ Tyriæ archiepiscopus, Odo nomine, primus de gente Latina. Deinde abiit rex Ptolemaidam. Unde gente sua congregata videlicet et equite, movens exercitum suum, et Dominicam crucem secum deferens, profectus est Tripolim, injuriam ulturus et contemptum, quem regionis illius comes Pontius nomine incutiebat, recusans ei obsequi, uti Bertrannus pater ejus fecerat. Sed Deo volente, et optimatum præsentium utrinque laudatione, amici facti sunt ad invicem, comite rationi assentiente. Quibus siquidem pacificatis, astitit illico archiepiscopus quidam ab Antiochenis illuc missus, regem cohortans, ut Antiochiam quantocius properaret, contra Turcos opem laturus. Jam enim terram illam devastabant, nullo principe eis resistente. Quo audito, rex continuo properavit, habens secum trecentos milites lectissimos et 400 clientes adventitios probissimos. Cæteri vero vel ad Hierusalem, vel ad sua remeaverunt. Cum autem pervenisset rex ubi Turcos audierat esse congregatos, circa scilicet castrum quoddam, quod Sardanaïum vocatur, quod jam obsidione cohibebant, removerunt se inde volentes regem exspectare. Quo comperto, secessit rex Antiochiam. Turci vero ad inceptum denuo recur- C runt. Cumque rex hoc auditu percipit, versus eos prompte equitavit. Sed quia gens illa Parthica in procinctu vel apparatu bellico moraliter nunquam in eodem statu permanentes (nunc enim visum, nunc dorsum obsistentibus opinione celerius vertunt, et præter spem similitate fugiunt, et recessu repentino impetunt), non se ad bellandum cito aptaverunt, sed congressum penitus vitaverunt, et taliter ceu victi abscesserunt. Benedictum ergo sit sanctissimæ et Dominicæ crucis vexillum, et ubique omnibus orthodoxis præsens subsidium, sub cujus protectione et consolatione fideles muniti, sine detrimento aliquo Christianos nostros ad sua concessit regredi! Illi equidem 10 millia æstimati sunt militum, nostri vero 1200, absque globo peditum. Et cum usque Tripolim una cum cruce Dominica remeasset rex, orto negotio, cum aliquantis reversus est Antiochiam. Et sic Dominica crux in Hierusalem delata, cum gaudio magno in loco suo xvii Kal. Octobris honorifice est reposita.

Tempus erat quo Libra pares exterminat horas,
Tam numero parili quam spatio simili.

CAPUT XII.

De comite Edesseno capto.

Interea captus est Goscelinus comes Edessenus, Galerannusque cum eo cognatus ejus, interemptis quidem de suis non minus quam centum. Quos quidem Balac admiraldus quidam tam astutia quam insidiis molitus interceptit.

Finit et hic annus quam qui præcessit opimus
Frugibus omnigenis quæcunque metuntur in arvis.
Triticeus modius pro nummo venditur unus,
Seu quadraginta qui vult pensare numisma.
Tunc neque Parthia nec Babylonia bella movebat.

CAPUT XIII.

De pace inter papam et imperatorem.

Anno ab ortu Domini 1123, indictione 1, rex Alemanniæ Henricus cum papa Calixto pacificatur. Deo gratias, quia regnum et sacerdotium in dilectione confœderantur.

CAPUT XIV.

De Veneticis Hierusalem properare disponentibus.

Eodem anno Venetici cum navigio magno in Syriam navigare commoti sunt, ut Hierusalem et regionem ei adjacentem Christianismi utilitati et exaltationi, opitulante Deo, amplificarent. Qui anno præcedenti de terra sua egressi, in insula, quæ Curpho nuncupatur, tempus exspectantes opportunum navigandi hiemaverunt. Classis quippe eorum 120 navium fuit, exceptis carinis vel carabis, quarum aliæ quidem rostratæ, aliæ oneratæ, aliæ vero triremes fuerunt. Triformi quidem fabrica compactæ sunt. In quibus materies lignorum magnæ proceritatis imposita non defuit: unde compositis ab artificibus sapienter machinis, muros urbium sublimes ascendere et comprehendere posset.

CAPUT XV.

Quo tempore iter arripuerunt.

Igitur postquam verno tempore patescunt viæ ratis, quod Deo diu devoverant explere non torpuerunt. Et viatico navali abunde sibi præparato, cum tuguria, in quibus hieme conquiverant, communiter succendissent, concrepantibus tubis quamplurimis, carbasa, Dei invocato auxilio, gaudenter displicantur et elevantur. Naves autem, quæ coloribus variis picturatæ erant, splendore nimio prospectantes satis delectabant, quibus ter quina hominum armatorum millia tam de Veneticis quam peregrinis sibi adjunctis inerant. Porro equos secum 300 conveniebant. Itaque Borea tunc leniter aspirante, pontum decem-tissime sulcantes, cursum suum versus Mothonem dirigunt Rodum. Et quia necesse erat ut simul nec sparsim incederent, flabris etiam interdum alternantibus, ne si provide iter suum modificarent, alii ab aliis cito discreparent, propterea diebus brevibus die non nocte velificantes, portibus frequenter inventis necessario quotidie applicabant, ne regentis aquæ penuriam patientes, tam ipsi quam eorum qui siti gravarentur.

CAPUT XVI.

Quod rex Balduinus sit captus, et Eustachius quidam pro eo constitutus.

Eodem tempore contigit Balduinum regem Hierosolymorum capi. Balac enim, qui antea Goscelinum Galerannumque ceperat, hunc etiam non in hoc bene providum, sed imparatum comprehendit; quo nihil paganis jucundius, nihil Christianis horribilius. Postquam rumor iste usque ad nos in Hierusalem diffusus est, venerunt omnes in concionem

A in urbem Ptolemaidam, consilium capturi quid facto opus esset. Et elegerunt et constituerunt terræ fore custodem et præceptorem Eustachium quemdam, hominem probum et moribus honestum, qui tunc Cæsaream possidebat et Sidonem. Hoc siquidem patriarcha Hierosolymitanus una cum optimatibus terræ illius dictavit et teneri decrevit: quotenus de rege capto rei exitum certum audirent. Ita Maio mense mediante, cum jam audivissemus Babylonios Ascalonem usque pervenisse, bipartito exercitu, terrestri videlicet itinere atque marino, præparata liburna statim agillima, statuerunt legationem ad Veneticorum classem mittendam, exhortando precantes ut negotium inceptum accelerato navigio nobis adjuturi succurrerent.

CAPUT XVII.

Quod iterum Joppitæ a Babyloniis sunt obsessi, et valde afflicti.

Babylonii autem navigio suo Joppem irruentes, et de navibus pompaticæ cum ingenti sonitu ærearum tubarum exsistentes, urbem obsidione circumdederunt. Et machinamentis suis et instrumentis, quæ in navibus majoribus attulerant, continuo erectis, urbem undique assilierunt, et pro validudine nescia lapides torquendo cohibebant. Erant enim tormenta vehementiora, quibus ultra jactum sagittæ saxa torquebant. Pedites nempe Arabes, vel Æthiopes, quos secum adduxerunt, cum militum manu assultum grandem civibus dabant. Alii tela, alii lapides vel sagittas utrobique jaciebant. Interim autem externos crebris ictibus sæpissime trucidabant; pro se enim viriliter pugnabant. Æthiopes quidem ancilia tenentes in manibus, se inde tegebant et protegabant. Mulieres vero civibus valde laborantibus gratuito semper præsto fuerunt adjumento. Aliæ lapides subministrabant, aliæ vero aquam potui præbebant. Cumque murum Sarraceni per quinque dies jam aliquantulum læsissent, et minas desuper dilapidando plures diruissent, audito adventu nostrorum qui eis approximabant, significante buccinæ certamen dimiserunt, et machinamenta sua frustratim in naves reportaverunt. Quod si diutius ibi morari auderent, procul dubio civitatem comprehenderent. Pauci autem erant, qui tuebantur eam. Jamjamque locatim murum circumfoderant, ut spe velocius eum penetrarent. Classis quippe eorum 80 navium fuit.

CAPUT XVIII.

De bello et victoria Christianorum auxilio sanctæ crucis.

Cum igitur damnum imminere gens nostra per rumigeros didicisset, in unum corpus undique congregati, ante castellum quoddam, quod Chacho incolæ regionis nominant, de Tiberiade videlicet et Ptolemaida, Cæsarea quoque et Hierosolyma, cum cruce Dominica ad illum conventum jam delata, contra hostes dimicaturi usque Ramatha urbem, quæ est juxta Duspolim, properaverunt. Nos autem, qui Hierusalem remansimus, pro fratribus nostris in tri-

hulatione sic positus orare, et eleemosynas egenis impertire, per universas civitatis sanctæ ecclesias processiones pie facere, tam Latini quam Græci atque Syri, interim nudipedes non cessavimus. Proceres autem nostri mane summo de Ramatha consurgentes, cum gentem nostram per cohortes procedere, ut decebat, ordinassent, benedictione et absolutione a patriarcha populo data, bellum committitur apud Azotum urbem quondam quintam Philistinorum, nunc autem Ibenium dictam. Quæ in viculum parvulum redacta est. Porro pugna ista non longa hora protrahitur. Nam cum perspicerent nostros probissime armatos eos impetere, continuo milites illi tanquam aliquo onere fascinati in fugam moti sunt, et fuga pro consilio usi sunt. Pedites vero detruncati sunt. Tentoria eorum cuncta cum rebus multiformibus in campo remanserunt. Tria nempe vexilla pretiosissima, quæ Standarz nominamus, ab eis excusserunt. Utensilia etiam multiformia, culcitrae et pulvinaria. Carram quoque multam cum sarcinis secum nostri reduxerunt. Camelos videlicet 400, asinos quingentos. Sedecim millia ex eis præliatum venerunt, quorum sex millia interfecti sunt. De nostris autem pauci. Gens equidem nostra octo millia æstimati sunt, sed audaces probissimi, et ad pugnam valde animati, et amore Dei freti, et confidentia ejus penitus corroborati.

Sub Geminis Phœbo jam tunc bis sexies orto,
Gens ruit infanda Domini virtute subacta;
Corpora nunc quorum per campos Allophylo-
[rum
Fiunt esca lupis, fiunt quoque pastus hienis.

CAPUT XIX.

De receptione sanctæ crucis.

Bello autem per Dei potentiam sic superato, et ad gloriam ipsius et exaltationem Christianismi, ut dictum est, facto, cum Dominica cruce remeavit in Hierusalem patriarcha. Qua extra portam Davidicam cum gloriosa processione suscepta, et usque ad basilicam Dominici sepulcri honorifice deducta, *Te Deum laudamus* cantantes, Omnipotenti de beneficiis suis universi laudes reddidimus.

CAPUT XX.

De adventu Venetorum, et navali prælio eorum contra Sarracenos.

Post triduum autem prospero successu ita potiti, secundi rumores subsecuti sunt. De Venetorum enim classe in Palæstina per plerosque portus applicata cum audivimus, jucundati sumus. Hoc equidem diu fama promiserat. Cumque dux Veneticorum, qui navigio huic principabatur, Ptolemaidæ applicuisset, intimatum est ei statim, prout gestum fuerat apud Joppem, terra scilicet et mari, et quomodo Babylonii, prout valuerant, negotio suo expleto jam illinc abierant. Quod si celerato cursu vellet eos prosequi, Deo juvante, procul dubio eos assequi posset. Qui, consilio navitarum statim adhibito, bifaria navigatione adhibita, unam navigii sui partem, in qua ipse dux erat, versus Joppem emisit.

A Alteram vero partem in altius pelagus prudentissime misit, ut ignaris Sarracenis peregrini esse Hierusalem adeuntes a parte Cypri putarentur. Et cum Sarraceni 18 naves de classe Venetica perspicerent ad se appropriare, tanquam de emolumento jam acquisito cœperunt exultare, et contra Veneticos aptaverunt se navigare et ad pugnam eos audacter suscipere. Nostri autem tanquam ad certamen bellicum verecundari simulantes, et astute aliam navigii partem potiore et postremam, in qua prædictus dux erat, paulatim expectantes, nec fugere disposuerunt, nec pugnare cum eis præsumpserunt, quotenus jamdictum navigium postremum tam velis quam remis exsurgere Sarraceni cernerent. Igitur Veneticis crevit spiritus, et indicibiliter in eos irruerunt, et undique ita eos accinxerunt ut locum fugæ uspiam reperire non possent. Tunc mirum in modum Sarracenis coercitis, neque naves neque nautæ aliquorsum evadere potuerunt, sed naves eorum Venetici ingressi, detruncaverunt omnes. Fide caret quod ultra humanum auditum in navibus bases occidentium sanguine fluido tingerentur. Itaque naves multis onustæ opibus capiuntur. Corporibus quidem extra naves tunc jactatis, usque ad quatuor millia passuum salum rubescere circumquaque videretis. Deinde cum ultra Ascalonem exploraturi aliquid proficui navigarent, obvias sibi repererunt 10 naves alias diversis alimentis confertas, quibus inerant ligna proceritate magna, et directa, ad componendas machinas spectabilia. Illas quoque cum munimentis plurimis, etiamque auro et argento, numismatibusque multis; piper quoque et ciminum, et diversas species odoramentorum diripiunt. Naves quoque aliquantas ad terram fugitivas in littore ipso combusserunt igni, sed et plures integras Ptolemaidam adduxerunt. Lætificavit itaque Dominus clientes suos, et donativis plurimis multipliciter locupletavit.

CAPUT XXI.

Quod populus Hierosolymitanus adeo non sit despectus, quamvis rex ejus esset captivus.

O quam bonum et gloriosum hominibus semper Deum habere in adiutorium suum! O quam beata gens, cujus est Dominus Deus ejus! Dicebant ergo: « Eamus, et gentem Christianam omnino confundamus, et memoriam eorum de terra deleamus. Regem enim modo non habent, membra capite carent. » Verum dicebant, quia Deum nos habere non credebant. Balduinum perdideramus, sed regem omnium Deum assumpsimus. Illum in necessitate nostra invocavimus, et per illum mirabiliter triumphavimus. Forsitan non erat rex, quem forte fortuito perdideramus. Sed hic, qui nuper vicit, non solum est rex in Hierusalem, sed et in omni terra. Vere fateri nos oportuit quod regem in prælio habuimus, cum in negotiis nostris præ omnibus illum anticipaverimus. Hic enim præsto est semper, et præsens omnibus qui invocant illum in veritate (*Psal. cxliij, 18*). Viderat enim nos in humilitate nostra valde

afflictos, et respiciens pie humilitatem nostram, liberavit nos. Hic pro nobis pugnavit, hic ad nihilum inimicos nostros reduxit. Hic semper vincere consuevit, qui nunquam vincitur. Superat, nec superatur. Non fallit, nec fallitur. Rex equidem est, recte eum egit. Quomodo ergo rex erit, qui semper vitiis vincitur? Nunquid promeretur dici rex qui semper habeatur exlex? Quia legem Dei nec tenet, nec tuetur. Et quia non timet Deum, timebit quidem hominem inimicum suum. Adulter est, vel perjurus, sive sacrilegus; hic talis nomen regis perdit, mendax et fraudulentus. Quis confidit in eo? Æquus est impiis. Quomodo exaudiet illum Deus? Si ecclesiarum dissipator, si pauperum oppressor, tunc non regit, sed confundit. Adhæreamus Regi superno, et spem nostram ponamus in eo, et non confundemur in æternum.

CAPUT XXII.

De morte Eustachii, et successione Willelmi

Tempore isto taliter ægro decessit Eustachius, in custodem terræ nostræ electus, xvii Kal. Julii. Cui succedere Guillelmum de Buris statuerunt, qui Tiberiadem tunc possidebat.

CAPUT XXIII.

Qualiter rex Balduinus de vinculis exiit

Mense Augusto deinde mediante, superna clementia providente, rex Balduinus exiit de carcere, et de vinculis Balac, quibus vinctus tenebatur in oppido quodam situ fortissimo, et celsitudine nimis arduo, et difficili comprehendendo. Cum quo simul inclusi erant Goscelinus, comes Edessenus, cum aliquantis aliis captis. Hujus rei narratio satis est longa, sed dono cœlesti prædita et miraculis bene ornata. Nam cum in castro illo nullo freti adjumento jam diu angerentur occultati, consilio et ingenio multimodo apud se tractare cœperunt, si aliquatenus inde possent egredi. Unde per fideles internuntios ubicunque amicos habebant auxilium petere non cessaverunt, et cum Armeniis circa eos conversantibus omnimode machinare studuerunt, ut si quando ab externis amicis suis auxilium adipisci possent, illi adjutores esse veri non desisterent. Et cum post aliqua dona et promissa plurima hoc fidei nexu utrinque confirmatum esset, de Edessena urbe sagacissime quinquaginta ferme clientes illuc ob id missi sunt, et quasi pauperrimi merces ferentes atque vendentes usque ad portas interioris castri, occasione quadam oblata, se paulatim intromiserunt. Quod cum portariorum magister juxta portam cum quodam fideli nostro improvidus scaccis luderet, clientes nostri astutissime attentius appropriaverunt, querimoniara injuriæ sibi factæ ad eum facturi. Et deposita omni ignavia et pavore, e vaginis extractis cultellis illum sic quantocius necaverunt. Et arripientes lanceas illic inventas, ferire et occidere viriliter non pigruerunt. Clamor ingens illico attollitur, et intus et foris omnes perturbantur. Sed qui ad tumultum hunc festini accurrerunt, festinantius mox perempti sunt. Fuerunt equidem

centum fere Turcorum. Et confestim clausi de carcere rex et alii tunc ejiciuntur. Adhuc erant aliquanti compediti, quando jam per scalas muri fastigium inscendebant. Et elevato in arcis apice Christianorum vexillo, rei veritas patefacta est. In eadem vero arce uxor erat Balac, cæteris quas habebat sibi charior. Castro autem a Turcis mox undique cincto, ingressus et egressus internis et externis est prohibitus. Portæ etiam clauduntur vectibus obditis.

CAPUT XXIV.

Qualiter etiam comes Edessenus evasit de carcere.

Hoc autem non puto silendum quod Balac quoddam infortunium per visionem est revelatum. Vidit enim (quod ipse postea retulit) a Goscelino sibi oculos erui. Quo indilate sacerdotibus manifestato, interpretationem somniis ab eis sciscitatur: « Vere, aiunt, hoc tibi continget, aut tale aliquid huic æquipollens, si in manus ejus incideris. » Hoc autem audito, citissime legationem misit ut occideretur, ne passet ab eo occidi, sicut jam illi præsagebant. Sed antequam ad eum pervenissent lictores, Deo gratias, jam de captione tali modo evaserat. Rex ergo et sui omnes sapienti et communi consilio usi, ut salvari quolibet modo possent, cum tempus considerarent ad hoc magis aptum, posuit dominus Goscelinus in periculo mortis animam suam, Conditori universorum se commendans cum tribus famulis suis, tam pavidus quam audax, extra castrum per medios hostes, radiante luna, se eripuit. Qui continuo unum ex eis regi remisit reportantem anulum suum, ut taliter significaret se ab hostibus obsessoribus extorsisse; sic enim fieri invicem decreverant. Postea fugitando et latitando, plus nocte quam die pergens, disruptis calcæis fere nudipes, usque ad fluvium Euphratem pervenit. Et quoniam navis abfuit, quod pavor optabat facere non distulit. Quid igitur? Duo utres, quos secum detulerat, vento inflavit: super eos se collocavit, et sic in flumen se impegit. Quem collegæ sui ignarum nandi commode juvantes sustentare studuerunt, et ad littus, Domino ducente, sanum deduxerunt. Et cum inde itinere insolito valde fatigatus esset, famelicusque et sitibundus anxius anhelaret, nec erat ei qui manum pie porrigeret, sub nuce quadam illic inventa sopore tactus, membra labore fessa itineri attribuit, obumbrans se vepribus et fructetis, ne visus agnosceretur. Interim autem præcepit uni ex famulis suis, ut exploraret et imploraret aliquem indigenam, qui ei panem vel daret, vel utcunque venderet. Inedia enim vexabatur valde. Cliens autem ille rusticum quemdam Armenium in campo prope inventum, et consulte allocutum, adduxit ad dominum suum, caricas et racemos apud se habentem. Hoc enim fames desiderabat. Is autem cum dominum Goscelinum appropians agnosceret, procidit ad pedes ejus, dicens: « Vale Gosceline! » Qui audiens quod nolebat, territus respondit: « Non sum illo quem dicis, sed Deus illum adjuvet ubicunque sit. »

Rusticus ait : « Noli, quæso, notitiam tuam celare ; quoniam te procul dubio bene agnosco. Sed revela mihi quid et quomodo in his partibus tibi accidit, nec expaveas moneo. » Cui rursus comes : « Miserere, inquit, mei, quicumque es, nec miseriam meam inimicis meis innotescas obsecro ; sed ad salvationis locum deduc me, ut unum pro mercede numisma merearis accipere. Ego enim de captione Balac, Deo propitiante, egressus, aufugio ; de castro scilicet, quod Cartapeta nuncupatur, quod in Mesopotamia cis Euphratem est. Bene enim operaberis, si mihi in hac necessitate subveneris, ne amplius in manus Balac incidam, et infortunatus peream. Quod si usque Turbezel castrum meum te mecum venire placuerit, omnibus diebus vitæ tuæ bene tibi erit. Dic mihi igitur quæ et quanta in his locis possessio tua, ut majora si vis apud me tibi diligenter restituam. » Et ille : « Non quæro, inquit, a te quidquam, sed quo vis salvum te perducam. Olim enim, ut reminiscor, me ante fecisti comedere benigne panem. Quamobrem præsto sum tibi reddere talionem. Uxorem, Domine, habeo, unicamque parvulam filiam, simulque unam asellam, duos etiam germanos, duosque boves. Committo autem me tibi, quia vir sapientissimus es et prudens. Jamque cum meis omnibus tecum vado. Porcellum unum insuper habeo. Hunc ego coquam et huc tibi afferam. Sine frater, inquit, unum enim porcum non es assuetus uno prandio mandere, nec expedit te aliqua suspitione vicinos tuos comovere. » Tunc ille ivit, et cum suis omnibus sicut decreverat rediit. Ascendit ergo comes rustici asellam, qui quondam solitus erat equitare mulam peroptimam, bajulans ante se infantem, feminam videlicet, et non marem. Et quam non licuit generare, ac si genitorem licuit gestare. Non ut sibi ex progenie haberet contiguam, sed ut spem filiationis nescientibus monstraret esse certam. Sed cum cœpisset infans plorando et vociferando comitem assidue molestare, nec posset eam ullo modo pacare, nec aderat altrix quæ lactaret, aut quæ fescenninis mulceret, meditatus est collegium ob id ei forte nociturum timidus deserere, et segregatim tutius incedere. Sed cum hoc advertit rustico displicere, noluit eum conturbare, sed perseveravit in cœpto labore. Et cum pervenisset Turbezel, talium hospitem læta fuit valde susceptio. Gaudet quippe uxor, exultat familia. Nec ambigit nostra conscientia quanta gloriati sint omnes lætitia, et quantæ lacrymæ præ gaudio funduntur et affluunt suspiria. Fit etiam rustico indilate de humilitate digna remuneratio. Pro uno boum jugo continuo recepit duo. Sed quia non oportuit in his diu morari, comes indilate ivit Antiochiam, deinde Hierusalem. Et redditis illic debitis Deo gratiarum actionibus, obtulit geminas compedes secum allatas, quas devote in monte obtulit Calvariæ, ad memoriam captionis, et ad gloriam suæ liberationis. Unæ quidem fuerunt ferreæ, alteræ vero argenteæ. Post triduum autem exiit de Hierusalem, Dominicam se-

A quens crucem, quæ usque Tripolim jam delata erat. Iturus enim erat cum ea Hierosolymitanus exercitus usque Cartapetam castrum Balac, ubi rex et quamplures alii non in carcere, sed in castri firmitate tenebantur. Benedictus autem sit universalis Dominus, qui voluntatem suam et potestatem ita modificat ut potentem de excelso, cum vult, præcipitet, et de pulvere pauperem sublimet ! Mane itaque Balduinus rex imperavit, sero autem servus servivit. Goscelinus quoque nihilominus. Liquet utique in hoc sæculo nihil esse certum, nihil stabile, nec etiam diu gratum : ideo terrenis inhiare non est bonum, sed cor habere ad Deum semper intentum, nec confidamus in caducis, nec alienemur æternis.

B Jam nunc terdecimum complens, prout æstimo, Iudæam [strum, Regem non vidi, velut hunc in carcere plecti. Significet si quid ignoro quidem, Deus hoc scit.

CAPUT XXV.

De expeditione Hierosolymitanorum, et quod rex Balduinus denuo sit captus.

Euntibus ergo Hierosolymitanis quorsum ire fuerat statutum, glomerantur eis apud Antiochiam Tripolitani atque Antiocheni. Sed cum Turbezel pervenissent, intimatur eis regem denuo esse captum, et oppidum in quo clausus erat Carram nominatum. Hoc autem audito, mutatur consilium, et jubetur illico edici reditus. Et cupientes sibi aliquid prodesse, cornicine significante, diverterunt ad urbem Caliptum ; et vastaverunt et dissipaverunt omnia quæ intrinsecus repererunt, cum primitus intra mœnia ferociter contra eos omnes qui exierant impulissent. Sed cum per quatuor dies ibi morantes nil amplius fecissent, ad sua remeare statuerunt, jam alimoniorum penuria vexati. Goscelinus vero comes in territorio Antiocheno tunc remansit. Et cum usque Ptolemaidam regressi fuissent, antequam affines Sarraceni hoc advertissent, Jordanem subito itinere transierunt. Et cum per regionem illam, quæ monti Galaad et Arabiæ contigua est, percucurrissent, et de Sarracenorum utroque sexu bestiisque plurimis greges diripuissent, cum ingenti carra camelorum atque ovium, infantum quoque ac puberum, Tiberiadem eis proximam redierunt, et dispersito pro more invicem elemento, Hierusalem undique convenerunt, et crucem Domini allatam in loco suo reposuerunt. Nunc autem reverti decet ad id quod aliquantulum prætermiseram,

CAPUT XXVI.

Quomodo Balac regem obsedit, et eum denuo in custodiam misit.

Cum audisset Balac quod apud Cartapetam contigerat, et quemadmodum comes Goscelinus de captione evaserat, quantocius potuit illuc ire non distulit. Et regem blande tunc allocutus, flagitavit ut redderet ei castellum suum tali pactione, ut, datis obsidibus electis, eum quietum abire permitteret, et usque Edessam vel Antiochiam fideliter duci faceret. Alioquin vel uni eorum, vel ambobus in de-

terius fortuna prodiret. Sed cum rex hoc concedere nollet, diro efferatus animo, Balac minatus est et regem et castrum violenter comprehendere, et de inimicis suis vindictam procul dubio facere. Qui jussit illico rupem, super quam situm erat castrum, subfodi, et per cumulum sudibus dispositis opera suspendi, illataque silva ignem immitti. Succensis autem fulcimentis, cavea repente subsedit, et turris quædam huic incendio proxima cum magno sonitu decidit. Primo quidem cum pulvere fumus excitatus est, cum ignem ruina concluderet. Sed postea materia, quæ premebatur, flamma jam clarior apparere cœpit, et repentini facti regem occupat stupor, qui hanc molitionem ægre ferebat, et ita spes cum cassa refrixit, quem tantus casus terruit. Itaque tota virtute sua cum sensu perdita, rex et sui clementiæ Balac supplices addicti sunt; nihil nisi supplicium secundum merita exspectantes. Regi tamen indulta vita pepercit, et cuidam nepoti suo, simul etiam et Guajeranno. Armenios autem, qui adjumento regi contra Balac exstiterant, alios quidem suspendit, alios vero excoriavit, quosdam nempe per medium ense cecidit. Regem autem cum tribus de suis e castro eiecit, et ad Carram civitatem adduci fecit. Et quia procul a nobis facta hæc aberant, vix certitudinem rei addiscere poteramus. Verumtamen, quam verius potui, a relatoribus mihi intimatum chartæ commendavi.

Sic pluviis artus sitibundus desinit annus.

Unde Hierosolymi crebro sunt murmure questi.

Gesta quater denos currunt huc usque per annos
Post iter inceptum peregrinis undique notum.

CAPUT XXVII.

De Tyri obsidione præparata.

Anno a Domino Jesu nato 1124, cum Natale Salvatoris tam in Bethlehem quam in Hierusalem, ut decuit, celebrassemus, cui celebritati dux Veneticorum cum suis devote interfuit, confirmatum est communi et gratuita voluntate sub jurejurando, obsidionem circa Tyrum vel Ascalonem post Epiphaniam agere. Sed quia nos pecuniæ inopia universos tunc arcebat, colligitur multa viritum militiæ et clientelæ conductivæ impertienda. Non enim poterant tantum negotium sive donativis expedire. Quamobrem oportuit nos etiam pretiosiora Ecclesiæ Hierosolymitanæ ornamenta colligendo numismate creditoribus oppignerari. Igitur sicut interminatum est, et ubi nominatum est, undique convenerunt omnes.

Cum ter fusor aquæ valido reparatur ab igne,
Plebs de Hierusalem communiter exit in hostem.
Hoc fit et in prima feria, luna quoque prima.

CAPUT XXVIII.

Quomodo Tyrus a patriarcha et a Veneticis obsessa sit.

Itaque Achon profecti disposuerunt una cum Veneticis Tyrum adire et obsidere. Patriarcha igitur cum suis subditis, dux vero cum nautis et navibus suis urbem Tyrum obsidere xv Kalend. Martii accinxerunt, introeunte tunc Pisces sole gemellos. Hoc autem audito, Ascalonitæ, qui solita proter-

A via nunquam mansuefieri potuerunt, nobis facere damnum pro posse non distulerunt. Quadam quippe die, tripartito exercitu suo, majorem cohortium suarum partem Hierusalem adduxerunt, qui exemplo octo homines extra urbem, qui vineas putabant, truciter peremerunt. Quorum adventu comperto, super arcem Davidis tuba mox intonuit, hoc nobis significans. Et procedentes adversus eos Franci nostri atque Syri, audacter obstiterunt. Et cum tribus diei horis alterutro conspectu ad tædium se fatigassent, effectis quamplurimis sauciatis, mœsti abierunt, nostri siquidem paulatim eos insecuti sunt. Et quia militibus carebant, insidias eorum veriti, non præsumpserunt eos diu sequi. Ad extremum tamen de capitibus eorum amputatis septem et decem retenta sunt, totidemque equi. Tres equites vivi, alii vero ex eis sunt occisi. Quod si milites haberemus, pauci ex eis evasissent. Equitatus enim noster in exercitu erat. Tunc Deus laudatur, cui semper laus debetur.

CAPUT XXIX.

De Tyro, et ejus nobilitate.

Interea loci coangustantur Tyrii in urbe sua proxime inclusi, nec pacem quærentes, nec capi cedentes. Divitiis enim opulenti, et maris præsidio circumfulti, consueverunt semper esse ingrati. Hæc est quidem cunctis urbibus, quæ in terra sunt promissionis, ditior et nobilior, præter Azor, quam antiquitus Jabin rex Chananæorum possedit, quam Josue postea cum plurimis destruxit. Quæ quidem, ut legimus, nongentis turribus munita gloriabatur (*Jud. iv, 2, 3*). Josephus autem tria millia currum falcatorum fuisse narrat. Armatorum vero trecenta millia, et decem millia equitum habebat; cujus militiæ Sisara dux exstitit. Hæc urbes Tyrus et Azor in terra Phœnicum fuerunt institutæ. Hæc institoribus et negotiationibus munitissima; illa vero infinita gente populosa. Hæc in marino littore sita; illa vero in campestribus est collocata. Quando Gedeon vindicabat Israel, tunc temporis Tyrus condita fuit paulo ante Herculem a Phœnicibus. Urbs enim in terra Phœnicum est. Hæc est, ad quam Isaias loquitur, minans eam propter superbiam suam (*Isa. xxiii*), in qua optima purpura tingitur; unde et de Tyria dicitur nobilis purpura. Tyrus interpretatur *angustia*, quæ Seor Hebraice dicitur. Rex autem Assyriorum Salmanasar pugnans contra Syriam et Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Eliseus. Nolebant enim regi Assyriorum Tyrii esse subjecti. Hoc equidem per quinquennium actum est. De hoc Menander scribit, Josephus quoque latius. Tunc temporis pelagus transfretantes Tyrii, duce Didone, Beli filia, Carthaginem in Africa condiderunt. Cujus situs triginta millia passuum muro amplexantur, et pene tota mari cincta ab Orosio historico fuisse describitur absque faucibus, quæ tribus millibus passuum aperiebantur. Is locus murum 30 pedes latum habuit, saxo quadrato ad altitudinem cubitorum 40. Arx, cui Bisse [*in edit.*

Birse] nomen fuit, pauco amplius quam duo millia passuum tenebat; quæ septingentesimo anno post conditionem ejus omni lapide diminuto confunditur. Quæ ante urbem Romam duos et septuaginta annos ab Helyssa condita invenitur. Hanc Publius Scipio superioris anni consul suprema sorte molitus est; quæ continuis decem et septem diebus miserabiliter arsit.

CAPUT XXX.

De Tyri captivitate antiqua, et a quibus antiquitus fuit expugnata.

Tyrus autem superius memorata 70 annis, juxta Isaiam, depopulata elanguit. A qua recedentibus Cetheis, reduxit eos Eliscus rex. Contra quos Salmanasar rex Assyriorum denuo insurgit. Recessit a Tyro tunc civitas Sidon, et Arce, et antiqua Tyrus, et multæ aliæ simul urbes; quæ semetipsas regi Assyriorum tradiderunt. Quapropter Tyriis non subjectis, iterum adversus eos egressus est, Phœnicibus ei naves 70 exhibentibus, et remiges 800. Contra quos Tyrii navigantes in 12 navibus, dispersis hostium navibus, ceperunt captivos viros quingentos. Unde honor Tyriorum propter hoc crevit quammaxime. Revertens autem Assyriorum rex, disposuit custodias super flumen, et aquæ ductu circumvit, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et cum hoc quinque annis factum esset, toleraverunt, de effossis puteis bibentes aquam. Hæc itaque in archivis Tyri de Salmanasar rege Assyriorum conscripta sunt. Illic est, qui Samariam obsedit, et cepit eam anno regis Ezechiae sexto, et transtulit Israel in Assyrios. Ante quem venerat etiam Phul rex Assyriorum, et post eum Tegladphalassar rex Assur, qui cepit Cedes et Azor in Nephtalim, et propè Paneas, et Jaloe, et Galaad, et universam Galilæam, et transtulit eos in Assyrios. Venit quoque Sargon rex Assyriorum, qui misit Tartham pugnare contra Azotum, et cepit eam. Itaque propter peccata populi vastata est terra promissionis, et in captivitatem ducta, prius Assyriis, deinde Chaldæis. Nabuchodonosor enim tam Chaldæus quam Babylonius rex obsedit et cepit Hierusalem. Unde Sedecias rex fugiens captus est juxta Jericho, et ductus ad regem Babylonis in regionem, quæ Reblata dicitur, in terra Emath. Hieronymus dicit Emath magnam esse Antiochiam, minorem vero Epiphaniam. Ibi fecit Nabuchodonosor oculos Sedeciae erui, et filios ejus coram se jugulari. Tunc venit Nabuzardam princeps militiae ejus, et incendit domum Domini et domum regis, et totum murum destruxit per circuitum. Post temporum autem intervalla venit Alexander, qui Tyrum obsedit, et cepit, subjugata Sidone, prius autem Damasco. Gaza quoque ab eo capta per duum mensium spatia; qui circa Tyrum septem mensibus fuerat, ad civitatem Hierosolymam festinavit. Honorifice susceptus, principem sacerdotum nomine Jaddim plurimis honoribus prosequitur, habentem thydarim super caput ejus, et stolam auream hiacinthinam, et super laminam auream, in qua nomen Dei scriptum erat, solus adiens diligenter adoravit. Et

A disposita Hierosolyma, ad reliquas civitates exercitum suum convertit. Post annorum plurium spatia, peccatis Judæorum exigentibus, Antiochus Epiphanes legem eorum impugnans, Machabeos valde coarctavit. Post hunc venit Pompeius, qui Hierusalem infeliciter dissipavit. Ad ultimum vero Vespasianus cum Tito filio suo venit, qui penitus eam destruxit. Itaque per varios rerum eventus usque ad tempora nostra, et civitas sancta, et patria ei subdita præcipitanter exstitit vexata. Plerumque Palæstina, interdum Phœnicea, quæ a Phœnice Cadmi fratre nomen accepit, est vastata. Tum Samaria, tum Galilæa, quæ tamen bipartita determinatione distinguitur. Nam altera superior, altera quidem inferior appellatur; quas ambifariam Phœnice et Syria cingunt. Illa nempe, quæ est trans Jordanem, a Macheronta in Pellam capit longitudinem, et a Philadelphia usque Jordanem habet latitudinem. Pella quippe septentrionalis ejus est tractus, Jordanis vero occiduus; meridianus autem Moabitide terminatur regione; ab oriente Arabia et Philadelphia, itemque Gerasidis clauditur. Samariensis autem regio inter Judæam et Galilæam sita est. At Judææ latitudo a Jordane usque Joppem explicatur; media vero civitas ejus est Hierusalem, quasi umbilicus ejus terræ sit. Porro inferior Galilæa, quæ ex Tiberiade usque Zabulon, et usque Ptolemaidam tenditur, et Carmelum montem Tyriorum, continet intra se Nazareth, et Sephorum civitatem validissimam; Thabor etiam, et Cana, cum pluribus aliis. Hæc siquidem Libano accingitur, et fontibus Jordanis, ubi nunc est Paneas, sive Dan alio nomine, sive Cæsarea Philippi, circa quam Turconitidis [*in edit.* Traconitidis] est regio, et Nabatea. A meridie est Samaria, et Scitopolis, hoc est Bethsan. Judææ autem Bersabee civitas dat litem, intra quam sunt Tanna et Lidda, Joppe et Jamnia, Thecue et Hebron, Astaol et Saraa, et multæ aliæ. Nunc ad callem redeo, qui diversas semitas diu discurre.

CAPUT XXXI.

De bello et victoria Antiochenorum et de morte Balac.

Cum igitur circa Tyrum in obsidione ad machinas præparandas laborarem, nihilominus Balac contra nos cornu suum cum complicibus suis extollere non cessabant. Qui ex urbe Calipto egressus, quæ vulgo Halapia nuncupatur, mense Maio intrante, cum quinque millibus equitum septemque millibus peditum perrexit Hierapolim, quam urbem Mombech vulgus vocitat. Et cum possessor ejus eam illi reddere nollet, extra urbem eum ad se tunc evocatum nefariam decollavit. Qua urbe Balac protinus obsessa, non latuit Goscelinum Antiochiæ tunc morantem, et habita inde legatione, acceleravit illuc ire cum Antiochenis. Licet enim paucissima gens esset Christicolarum, non pavitavit Goscelinus aggredi multitudinem perfidorum. Nec mora diu protracta, commissa est ferociter pugna. Deo autem suffragante, postquam Turci ter sunt confusi, ter ad pugnam audaciter regregati, Balac in ea præ-

sura sauciatus ad mortem, pro posse divertit moribundus in partem. Quod cum extemplo sui comperissent, qui potuerunt fugere non torpuerunt. Potuerunt quidem plerique fugere, sed nequaquam effugere. Referuntur enim tria millia ex eis fuisse interemptorum, qui equites erant. De peditibus autem ignoratur numerus. De nostris vero 50 milites ibi perempti occubuerunt; de pedestri autem clientela 60 fere. Volens autem certitudinem rei scire Goscelinus, an Balac esset mortuus, an aliquatenus esset vivus, cum sollicite perscrutarentur qui hoc inter necatos exquirebant, armorum indicibus cognitorum a cognitis cognitus est. Cujus caput qui amputavit, Goscelino gratulabundus detulit; a quo numismata, sicut se illi daturum sponderat, lucratus accepit. Caput siquidem continuo Antiochiam ad declamationem rei gestæ Goscelinus deferri fecit. Quod ipse, qui in starcia sua detulit usque Tyrum, itemque Hierusalem, nobis universis et enarravit et declaravit, qui etiam in prælio memorato cum præliantibus præsens fuit. Armiger quoque Goscelini erat ipse. Et quia nuntium attulit desiderantissimum in exercitu nostro ante Tyrum assistentem, acceptis armis ab armigero in militem proventus est. Comes nempe Tripolitanus ad hunc gradum eum sublimavit. Et laudavimus et benediximus omnes Dominum, quia suffocatus est ille draco sævissimus, qui Christianismum diu tribulaverat et pessumderat.

Sol decies novies lustrarat lumine Taurum;
Quando Balac cecidit, vel eum fortuna fefellit.

Ecce sic interpretatio somnii superius memorati declarata est, quod quasi vaticinans ipse Balac de se ipso dixerat tempore illo, quo Goscelinus de captione mirabiliter evasit. Videbat enim in visu a Goscelino sibi oculos erui. Vere penitus eruit, quoniam caput et membra illi penitus abstulit.

Nec videt, aut audit, nec fatur, nec sedet, aut it:
Nec cœlo, nec humo, nec aqua locus ejus habetur.

CAPUT XXXII.

De his quæ in obsidione Tyri gerebantur.

Quadam vero die, dum in obsidione memorata securi quiescerent qui circumsedebant, opportunitate considerata, egressi sunt de civitate Tyrii tam Turci quam Sarraceni, patefactis portis, et ad machinam nostram inter cœteras fortiores occurrentes, nudatis frameis unanimiter accurrerunt, et antequam arma nostri caperent, quos in machina custodes invenerunt foras sauciando pepulerunt. Et incendunt eam igni, qua solebant turres antea jactis lapidibus conquassari et vehementissime perforari. In qua impugnatione 50 homines perdidimus. Illi autem duplex reppererunt damnum. Cives quippe per muri minas nostros tam sagittis quam lapidibus sive spiculis crebro valde lædebant et vulnerabant. Interim autem Venetici nostri secunda usi fortuna satis, carabum suum ingressi, qui non erant nisi quinque tantum, domunculam unam, quam juxta

A murum urbis reppererunt, diripuerunt, duobus ibi capitibus amputatis. Qui tunc sine cunctatione cum lucello suo gratulabundi foras remeaverunt. Actum est hoc xi Kal. Julii. Sed minus valuit, cum paulo ante Tyrii liburnam unam noctu clepserint, et intra urbem per portum traxerint. In hujusmodi enim certaminibus talia fieri sæpe contingit.

Hic cadit, hic surgit; hic plorat, gaudet et ille.

CAPUT XXXIII.

De pessima inquietudine Ascalonitarum.

Scientes autem Ascalonitæ gentis nostræ paucitatem, ubi magis æstimaverunt nos debilitare, vel damnum inferre, non pigruerunt molestare. Nam prope Hierusalem viculum quemdam Birrum nominatum vastaverunt et concremaverunt, et asportatis omnibus reculis illic inventis, cum aliquantis mortuis et pluribus vulneratis abierunt. Mulierculæ enim et infantes in turri quadam tempore nostro illic ædificatâ se intromiserunt, et sic salvati sunt. Itaque per terram excurrentes, diripiebant, necabant, captivabant; quodcumque malum poterant faciebant, nec erat qui eis resisteret. Intenti enim eramus omnes ad obsidionem, misericordiam expectantes supernam, quatenus laborem nostrum Deo factore et adjutore valeremus consummare. Erat enim impatibile et nocte lucubrare, et die laborare.

CAPUT XXXIV.

De redditione urbis Tyriæ

C Videns autem rex Damasci Turcos suos et Sarracenos, qui erant in urbe circumclusi, nullo modo posse de manibus nostris evadere, maluit cum aliquo dedecore vivos eos redimere quam mortuos plorare. Quæsivit ergo per interlocutores sagaci consilio, quatenus homines suos cum rebus eorum omnibus foras exciperet, et urbem vacuatam nobis relinqueret. In quo cum utrinque diu luctaremur, obsidibus ambifariam datis, illi de urbe sunt egressi, et Christiani pacifice introgressi. Quicumque autem ex Sarracenis in urbe remanere voluerunt, sub conditionis ratiocinio in pace remanserunt.

Sub Cancro Phœbus fuerat sex decies ortus,
Quando Tyrus capitur, et redditur, ac superatur,
Nam Nonas Julii contigit hoc fieri.

D Non est cessandum, non est etiam tardandum quærere Dominum nostrum adiutorem in tribulationibus, pium, benignum, et precibus pulsare eum, ut nobis pulsantibus pium præbeat auditum. Hoc equidem in Hierusalem feceramus, persæpe ecclesias visitando, lacrymas fundendo, eleemosynas imperitendo, corpora jejuniis afficiendo. Quod Deus, ut credo, de supernis aspectans, non reliquit post se benedictionem, sed exaudivit deprecationem nostram. Quod cum aliquem addiscere rumusculum auribus apertis expectabamus, ecce legati tres festinantissime venerunt nobis nuntiantes et litteras a patriarcha nostro deferentes, et urbem captam esse innotescentes. Quo audito, clamor jucundissimi-

mus attollitur, *Te Dsum laudamus* illico vocibus altisonis decantatur. Signa pulsantur, processio ad Deum deducitur, vexilla in muris et turribus elevantur, per omnes vicos ornamenta multicoloria extenduntur, gratiarum actiones depromuntur, nuntii pro meritis digne remunerantur, pusilli et magni pariter congratulantur, puellæ in cantilenis, in choris delectantur. Recte mater Hierusalem gaudet de Tyro filia, cujus a dextera sedit amodo coronata. Luget et Babylon, consolatione ejus perdita, cujus adminiculo dudum exstiterat suffulta, cujus classem quotannis nobis hostilem excipiebat. Hæc vero etsi minoratur pompa, augmentatur divina gratia. Nam quæ apud Ethnicos civitas habuerat in magisterio primiflaminem, vel archiflaminem, secundum Patrum institutionem habebit primatem vel patriarcham in lege Christiana. Ubi enim archiflaminæ erant, archiepiscopi in lege Christianorum sunt instituti, qui singulis provinciis præsent. Ubi metropolis erat, quæ interpretatur *mater civitas*, metropolitani erant, qui de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam matri et majori aliarum civitati præsidebant. Ubi autem minores civitates habuerunt solummodo flamines vel comites, episcopi sunt constituti. Porro tribuni plebis non absurde intelliguntur presbyteri, sive reliqui inferioris ordinis clerici. Sic omnis mundana potestas his gradibus dignitatum a se invicem distat, id est ut primus sit Augustus, vel imperator. Deinde Cæsares, deinde reges, duces, comites. Sic dicit Clemens papa, Anacletus, Anicius, et plures alii. Demus ergo laudes Deo altissimo, quia non hominum virtute, sed sua beneplacita voluntate, sine sanguinis effusione nobis Tyrum reddidit, urbem inclytam, urbem fortissimam et ad capiendum difficillimam, nisi Deus manum apponeret dexteram. In hæc quidem Antiocheni deliquerunt, qui nullum auxilium nobis præbuerunt, nec labori huic adesse voluerunt. Benedicatur autem Pontius Tripolitanus, quoniam adjutor nobis fidelissimus. Pacificet Deus Antiochenam Ecclesiam cum Hierosolymitana Ecclesia, quæ duæ dissident de Tyria tertia. Illa dicit hanc sibi fuisse subditam sub Græcorum tempore. Hæc dicit se esse communitam privilegiis a Romano pontifice. Nam in concilio Arvernensi tam authentico et nominatissimo constitutum unanimi assensu fuit, ut, quæcunque civitas mari magno transito a paganorum posset excuti jugo, sine contradictione perenniter obtineretur. Hoc etiam in Antiocheno concilio episcopo Podiensi magistrante replicatum et concessum ab omnibus est. In Hie-

rusalem quoque dux Godefridus et domnus Boamundus acceperunt terram suam a patriarcha Daiberto propter amorem Dei. Idem Paschalis papa privilegiis suis corroboravit, et ea Ecclesie Hierosolymæ transmisit, quibus Ecclesia Romana sic auctoritate jure perpetuo communitur. In quibus privilegiis hæc inscripta continentur:

CAPUT XXXV.

Privilegium Paschalis papæ.

« PASCALIS, SERVUS SERVORUM DEI, reverentissimo fratri Hierosolymitano patriarchæ GIBELINO et successoribus ejus canonice promovendis. Secundum mutationes temporum transferuntur etiam regna terrarum. Unde etiam ecclesiasticarum parochiarum fines in plerisque provinciis mutari expedit et transferri. Asianarum siquidem Ecclesiarum fines antiquis fuerunt definitionibus distributi. Quas distributiones diversarum diversæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem Deo, quod nostris temporibus et Antiochiæ et Hierosolymæ civitates cum suburbanis suis et adjacentibus provinciis in Christianorum principum redactæ sunt potestatem. Unde oportet nos divinæ mutationi et translationi manum apponere, et secundum tempus quæ sunt disponenda disponere, ut Hierosolymitanæ Ecclesie urbes illas et provincias concedamus, quæ per gloriosi regis Balduini prudentiam, ac exercituum eum sequentium sanguine per Dei gratiam acquisitæ sunt. Præsentis decreti pagina tibi, frater charissime et coepiscopo Gibeline, tuisque successoribus, et per vos sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesie patriarchali metropolitanæ, jure regendas disponendasque sancimus civitates omnes, atque provincias, quas sub prædicti regis ditione aut jam restituit, aut in futurum restituere divina gratia dignabitur. Dignum est enim ut sepulcri Dominici Ecclesia secundum fidelium militum desideria competentem honorem obtineat, et Turcorum vel Sarraecenorum jugo libera, in Christianorum manu abundantius exaltetur. »

CAPUT XXXVI.

De portionibus circa Tyrum constitutis.

Expletis autem apud Tyrum, prout oportuit, negotiis, et tripartita divisione dispositis, et æquiparatione congrua duabus portionibus regie scilicet dignitati, et tertia hæreditario jure Veneticis tam in urbe quam in portu singillatim contraditis, recesserunt omnes ad sua. Revertente autem Hierosolymitano patriarcha Hierusalem cum Hierosolymitanis, crucem Domini sacrosanctam digna cum veneratione suscepit clerus et populus.

(*Huc usque editio I Bongarsii. Quæ sequuntur addita sunt ex ms. codice.*)

CAPUT XXXVII.

De signo tunc apparente.

Deinde apparuit nobis sol per unam fere horam fulgore colorifero, in novam vel jactivam formam commutatus, et in specie lunæ tanquam eclipsi qua-

dam biformis transmutatus. Hoc accidit quippe III Idus Augusti, hora diei jam prætereunte nona. Noli ergo mirari cum vides signa in cœlis, quia nihilominus operatur Deus in terris. Sicut enim in cœlestibus, ita et in terrenis transformat et componit

quæcunque et quomodo vult. Quod si mira sunt quæ fecerit, mirabilior est qui ea fecit. Considera et mente recogita quomodo tempore in nostro transvertit Deus Occidentem in Oriente. Nam qui fuimus occidentales, nunc facti sumus orientales. Qui fuit Romanus aut Francus, hac in terra factus est Galilæus, aut Palæstinus. Qui fuit Remensis aut Carnotensis, nunc efficitur Tyrius aut Antiochenus. Jam obliti sumus nativitatæ nostræ loca, jam nobis pluribus vel sunt ignota, vel etiam inaudita. Hic jam possedit domos proprias et familias quasi jure hæreditario et paterno, ille vero jam duxit uxorem non tamen compatriotam, sed et Syram aut Armenam, et interdum Sarracenam, baptismi autem gratiam adeptam. Alius habet apud se tam socerum quam nurum, seu generum suum, sive privignum, necne vitricum. Nec deest huic nepos, seu pronepos. Hic potitur vineis, ille culturis. Diversarum linguarum coutuntur alternatim eloquio et obsequio alterutri. Lingua diversa jam communis facta utrique nationi fit nota, et jungit fides quibus est ignota progenies. Scriptum quippe est: *Leo et bos comedit paleas* (Isa. xi, 7). Qui erat alienigena, nunc est quasi indigena, et qui inquilinus est, utique quasi incola factus. Nos nostri sequuntur de die in diem propinqui et parentes, quæcunque possederant omnino relinquentes, nec etiam volentes. Qui enim illic erant inopes, hic facit eos Deus locupletes. Qui habuerant nummos paucos, hic possident bysantios innumeros, et qui non habuerant villam, hic, Deo donante, jam possident urbem. Quare ergo reverteretur in Occidentem, qui hic invenit taliter Orientem? Nec vult eos penuria Deus affici, qui cum crucibus suis devoverunt eum sequi, imo denique assequi. Percipitis igitur esse hoc miraculum immensum, in universo mundo valde stupendum. Quis audivit hactenus tale? Vult ergo nos Deus omnes lucrifacere, et ut amicos charissimos ad se attrahere. Et quia vult, nos quoque voluntarie velimus, et quod illi placet benigno corde et humili faciamus, ut cum eo feliciter regnemus.

CAPUT XXXVIII.

De regis a vinculis liberatione, et obsidione urbis Halapia.

Omnipotentem Deo favente, de Turcorum custodia Hierosolymorum rex iv Kal. Septembris exiit, cum mensibus 12 pauloque magis sub eorum vinculis detentus esset. Sed quia pro redemptione sui obsides eis electos primitus contradere oportuit, non omnino liber exiit, cum se et illos incerta et pendula spe anxius obligaverit. Unde consilio necessitati postmodum adhibito, urbem Caliptum obsidere acceleravit, quatenus ipsa cohibita, vel obsides suos a civibus extorqueret, vel forte fame vexatam comprehendere posset. Didicerat enim panis inopia eam valde angustari. Ab Antiochia magna 40 millibus civitas hæc discrepat; quo in loco ab Abraham, quando de Carram in terra peregrinabatur Chanaam, pecora sua tam fetentia quam fetata in pascuis illis uberrimis

A faciebat opiliones suos pascere, insuper lac eorum in mulctris faciebat mulgeri, deinde coagulari, coagulatumque in fiscinis exprimi, et formagia confici. Dives enim erat valde omnigenum rerum possessione. Calixtus papa obiit xii Kalend. Januarii.

CAPUT XXXIX.

De congregato exercitu Turcorum ad dispergendam obsidionem.

Anno a Salvatore mundi nato 1125, indictione iii, cum mensibus 5. Hierosolymitanus una cum suis Halapiam urbem rex cohibuisset, nec quidquam profecisset, Turci, ut solent, non torpidi, transgresso flumine paradisiaco Euphrate magno, itinere citissimo properaverunt ad urbem prædictam, ad disperdendam obsidionem, quam gens nostra jam diu apposuerat circa illam. Verebantur enim, nisi citissime subvenirent, in proximo eam fore capiendam. Fuerunt autem septem millia equitum, camelorum quoque annona et alimentis onustorum, ad quatuor fere millia. Sed quoniam adversus eos prævalere nostri non potuerunt, necessario cesserunt, et ad oppidum eis proximum Careph nominatum die sequenti diverterunt. Erat enim illud nostrum. Turcorum enim pars una nostros aliquantisper cum insequerentur, duos de suis probioribus equis dejectos atque peremptos illic amiserunt. Nos vero clientem unum, sex quoque tentoria. Accidit adventus eorum iii Kalend. Februarii. Sed quia noctu repentini advenerunt, propterea imparatos nos facilius invenerunt et confuderunt. Vilissimum ergo dictu, inhonestum scitu, tædium relatu, pudor auditu. Sed qui hoc narro, a veritate non devio. Quid ergo? voluntati Dei quis resistit? Verum est autem proverbium, quod quidam Sapiens dixit: « Futura non pugnant, nec se superari sinunt. » Erat hoc verum futurum, sed nemini præscitum. Si enim fuisset præscitum, nunquam posset fore futurum, quia de meditatione veniret ad nihilum sine voluntate. Nam cassaret qui præsciret, ne ad factum res exiret. Rex autem deinde secessit Antiochiam, Goscelinusque cum eo. Obsides vero, quos posuit pro se rex quando de vinculis exiit, neque sunt redditii, neque redempti. Itaque tam Hierosolymitani quam Tripolitani omnes ad sua remeaverunt. Obviat autem divina dispensatio ei, quem prosperiorem facit humana probitas, ne cui convenit ampliari patiatur. Quis enim alius vel bonorum dator, malorumve depulsor, quam rector aut medicator mentium Deus, qui ex summa cœli specula universa conspicit et discernit? Qui Tyrum urbem fortissimam et gloriosissimam nobis Christianis suis paulo ante benigne tradidit, et possessoribus ejus abstulit, nunc ei manum retrahere libuit. Fortassis liberioribus agricolis vineam suam excolere reservavit, qui fructum ei ubertim reddere velint vel valeant opportuno in tempore. Quidam quidem cum plus habent minus valent, nec largitori bonorum gratias quantas debent exhibent; verum etiam Deo in his, quæ votis illi promittunt, sese fallentes, item itemque mentiando fallunt

CAPUT XLI.

Quod rex Hierosolymis cum gaudio sit receptus.

Cum autem duobus fere annis tentus, et vinculis compeditus a paganis atrocissime rex fuisset, Hierosolymam suam reversus rediit; quem in Non. Aprilis universi processione celebri suscepimus. Qui, parum apud nos commoratus, Antiochiam festinanter rediit. Turcis terram illam jam vastantibus, quorum potentior Borsequinus erat nominatus, junctis sibi sex millibus militum.

CAPUT XLI.

De Veneticis, qui revertentes Insulas imperatoris vastaverunt.

Tunc temporis usque ad nos divulgatur Veneticos post Tyrum captam in repatriatu suo insulas imperatoris, per quas præteribant, Rhodum videlicet et Mothonem, Sanum quoque et Chium, violenter comprehendisse, pariterque mœnia diruisse, puheres et puellas miserabiliter captivasse, pecuniam multimodam secum asportasse. Sed quoniam nequivimus hoc commendare, in visceribus intimis hoc audientes condoluimus. Hi enim adversus imperatorem, hic quoque contra Veneticos crudelissime utrobique desæviebant. Inimici enim erant ad invicem. Sed *væ mundo ab scandalis!* *væ* illis etiam per quos scandala eveniunt! (*Matth. xviii, 7.*) Si culpa est imperatoris, male quidem ipse imperat. Si autem Veneticorum, ipsi sibi damnationem acquirant. De superbia quippe peccata procedunt universa. Nonne superbit homo, quando facit quod prohibet Deus? Habent Venetici ulciscendi se occasionem, habet et imperator defendendi se, ut ait, justiorem. Insonites autem in medio positi, et eorum injuriæ non obnoxii luunt, et injuste perdunt. Sed quid præterea dicendum est eis, qui raptu piratico peregrinis Dei et Hierusalem pro amore Creatoris, cum labore et angore tantimodo euntibus in pelago mala quæ possunt facere non desistunt? Si beatificari, Domino dicente, merebuntur misericordes (*Matth. v, 7*), quid contrarii pietatis recipiunt pro impietate sua inmisericordes? Maledicuntur, excommunicantur, et impænitentes et perfidi moriuntur. Descendunt ultro tales in infernum viventes (*Psal. lrv, 16*). Apostolico non obediunt, patriarcham contemnunt, sanctorum Patrum dicta vilipendunt. Scio, scio quod eis dicere non formido. Futurum enim est quod audient a Domino iudice valde severo: *« Nescio unde sitis (Luc. xiii, 27), qui januam vobis aperire clamatis. Et tarde venitis, et nihil boni vobiscum affertis. Imo janua jam clausa est (Matth. xxv, 10). Nolvistis enim me audire, nec amplius dignor vos auscultare. Qui quondam clamavi, Venite (Matth. xi, 28), nunc omnino dico, Discedite (Matth. xxvii, 41). Dico, dico, amen dico; datam sententiam nullatenus commuto. Quod autem superest, horribile est, et impatibile est, sed perpetuum pro meritis væ. Rerum autem ordinem continuandi gratia, et ne intercisa pendeat historia, summatim singula designare satagam.*

A

CAPUT XLII.

De multis a Borsequino perpetratis, et prælio contra ipsum gesto.

Igitur Borsequinus, cujus tam probitatem quam improbitatem ordiri jam cœpimus, cum paulatim per singulos dies ejus concreveret exercitus, oppidum quoddam vocitatum Caphardam obsidione arcuit, et arcitum comprehendit. Quod ei tradiderunt qui tutores ejus erant, cum diutius obtinere nequirent, nec subventum aliunde habere sperarent. Necdum rex noser illuc pervenerat, nec comes Tripolitanus quem secum illuc ducebat. De Hierosolymitanis autem paucos habebat, quoniam in præsentem et in præterito anno valde fatigati fuerant. Nam quomodo tot labores assidue tolerare poterant, quibus vix uno mense in domibus suis quiescere licebat? Certe crudelis corde est, qui eis qui circa Hierusalem inhabitant pie non compatitur. Qui die ac nocte in Domini servitio gravissime tribulantur, qui etiam, cum de hospitio suo exeunt, ne reverti postea possint timidi ambigunt. Si longe tendunt, necessario alimentis suis et utensilibus onerati incedunt. Si pauperes vel agricolæ, aut lignarii sunt, in saltibus et lucis, Æthiopum insidiis aut capiuntur, aut necantur. Hinc Babylonii terra et mari, ab aquilone vero Turci plerumque accurrunt subitanei. Præsto quippe sunt aures et attentæ ad cornicinem audiendum, si forte increpuerit bellicus tumultus. Quod nisi interdum peccando deviamus, amici revera Dei omnino essemus. Borsequinus autem humilem Syriam proculcans, et quid ei magis sit commodum sollicite exquirens, Sardanaïum castrum obsedit. Sed nihil illic proficiens, ad municipium Hasar nominatum exercitum suum convertit. Quod statim obsessum machinis et tormentis vehementissime coercuit. Cui rex Damascenorum cum properasset mandatus adjutum, audito regis adventu, jam callide Borsequinus tentoria sua collecta cum sarcinis suis formidolosus emiserat. Et cum usque ad comprehensionem jam castrum angeretur, et tempus ad bellandi affectum nostros arctaret, ecce rex venit cum 15 cuneis ordinatissime præparatus. Ad cujus cornu dextrum Antiocheni constituti sunt. In lævo duo comites, Tripolitanus et Edessenus.

D Rex vero in tertio cum densiore et posteriore, cum in 21 phalangibus Turci divisi essent; multitudo nempe erat copiosa. Jamjamque arcus tentos in brachia de manibus deponebant, et cominus ensibus extractis nudatisque dimicabant. Cum rex hoc viso haut diutius tardans, orationum munimine et signo crucis armatus, exclamando *Adjuva, Deus*, et tubis vehementer sonantibus, impetum in eos et fecit, et fieri præcepit. Non enim pugnam incipere audebant, quo usque rex jussisset, Turcis siquidem potentissime primitus resistantibus. Denique, Conditore universorum opitulante, desperatione tabuerunt, et strage sub magna confusi in fugam et desperationem quibus licuit conversi sunt.

Quinques extortis in quinque Gemellis

Claruit hoc bellum, Domino præstante triumphum : A Ex quo natus sum, quoad hunc pervenimus
 Idibus in ternis cum Junius æstuat auris, [annum.
 Hoc geritur bellum Domini decus ad memorandum. Quod superest vitæ Deus ordinet et regat æque

CAPUT XLIII.

Quanti in prælio sint occisi.

De numero autem occisorum vel sauciatorum comprehendi veritas nec in hoc nec in alio quolibet bello potest, cum nisi sub æstimatione talis summa a nemine taxetur. Sed multoties varietas scriptorum utique fallacia est, quæ quidem fallaciæ causa profecto adulatio est, dum victorum laudes accumulare, virtutemque patriæ extollere vel præsentibus vel posteris student. Unde lucidissime patet quoniam tali impudentia mentiendi et occisorum hostium numero adjiciunt, et amicorum damna minuunt, vel omnino reticent. Retulerunt autem nobis qui bello interfuerunt, duo millia militum Turcorum exstitisse peremptorum, ipsis qui evaserant Turcis testificantibus. Sed de equis utrarumque partium infinitus numerus fuit angore et fatigatione siti extinctis.

Æstus erat, magnusque calor geminaverat æstum,
 Pugna gravis geritur, furit hic, occidit et ille.
 Is fugat, ille fugit; post casum nemo refugit.
 Sanguine cæsum campique viæque rubescunt,
 Candent lorice, lucent galca frameæque
 Clarifica specie, per campos undique jactæ.
 Projicit hic scutum, pharetram jactat ille, vel arcum.

Nollet Borsequinus scutica tunc carere, et mallet
 Tuldequinus urbe Damascena nudipes inesse, et
 suam toparchiam sollicite servare. Amiserunt
 satrapas Turci 15 in congressu illo. Nostri vero C
 non amplius quam 20 homines, quorum quinque
 milites erant. Mille quidem centumque milites
 nostri fuerunt, quando prælium commissum est.
 Turci autem 15 millia militum. De nostris vero
 duo millia peditum.

CAPUT XLIV.

*Borsequinus in sua repatriat: rex de receptione
 filie in obsidatu olim datæ, nec non de victoria
 Deo gratias agit.*

Cum autem nisi paucis diebus apud nos postea
 moratus esset Borsequinus, prætergresso Euphrate
 flumine, in sua repatriavit, nihil honoris, sed doloris
 et plangoris, amicis suis in patriam relaturus.
 Et qui huc venerat minax et cornutus, Dei gratia D
 rediit mutilatus, et consolatione viduus. Deinde
 cum rex noster filiam suam ætate quinquennem,
 quæ in obsidatu detenta fuerat, et aliquantos famili-
 ares suos similiter compeditos redemptione num-
 mismatum adeptus fuisset, sicut utrinque pactum
 fuerat, Hierusalem contendit gratiarum actiones
 Deo acturus, et de prælio circa Borsequinum mæ-
 gnifice patrato eum obnixè laudaturus. Et merito
 laudaturus et gratias acturus, quia, cum jam diu-
 turno tempore pessundatus, et in parte subteriore
 rotæ locatus, et vilissime et miserrime fere fuerat
 traditus, nunc, opitulante Deo, in decus pristinum
 restitutus est, et corroboratus.

Sena decennia bina tricennia præterierunt,

CAPUT XLV

De castello a rege ædificato.

Hoc in anno mense Octobris ædificavit rex castel-
 lum in montanis Berithi, et terra bonorum satis
 feraci. Hunc montem Glavianum vocant, a digla-
 diando, quia ibi rei digladiabantur, qui apud Beri-
 thum damnandi judicabantur. Abest autem ab urbe
 ipsa sex milliariis. Et quia ruricolæ Sarraceni tri-
 buta locorum reddere antea nolebant, postea vi
 cohibiti reddibiles exstiterunt.

CAPUT XLVI.

De expeditione regis, et prælio cum Turcis.

Deinde paravit rex protectionem suam in Syriam
 versus Damascus, rupta pace inter regem et Tulde-
 quinum, ubi tres vicos optimos cepit, profligavit,
 præcipitavit, et præda rapta quantum potuit, ad
 sua rediit. Quam quidem rapinam cum equitibus
 suis vel participibus æque divisisset, vel solito jure
 distribuisset, postridie in terram Philistiim expedi-
 tionem suam convertit. Tunc apud Ascalonem
 novi recentesque convenerant, qui de Babylonia
 illuc missi fuerant. Cuneus militum probitatem
 suam in terra nostra monstrare cupientes, jam
 victores se fore arbitrabantur. Quos cum viderent
 civitati prædictæ levatis signis appropinquare,
 exierunt contra eos cum magna vociferatione et
 audacitate. Et quamlibet rex nondum in primam
 acierum suarum frontem advenisset, quia in poste-
 riore parte sollicitus se retardabat, ut suis callide
 fugientibus, si necessitas urgeret, adjutor existeret,
 anteriores nostri cursores animi non inopes adversus
 eos indicibili impetu, *Adjuva, Deus* inclamantes,
 irruerunt. Quos cum tanta virtute et animositate
 inculcantes intra portas urbis, feriendo, proster-
 nendo et occidendo impulerunt, ut, quantum æsti-
 mare licet, si aliquanto magis de gente parata illic
 haberemus, procul dubio cum illis communiter in-
 troire possent qui persequabantur. Remanserunt
 itaque Ascalonitæ mortuos suos ultra 40 de melio-
 ribus lugentes et lamentantes, et de hoc insperato
 infortunio vehementer admirantes. Rex autem tubis
 significantibus ultra et prope urbem, nocte illa sub
 tentoriis conquievit. Quod si habuerunt gratia Dei
 quietem, hostes nostri noctem duxerunt insomnem
 et tristem. Nam, ut ait Josephus, nimis confidens
 incautus est, metus autem providentiam docet.
 Sciendum quod die illa nullam prædam nostri
 cursores circa urbem invenerunt. Nam de adventu
 regis præscii, jam pecora sua universa absconde-
 runt providenter.

CAPUT XLVII.

Quod Sarraceni per columbas suas litteras transmittant.

Morale est Sarracenis in Palæstina degentibus, ut
 per columbas ad hoc officium doctas de civitate in
 civitatem litteras sagaciter transmittant; quæ scri-
 ptorum vectrices ad domicilium jam sibi dudum

cognitum deportent. Quæ scripta in schedulis et super clunes columbarum consuta inventis legendo insinuent quid postea fieri debeat. Quod tunc ita factum clarissime est compertum.

CAPUT XLVIII.

De varietate consuetudinum.

Igitur secundum divisiones terrarum varietates existunt utique rerum et consuetudinum. Alios enim usus habet Francia, alios equidem Anglia, alios Ægyptus, alios vero India. Differunt etiam in volucris, differunt in piscibus atque arboribus. Nunquam in Palæstina vidi balenam, neque lampredam, nec in volucris picam, sive curucam. Illic autem habentur onagri, cirogrilli, nec non et hyena, quæ mortuorum effodit busta. In arboribus illic non vidi populum, nec taxum, neque corilum, aut sambucum, aut ruscum, aut acerem ullam.

CAPUT XLIX.

De diversis generibus bestiarum et serpentium in terra Sarracenorum.

Nuper vidimus omnes apud Neapolim bestiam quamdam, cujus nomen nullus hominum novit, nec audivit; facie qua hircus, collo ut aselli crinito, unguibus bifidis, cauda vitulina, ariete majorem. In Babylonia quoque est alia bestia, quam *Chimeram* vocant, quæ non retro, sed ante alta est, super quam in diebus majoribus pallium extendunt optimum, principi suo cum magnis aliis apparatus servituri. Est *crocodillus* animal quadrupes. In terra et in flumine pariter valet. Linguam non habet, maxillam movet superiorem, morsus ejus horribili tenacitate conveniunt. Plerumque ad 20 ulnas longitudinis evalescit. Qualia anseres edit ova; nec alibi fetus premit, quam ubi crescentis Nili aquæ non possunt pervenire. Armatus est enim unguium immanitate. Noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit. Circumdatum maxima cutis firmitate. In flumine quodam Cæsariensis Palæstinæ modo hæc quadrupedia similiter habentur, sed non ex longo tempore dicunt illuc fuisse allata de ipso Nilo dolositate maligna; ubi jam damna quamplurima in territorio illo sæpe perpetrant, animalia devorant. *Appotamus* in eodem flumine Nilo ac solo nascitur, et in India, maxime equo similis, et dorso, et juba, et hinnitu, rostro resupino, unguibus bifidis, aprinis dentibus, cauda tortuosa. Noctibus segetes depascitur, ad quas pergat aversus, astu doloso, ut fallente vestigio revertenti nullæ insidiæ præparentur. Sunt quidem corpore majores quam elephantum. Hæc et alia, pusilla et magna, Deus creat universa. Et quia placet ei creare, et nobis debent placere, et proinde laudes ei dare. Veris *draconibus* ora sunt parva, et ad morsum non deliscentia; sunt et arctæ fistulæ, per quas trahunt spiritus et linguas exerunt. Quippe non in dentibus, sed in caudis venenum habent, et verbere potius quam rictu nocent. Exciditur ex cerebris *dracontias* lapis. Draco maximus est omnium serpentium, sive animantium quæ sunt super terram; qui sæpe a speluncis abstractus fertur in aerem, con-

citaturque propter eum aer. Est autem cristatus. Si quem ligarit, occidit, a quo nunc elephans tutus est sui corporis magnitudine. Gignitur in India, et in Æthiopia in ipso incendio jugis æstus. Circa semitas delitet, per quas elephans graditur; solitis crura ejus nodis illigat, et suffocatum perimit. Pedes non habent. In Asia Scythica sunt *frigriphes* alites ferocissimi, ultra omnem rabiem sævientes. Sunt et *hircanii* gens silvis aspera, copiosa immanibus feris, feta *tigribus*. Quod bestiarum genus, insignes maculis notæ fulvo nitent. Pedum motum nescio velocitas an pervicacia magis adjuvet. Nihil tam longum quod non brevi penetrent; nihil adeo antecedit ut non illico assequantur. Sunt et *pantheræ* in Hircania minutis orbiculis superpictæ. Tradunt odore earum et contemplatione armenta mire affici, atque ubique eas persentiunt properato convenire, nec terreri nisi sola oris torvitate. Eas veneno frequentius quam ferro necant; lenta illis vivacitas. Est *alce*, mulis comparanda; adeo propenso labro superiore, ut nisi recedens in posteriora vestigia pasci nequeat. *Cameleon* nascitur in Asia plurimus, animal quadrupes, facies qua lacertæ, nisi crura cûrta et longiora ventri jungerentur. Prolixa cauda, eademque in vertiginem torta, hamati unguis subtili aduncitate, incessus piger, corpus asperum, cutis qualem in crocodillis deprehendimus, hiatus ejus æternus, ac sine ullius usus ministerio. Impetibilis est coraci. A quocunque interfectus est, victorem suum perimit interfectus. Nam si vel modicum ales ex eo ederit, illico moritur. Sed corax habet præsidium ad medelam, sumpta fronde laurea recuperat sanitatem. Corpus sine carne, vitalia sine linea; cuicumque se junxerit, concolor ei fit. *Salamandra* Græce vocatur, *Stellio* Latine,

Stellio flammipotens, Salamandra, Cameleon hor
[rens,
Nomen inest trinum, sed simplex corpus et unum.

Ales est *pegasus*, quæ nihil equinum præter aures habet. Quidam populi adeo sunt proceri ut elephantos velut equos facillima insultatione transiliant. Est et gens, quæ in juventute cana sit, nigrescat in senectute. *Leucocrota* est bestia, quæ velocitate præcedit feras universas, asini feræ magnitudine, cervi clunibus, pectore ac cruribus leoninis, capite cameli, bisulca ungula, ore usque ad aures dehiscente, dentium locis osse perpetuo. Hæc quoad formam; nam voce loquentium hominum sonos æmulari. *Mantichora* nomine inter hæc nascitur, triplici dentium ordine coeunte, vicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, sanguineo colore, corpore leonino, cauda velut scorpionis, aculeo spiculata, voce tantum sibila, ut imitetur modulos fistularum. Humanas carnes avidissime affectat, pedibus sic viget, saltu sic potest, ut morari eam nec extentissima spatia possint, nec obstacula latissima. Sed quis potest in hoc mari magno et spatioso tot et tanta Dei magnalia vel scire, vel exquirere, in quo versantur tot animalia et reptilia quorum non est numerus?

Hoc autem quod dixi tantillum, a Solino exquisitore sagacissimo et dictatissimo, prout malui, excerpti. Sed quod iter Alexander Magnus in India reperit et vidit, si non cuncta, tamen aliquanta in posterioribus indicabo.

Nunc abit hic annus, rector Deus exstet alius
Temporis ad ritum, modo transilit annus in annum.

CAPUT L.

De expeditione regis Hierosolymorum contra regem Damascenorum.

Anno a Natali Dominico 1126, indictione III, celebratis in Hierusalem Natalitii diebus festis, conflavit rex exercitum suum, in regem incessurus Damascum. Et facto extraventu suo monitu præconario, tota Hierosolymitana regio ad hoc commota est pede et equo. Joppini et Rametenses, et qui erant in Lidda, meantes per Neapolim, iter egerunt suum per Scitopolim. Hæc est Besan. In septentrionali autem tractu Achonitæ et Tyrii. Hi vero, in quorum rex præerat collegio, linquentes ad dexteram urbem Sephorum et montem Thabor, venerunt Tiberiadem. Quibus Hierosolymitani simul conglobati, Jordane transito, sub tentoriis suis cuncti jucunde quieverunt.

Tempus erat clarum, quoniam sine nube, serenum, Et septemdecimæ renitebant cornua lunæ.

Antelucanum autem, cum castris egrediendum erat, indicium lituus fecit. Tunc vero tabernacula colligunt, et ad profectionem cuncta instruunt. Mulos et jumenta, camelosque sarcinis onerant, ad quod multum tumultuabatur. Rudunt asini, blacterant cameli, hinnunt equi. Cum autem præduces viatorum tramitem insinuare cœpissent, cornibus item una personantibus, viam quam sibi utiliore non verunt accurate carpserunt. Et cum terram hostilem profundius introissent, levatissignis incedere sapiensius sategerunt, et armis suis se munierunt, ne inopinato periculo perturbarentur. Tunc transierunt caveam Roob, et terram Damascenorum introierunt, et ultra Meddam duabus noctibus pausaverunt. Ubi quoddam oritur flumen, quod extra mare Galilææ versus Scitopolim descendit, et Jordani se jungit. Tunc siquidem unam turrim ante se inventam præcipitaverunt. Itaque adca strum Solone nominatum venerunt. Unde Syri Christiani habitantes in eo cum processione sua exierunt obviam regi. Postmodum vero venerunt ad vallem, quam *Marchisophar* vocant, hoc est imperatoris Sophar, ad locum, in quo Paulus apostolus a Domino colaphum accepit, per tres dies visum amittens, duobus ibi diebus moram facientes. Illic aspexerunt tentoria Damascenorum, exercitum nostrum ibi expectantium. Et cum Tuldequini regis filius equitum circiter tria millia studiose adductans utcunque potuit contraxisset, ad patrem pugnabundus rediit, et die illo ante bellum genti suæ aggregatus est. Nec mora longior, ordinatæ sunt in parte nostra tam militum quam peditem acies 12, ut ab alterutra corroboraretur cetera, si necessitas adveniret. Et cum de pane san-

ctificato post missam auditam communicati essent omnes, factus est utrinque congressus, et bellare incipientes, *Adjuva, Deus*, exclamantes, vociferaverunt. Turci quoque et exclamaverunt, et acerrime dimicaverunt. Et quos quasi jam victos antea vilipenderant, eorum miram probitatem admirati sunt. Et deficiente illis spiritu, timore et pavore exterriti de fuga cogitaverunt. Fugit Tuldequinus, fugit filius ejus. Et quamvis nostros illi ultra omnem modum coarctarent, crescente illis magis magisque spiritu, constantes et animi compotes exstiterunt. Tantis tamen nimbus sagittarum ingruerat a Turcis ut nulla corporis pars ab ictu et vulnere tuta esset Christianis. Nulla quippe nostris tumultuosior, nulla terribilior pugna fuit. Discursus circumcursantium atque fremitus, itemque impetus erat nimius. Salpices et cornua vehementer concrepabant. Accincti ergo nostri a Turcis circumcirca jam plerumque sauciabantur, et cum quatuor milliariis fugitantes tolerando calluissent, vellent nolent, conversis ad eos vultibus, spiritu repleti martio pugnare cœperunt. Sacra die belli nituit Conversio Pauli, quem Deus elegit. Hora diei tercia incepta est lis bellica, de qua finem dat vespera diei data victoria. Gravis quidem pugna ignominiosa est fuga. Sed tolerabilius est infirmum vivere quam mortuum in æternum plangere. Itaque Turci elegerunt fugam, ut retinerent vitam. Duo siquidem millia, et paulo plus, de Turcis remanserunt in campis. De peditibus autem non est numerus. De nostris vero 14 equites et 80 pedites. Optime se habuit rex noster in die illa, cum omni equitatu suo, nec non et clientela, cum quibus omnipotens Deus in præsentiarum adfuit. Fugit rex Syriæ cum quibus potuit. Rex autem Solimæ cum triumpho lætus rediit. Cumque remeare statutum esset, accinxerunt turrim unam, et ceperunt eam cum nonaginta sex viris. Quibus interfectis, aliam comprehendit rex cum 20 Turcis in ea fugitivis. Quam cum viderent a nostris circumfodi, et lapides ingentissimos extorqueri, et se et arcem perterriti tradiderunt regi, quos eo pacto abire fecit, sed turrim diru' fecit. Necessarium autem valde videbatur hanc excindi, ne multos sui munimine ad defectionem invitaret. Nam et salutis spem habitatoribus certam, et agredientibus hæsitacionem atque formidinem præstare poterat. Tædebit forsitan historiarum auditores, si omnia quæ in bello, vel belli gratia, tam vi quam astutia gesta sunt, recitentur. Assumebant enim Damasceni lectos agilitate juvenes, qui cum armis suis post equitum terga sederent, et cum ad hostem ventum esset, equis desilirent, et continuo pedites ipsi ex alia parte equitibus, per quos adducti fuerant, dimicantibus hostem perturbarent.

CAPUT LI.

De obsidione urbis Raphaniæ, et de Sabbatico flumine.

Scriptum quippe est : « Nihil ex omni parte beatum. » Beari enim in hac parte non potuimus, cum

14 ibi milites probissimos amisimus, præter pedes aliquot similiter strenuos. Sed quantum ad stragem de illis factam, hoc minimum est. Interpretatur autem Damascus *osculum sanguinis*, sive *sanguinem bibens*. Legimus in Damasco sanguinem Abel fusum fuisse. De cruore enim occisorum possent Damasceni lambere, possent etiam de ipso cernui potare. Regresso denique cum exercitu suo rege in Hierusalem, diem festum et gratulatorium universim duximus. Et post pusillum rex motus prece comitis Tripolitani, proficiscitur in auxilium ejus, ad obsidendum oppidum quod Raphaniam nominamus, extra Libanum montem situm. In qua videlicet regione, ut narrat Josephus, inter Archas et Raphaniam civitates fluvius medius fluit, qui quoddam peculiare habet miraculum. Nam cum sit quando fluit plurimus, atque meatu segnis, tamen interpositis 6 diebus a fontibus deficiens siccum exhibet locum videre. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur, atque hunc ordinem semper eum observare pro certo compertum est. Unde etiam Sabbaticus appellatus est, a sacro Judæorum septimo die sic nominatus. Princeps vero Titus aliquandiu Berithi commoratus, et inde reversus, per omnes quas abibat Syriæ civitates magnificentissima celebrans spectacula, hunc conspiciens fluvium natura cognitione dignissimum, admiratus est valde.

CAPUT LII.

De alio quodam flumine.

Aliud quoque idem historiographus miraculum refert, inquit juxta Ptolemaidam urbem fluviolum esse quasi a duobus stadiis præterlabentem, quem vocant Belem, prorsus exiguum; cui prope est sepulcrum Menonis, admiratione quidem dignissimum. Erat autem species vallis rotundæ, vitream emittens arenam. Quam cum hauserint, multæ naves pariter accedentes, locus isdem rursus impletur. Venti siquidem quasi edita opera convehunt de circumstantibus superciliis arenam istam utique communem. Locus autem metalli statim metalla in vitrum quæ suscepit mutat. Mirabilius quoque illud mihi videtur, quoniam conversæ jam arenæ in vitrum pars quæcunque super margines loci illius fuerit jactata, in communem arenam denuo convertitur.

CAPUT LIII.

De acquisitione urbis Raphaniæ.

De urbe autem Raphania, de qua narrare sermunculum jam cœpi, talis fuit exitus. Cumque rex et comes cum tormentis suis lapides jaculando, per dies 18, Sarracenos inclusos vehementissime cohibuissent, et urbem reddiderunt, et indemnes abierunt. Accidit siquidem hoc ultimo Martii die. Itaque comes prædictus urbem possessurus recepit et munivit. Rex autem Hierosolymam rediit.

CAPUT LIV.

De morte Romani imperatoris.

Et cum dies Paschales in Hierusalem celebramus, exiit ad nos rumusculus a peregrinis supervenientibus, Romanum imperatorem obiisse nun-

tiantibus, addentibus etiam Saxonum ducem, nomine Lotharium, in regem et imperatorem sublimatum fuisse.

Dum ruit Henricus Geminorum claruit ortus.

Post quem Lotharius rex imperat, ex duce natus.

CAPUT LV.

De regis profectione contra Babylonios.

Non multum postea processit temporis, cum de Tyro rex exiens in Syriam humilem descendit, partem de equitatu suo relinquens, partemque secum ducens, licet de Babylonis ad bellandum paratis, et contra eos venturis, a rumigeris audisset. Expediebat enim eum illuc prius properare, ubi hostes audiebat ingruere. More enim apri a canibus circumdati, et morsibus creberrimis angustiosi, oportebat dextro lævoque pede feriendo se obnixè defendere. Solemus namque parabolice dicere: « Ubi dolor, ibi manus. » Antequam autem rex illuc pervenisset, jam Turci quoddam pseudocastellum obsederant, et vi ceperant. Quod quidem illis erat contrarium, nobis autem necessarium. Milites autem astutissimo exitu noctanter evaserunt, relictis uxoribus cum liberis suis, malentes partem salvari quam totum penitus perdi. Tempore tunc æstivo, mediante mense Julio, apparere cœpit cometa inter orientem et septentrionem, quæ ante lucanum nascens, et versus horam nonam radium suum emittens, mediocri lumine se monstrabat. Illum autem per dies ter senos cernere studuimus, significantiam cujus Conditori omnium commisimus. Turci autem, quorum Borsequinus erat fortior, oppidum Cerepum nominatum obsederunt, sed audito regis adventu, qui jam eos insequabatur, spe sua fraudati ad tutiora præsidia recesserunt. Non enim erant plus quam 6 millia militum: rex ergo Antiochiam rediit.

CAPUT LVI.

De classe Babylonica.

Horno autem Babylonii classe sua reparata et congregata, velificantes austri flatu intraverunt terram Philistiim, transita Phara, Mialaris quoque e Gaza, Ascalone quoque et Joppe, Cæsarea et Ptolemaida, Tyro et Sidone, explorando et insidiando per littus maritimum usque urbem Berithum, aucupantes et perscrutantes de portu in portum, si quid possent invenire sibi commodum, quod Christianis esset incommodum. Sed quia dulcis aquæ penuria tunc sitibundi valde angebantur, oportuit eos ad siccum egredi, ut de rivis et fontibus situlas suas implerent, et sitim suam mitigarent. Sed civibus urbis præfatæ hoc moleste ferentibus, ad eos extemplo audacissime progressi sunt, additis sibi viatoribus, qui illuc forsitan accurrerunt, et congressione facta, tam de occisis quam ad mortem vulneratis 130, de piratis illis prosternuntur. Erant qui exierant ad certamen quinque millia, exceptis his qui naves interim conservaverunt, quarum 22 triremes vel cautos nuncupant; cæteræ vero 53 fuerunt. Itaque crudelitatem suam in gentem nostram pompabant, ad miserandum inflexibiles et immisc-

ricordes in omnes quos præoccupare poterant. Sed Deo gratias, nihil hic sibi vendicaverunt, quoniam et equites nostri cum lanceis, et arcuarii cum sagittis in salutem inculcantes inopinabiliter fugaverunt. Illi autem continuo carbasis levatis per mare velivolum versus Tripolim se direxerunt, et hinc Cyprum.

CAPUT LVII.

De navigatione adolescentis Boamundi.

Quoties autem legati hoc anno, vel peregrini, Boamundi adolescentis adventum nobis annuntiaverunt et allegaverunt? sed multiplicatis rumoribus fefellerunt. Meticulosus enim erat propter classem Babyloniam vel piraticam, quam in ponto audiebat late diffusam. Insuper de terra sua sollicitus admodum erat, quam nisi bene et fidelibus suis locaret, a malevolis suis insidiatoribus circumventus fraudulenter amitteret. Scriptum est in proverbiiis rusticanis: « Qui habet malum vicinum habet malum matutinum. » Denique cum iter suum sæpius præparasset apud Hydruntum Apuliæ civitatem, collectis quot potuit navibus videlicet 22, quarum 10 longæ, et remis munitæ erant, iter cœpit expedire marinum. Postquam terram suam Apuliæ duci commisisset, quem hæredem terræ suæ suffecit, et substituit, si prior a vita discederet, identidem confirmavit ei dux, et gratanter concessit, si primitus ipse obiret, testantibus optimatibus eorum utrobique assistentibus. Itaque Boamundus mediante Septembri mense mare sulcans, transitis Cycladibus per æquor sparsis, venit Mothonem. Postmodum vero Rhodum, Pamphiliam, et Liciam permeat et Italiæ gurgitem sæpe navigantes conturbat. Inde transiens Antiochiam parvam, venit ad magnam, transeundo Isauriam, et urbem Seleuciam. Qui cum Cyprum liquisset ad dexteram, Tharsum si quidem dimisit ad sinistram, et Melotem urbem opinatissimam jamdiu vastatam. Eo tunc tempore plures bifarii et belluones de mari recenter exeuntes vulgabant procul dubio nobis in Hierosolymis, eum procul dubio apud Antiochiam applicuisse, et mentiebantur. Verumtamen dicere se putabant, quia cum aliqua parte militum suorum usque Pataram una venerant, et cum accipitribus, et capris, et aucupibus, atque canibus, quos ante præmittebat

CAPUT LVIII.

De periculis in mari evenientibus.

Multa sæpe turbulenta, vel Deo volente, vel permittente, in mari navigantibus occurrunt; tum solvitur anchora, tum frangitur antenna, vel aplustra, vel rudentes rumpuntur. Cumque venti mutantur, tunc ad cherucham respectatur, ut si prospere incedant, distincte et solerter experiatur. Cavendum ne nocte una perdat. Cum enim stellæ obnubilant, si cubus ratis alliditur, mortem illico vel naufragium pestis imminens minitatur. Sicut in terra, sic et in mari pericula. Quid de nobis miramur, si Pauli apostoli naufragium recordamur. Ad tentandam abyssum profunditatem dimiserunt naucleri bolidem.

A Nisi videret angelicam visionem in extremis vitæ consolatricem, jam subibat vitæ desperationem

CAPUT LIX.

De mari magno.

Circa gurgitem Italiæ multoties naves assuefiunt periclitari, et undique flabra commoveri, quæ de montanis per valestria præcipitanter per anfractus subterraneos rite assuescunt intorqueri, et in vertiginem voraginis mirabiliter convolvi. Quod si paroni aliquando nautæ obviaverint, et diripiuntur, et impie confunduntur. Sed, qui pro Dei amore hoc patiuntur, donativis suis nunquid impie frustrabuntur? De hoc mari nostro tantillum sic habemus. De Mediterraneo autem non est omittendum, unde caput extollat. Existimant enim quidam sinus istos a Gaditano freto nasci, nec aliam esse originem quam reliqua erumpentis Oceani. Qui contrarium sentiunt omnem fluorem aiunt e ponticis faucibus inundare, idque fulciunt argumento non inani, quod æstus e ponto proflus nunquam reciprocetur. Laus igitur et honor omnium sit Conditori, qui posuit fines mari, apponens claustra et portas. Dixit enim ei: « Huc usque venies, et in te conterentur fluctus tui (Job xxxviii, 11). » Quod ubi impetum suum ad littus illiserit, in spumas resolvitur, et repagulis quibusdam arenæ humilis repercutitur. Cæterum, nisi jus statuti cœlestis inhiheret, quid obstaret quin per plana Egypti, quæ maxime humilioribus jacent vallibus, mare Rubrum Egyptio pelago misceretur? Denique docent hoc, qui voluerunt hæc duo sibi maria connectere, atque in se transfundere. Sesostris Egyptius, qui antiquior fuit, et Darius Medus, qui majoris contuitu potentiæ in effectum voluit adducere, quod ab indigena fuerat ante tentatum. Quæ res indicio est quod superius est mare Indicum, in quo mare Rubrum, quia æquor Egyptium, quod inferius alluit. Et fortassis ne latius se mare effunderet, de superioribus ad inferiora præcipitans, ideo molimina sua rex uterque revocavit. Hoc in Hexameron Ambrosii sic habetur. Aliud vero in Solino invenitur. Mirabilia igitur opera Dei, multo autem mirabilior qui facit et disponit ea. Quod si aliqua nostris aspectibus videntur deformia, nihilominus tamen sunt laudanda, quia Conditor omnium facit ea, imo nec minus sunt utilia. Etiam in cimice dat Deus medelam, et in polypo pisce immittit astutiam, vel echino. Serpentibus quoque dat prudentiam; aliquando præbent medelam, aliquando inferunt pestem, vel etiam mortem. Interdum vero parant obsequium, interdum vero nocumentum. Quandoquidem antidotum tyriacum de corpore serpentis confici solere dicitur, quod utique virus corpusque serpentis cum solum sumitur nocet, cum autem admiscetur aliis sanitati est et saluti.

CAPUT LX.

De generibus serpentium.

Basiliscus autem est ad semipedem longitudinis, albus quasi mitrula, lineatus caput, nec hominis tantum vel aliorum animantium exitiis datus, sed

terræ quoque, quam polluit et exurit. Ubi-
 fuerit, ferale sortitur receptaculum, denique exstinguit
 herbas, necat arbores. Ipsas etiam corrumpit
 auras, ita ut in aere nulla alitum impune transvolet,
 infecto spiritu pestilenti. Cum movetur, media cor-
 poris parte serpit, media arduus est et excelsus.
 Sibilum ejus etiam serpentes perhorrescunt. Et cum
 acceperit fugam, quæque quoquo possunt properant.
 Quidquid morsu ejus atteritur, non depascitur fera,
 non attrectat ales. Mustelis tamen vincitur, quas in-
 ferunt homines cavernis quibus delitescunt. Denique
 basilisci reliquias amplo sestercio Pergameni com-
 paraverunt, ut ædem Apollinis manu insignem nec
 aranæ intexerent, nec alites involarent. Amphisi-
 bena surgit in caput geminum, quorum secundum
 ea in parte qua est cauda. Cerastes præferunt qua-
 drigemina cornicula, quorum ostentatione veluti
 esca illice sollicitas aves premunt; nam reliqua cor-
 poris de industria arenis tegunt. Hemorrois morsu
 sanguinem elicit, et dissolutis venis quidquid animæ
 est evocat per cruorem. Preter quem percusserit,
 distenditur, enormique corpulentia necatur, extub-
 ratos sæpius putredo subsequitur. Sunt et himoditæ,
 est et Chencheris, elephantie chelsidrica, Medra-
 contes. Postremo quantus hominum, tantus mortium
 numerus. Scorpiones etiam, scinci, lacertæ, quæ
 vermibus, non serpentibus ascribuntur. Monstra
 hæc si sibilant, clementius feriunt, habent affectus,
 non temere nisi ad conjuges evagantur: Sunt et ja-
 culi, qui penetrant animal quodcumque obvium for-
 tuna fecerit. Scitale tanta præfulget tergi varietate,
 ut notarum gratia videntes retardet. Deipsis siti in-
 terficit. Sippiale quod somno necet teste, etiam con-
 sumitur ad mortem. Aliarum virus quam medelas
 admittit minus, fame moritur. Hæc valde mira nihi-
 lomaiusque miranda, quæ Magnus Alexander vidit
 in India. Unde magistro suo Aristoteli, et matri suæ
 Olympiadi mandando ita dicit: « Non crederem cui-
 quam tot esse prodigia, nisi sumpta ipse oculis meis
 ponderassem. » Vere rex iste vir fuit omnino magni-
 ficus, et in negotiis suis sagax et circumspectus, et
 ingens vixit, et potens potuit, non ut pluma voli-
 tans, nec stipula fluitans.

CAPUT LXI.

*De adventu Boamundi adolescentis, et de susceptione
 ejus in Antiochia.*

Quoniam præter spem Boamundus tarde hoc vene-

Explicit historia Hierosolymitana domni Fulcherii Carnotensis.

A rat anno, opinabamur cum non esse ultra ventu-
 rum, sicut interminatam fuerat, et sicut fama præ-
 miserat. Sed, quia juxta prophetæ eloquium, in manu
 hominis via ejus non est, nec ab homine, sed a Do-
 mino gressus hominis diriguntur (*Prov. xx, 24*),
 spem ex parte magna defraudavit opinio. Non enim
 fit quod humana aviditas stabilit, sed quod Deus
 arbiter meritis humanis competere judicaverit. Cum
 autem per litteras suas rex mandando nobis Hiero-
 solymis innotuit eum jam Antiochiæ applicatum,
 omnibus non mediocriter placuit. Sed Deum, qui
 eum adduxit sanum, cuncti laudavimus. Jam sol
 occiderat, cum portum nocte subintrat. Adventante
 autem illo Antiochiam, ab omnibus gaudenter est
 susceptus. Cui cum processione magna et laudibus
 B populi celeberrime rex obviam exiit, et alacriter
 eum suscepit. Et habita colloctione ad invicem fe-
 stina, continuo rex terram suam tradidit ei totam et
 de filiabus suis in matrimonium uxam.

*En socer atque gener, pater hic et filius alter.
 Diligat hunc ille, potior sic fiet uterque.*

Tunc apparatus nuptiis, legitime sunt expletæ. Con-
 sidente autem Boamundo super cliotedræ suum
 principe effecto, diploideque decentissima vestito,
 convocatis optimatibus suis omnibus, juraverunt ei
 humanitatis subditam fidelitatem, præsentem rege, et
 eo favente, ab eo die et deinceps se servaturos. Qui-
 bus gestis, rediit rex Hierusalem.

C Scorpio cœlestis cum fulserit ortus in astris,
 Excipitur regno Boamundus in Antiocheno
 Orbita nunc anni retrograda stat renovati.

CAPUT LXII.

De pestilentia murium.

Anno 1127 ab ortu Domini, indictione vero v,
 ebullit multitudo murium immensa in regione Pa-
 lestina, in tantum ut bovem unum a clunibus oppri-
 mentes comederent, et suffocantes eum cum septem
 vervecibus devorarent. Denique cum satis sæpius in
 territorio Achonitarum vastassent, petentes aqua-
 tionem montana Tyrriorum conscenderunt. Unde
 tunc continuo ingruente vento pestilenti et truculento
 cataclismo in valestria confinia millibus innumeris
 repulsantur. De quorum putore cadaverum regio
 illa remansit valde infirma.

GENEALOGIA REGIS QUI VOCATUS EST KAROLUS MAGNUS.

De cujus prosapia orti sunt GODEFRIDUS et BALDUINUS reges Hierosolymæ.

*Ex veteri Codice ms. Cœnobii S. Quintini de Monte, ad calcem historiæ Hierosolymitanæ Fulcherii
 Carnotensis.*

Karolus rex unctus est in imperatorem in Eccle-
 sia beati Petri, die Natalis Domini. Qui Carolus ge-

nuit Ludovicum Augustum. Ludovicus genuit Lo-
 tharium, Pipinum, et Ludovicum ex Ermengarde,

et Karolum Calvum ex Judith. Karolus Calvus genuit Ludovicum, qui nihil fecit, quia tantum iv annis vixit [*leg. ii annis rexit*]. Ludovicus filius Ludovici [Karoli] genuit Karolum Simplicem, et Karle-
mannum. Karolus vero simplex ab Heriberto captus est. Qui Karolus ex Ogiva genuit Ludovicum. Ludovicus genuit Lotharium regem et Karolum ducem ex Gerberga. Lotharius rex genuit Ludovicum juvenem, et Karolus dux frater Lotharii regis genuit Ermengardem et Gerbergam. Ermengardis genuit Albertum comitem de Namuco. Et Albertus genuit Albertum, et fratrem ejus Henricum comitem

A de Durboio. Gerberga vero soror Ermengardis genuit Henricum Seniore comitem de Brussella. Henricus Senior genuit Lambertum comitem, et Henricum fratrem ejus, et Maltildem sororem ejus. Hanc Maltildem duxit uxorem comes Eustachius de Bolonia, et genuit ex ea duos filios, Eustachium et Lambertum. Eustachius vero accepit uxorem filiam Godefridi ducis, Idam nomine, nobilem genere et moribus : et genuit ex ea tres filios, Eustachium comitem Boloniæ, et Godefridum et Balduinum reges Hierosolymæ.

HISTORIA GESTORUM

VIÆ NOSTRI TEMPORIS HIERSOLYMITANÆ

AUCTORE

GILONE PARISIENSI.

(MARTENE, *Thes. Anecd.* III, 211, ex ms. monasterii S. Germani a Pratis.)

OBSERVATIO PRÆVIA.

Inter varios bellorum eventus, quibus præsertim illustratur historia ecclesiastica, primum sibi locum vindicat sacra expeditio Hierosolymitana, tot præclaris facinoribus illustrata, tot virorum nobilium sanguine decorata, tot prodigiis ac portentis confirmata. Hinc quicumque annales ecclesiasticos aliquando scribendos susceperunt, singulas ipsius circumstantias adamussim recensere, plerique etiam singulares de illa lucubrationes posteris mandare curarunt. Verum omnes inter illos auctores palmam apud eruditos facile referunt antiqui scriptores, hi præsertim qui rebus gestis interfuerunt, aut eas ab oculatis testibus acceptas posteritati transmiserunt : utpote qui certiora præ se ferentes veritatis indicia, non solum suaviori cum delectatione, sed majori etiam cum fructu semper leguntur. Quapropter, tametsi belli sacri scriptores quotquot reperire potuerit, duos in tomos collegerit de re litteraria optime meritus Jacobus Bongartius, edideritque anno 1611, tantus nihilo tamen minus labor virorum eruditorum desiderium non omnino explevit : sed qui post ipsum rempublicam litterariam suis scriptis illustrarunt antiquitatis studiosi, bibliothecarum insigniorum forulos scrutando, veteresque manuscriptos codices revolvendo, quotquot hujuscemodi expiscari potuerunt, eos tanquam pretiosa antiquitatis monumenta publici juris facere non neglexerunt. Certe duo ex nostris Lucas Acherius et Joannes Mabillonius suam hoc in genere operam contulerunt : ille quidem cum *Gesta Dei per Francos a Guiberto abbate Novigenti edita una cum aliis ejusdem scriptoris operibus recudit*, iste cum belli sacri historiam in manuscripto codice Casinensi inventam, suo *Musæo Italico inseruit*. Et ante eos Gallicanæ academicæ lumen Franciscus Du Chesne, *Hist. Franc.* tom. IV, Petrum Teutboldum et Fulcherium Carnotensem auctiores et emendatiores vulgavit, quibus Gilonis Parisiensis historiam expeditionis Hierosolymitanæ a Jacobo Sirmondo acceptam, addidit, licet tot lacunis sædatam, ut Gilonem ipsum sere in ipso Gilone quæras : quam nihilominus tanti fecit vir eruditus, ut pretiosum tanquam thesaurum illud antiquitatis monumentum publici juris facere non dubitaverit.

Cum vero nostræ Parisiensis S. Germani bibliothecæ codices manuscriptos evolverem, incidit in manus meas idem Gilonis Parisiensis opus cum hac epigraphe Acherii nostri manu exarata : Sequens historia edita quidem est in fine tomi IV Historiæ Francorum Andreæ Du Chesne, at maxima ex parte differt. Præterea edita plena est lacunis ; ea de causa hæc ms. digna est prelo submitti. Hanc cum legissem, statim rapuit me desiderium editum cum manuscripto conferendi, ex cujus collatione reperi non solum ducentas circiter lacunas sarciri posse, pluresque locos vitiatos emendari, sed partem libri quarti cum quinto et sexto integro in editis desiderari ; quapropter opportunum esse existimavi ut Tancredi Gestis, Gilonis Historiam subjungerem, nec convenientiorem ei locum tribui posse. Cæterum operis ipse titulus auctorem demonstrat esse cœvum.